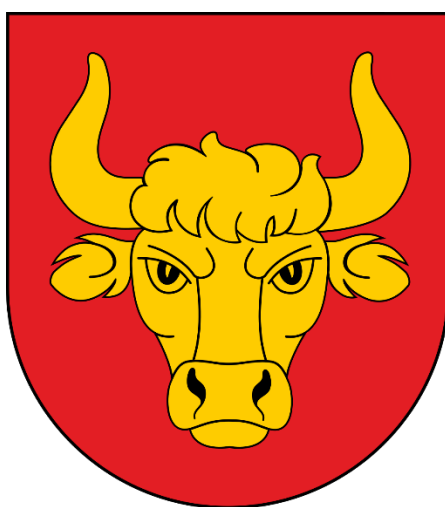

Strategia Rozwoju Gminy Tykocin na lata 2024-2030

Tykocin, 2024

Wstęp

Niniejszy dokument został sporządzony zgodnie z wymaganiami ustaw dotyczących prowadzenia polityki rozwoju, samorządu gminnego oraz udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie.

Strategia rozwoju jednostki terytorialnej stanowi kluczowy dokument określający priorytety społeczne, gospodarcze i środowiskowe, jakie powinny być realizowane w celu osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju. Opracowanie Strategii jest szczególnie ważne dla jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ pozwala na zdefiniowanie celów i działań, które będą podejmowane w ciągu kilku lat.

Wyniki analizy zaprezentowane są w podziale na główne sfery funkcjonowania gminy, tj.: położenie i ogólny charakter gminy, społeczeństwo, infrastruktura, gospodarka i rynek pracy, środowisko oraz przestrzeń. W celu opracowania diagnozy wykorzystano dostępne źródła informacji, takie jak Bank Danych Lokalnych GUS i inne opracowania, a także materiały przekazane przez władze gminy i inne podmioty. Diagnoza obejmuje również analizę sytuacji finansowej gminy oraz jej możliwości budżetowych. Przeprowadzono również analizę porównawczą z następującymi gminami: Czarna Białostocka, Krypno, Sokoły, Turośń Kościelna oraz Zawady.

Strategia to nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, lecz także rezultat dialogu oraz rekomendacji reprezentantów różnych grup społecznych. Dzięki współpracy przedstawicieli władz lokalnych, instytucji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów społeczności, Strategia została opracowana we współpracy zarówno z partnerami społecznymi, jak i przedsiębiorstwami prywatnymi.

Strategia pełni kluczową rolę w systemie zarządzania polityką rozwoju jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Jest to również narzędzie kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi w układzie zarówno lokalnym, jak i regionalnym.

Spis treści

Wstęp.....	2
1. Informacje ogólne i historia	5
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	8
2.1. Obszar społeczny	8
2.1.1. Demografia.....	8
2.1.2. Opieka społeczna.....	12
2.1.3. Służba zdrowia i bezpieczeństwo	14
2.1.4. Oświata.....	14
2.1.5. Kultura, rekreacja i sport	17
2.1.6. Organizacje pozarządowe.....	20
2.2. Obszar gospodarczy	21
2.2.1. Rynek pracy.....	21
2.2.2. Działalność gospodarcza	23
2.2.3. Rolnictwo	24
2.2.4. Turystyka.....	26
2.3. Obszar przestrzenny	28
2.3.1. Układ drogowy i transport.....	28
2.3.2. Gospodarka mieszkaniowa i komunalna.....	29
2.3.3. Gospodarka wodno-ściekowa	29
2.3.4. Gospodarka odpadowa	31
2.3.5. Infrastruktura energetyczna.....	32
2.3.6. Infrastruktura gazowa.....	32
2.4. Środowisko	33
2.4.1. Warunki klimatyczne	33
2.4.2. Rzeźba terenu i budowa geologiczna	33
2.4.3. Wody podziemne i powierzchniowe	33
2.4.4. Walory przyrodnicze	35
2.4.5. Lasy	37
2.4.6. Wpływ na środowisko	37
3. Analiza SWOT	39
4. Wizja, cele strategiczne, kierunki działań i oczekiwane rezultaty	43
4.1. Wizja.....	43
4.2. Cele strategiczne.....	44
4.3. Kierunki działań	45
Cel 1. Inwestowanie w kapitał ludzki i społeczny	45
Cel 2. Wzmacnianie gospodarki i rozwój turystyki	48
Cel 3. Rozwój infrastruktury technicznej oraz ochrona zasobów naturalnych i środowiska	50
Cel 4. Efektywne planowanie rozwoju przestrzennego gminy z uwzględnieniem aspektów ekologicznych.....	53
4.4. Oczekiwane rezultaty	55
5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	59

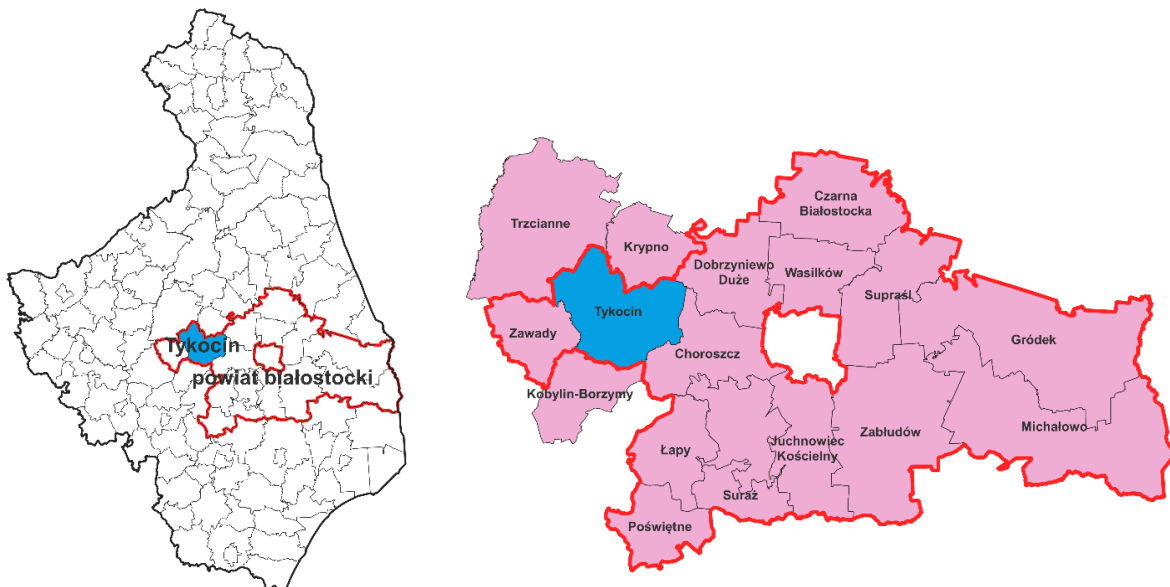
5.1.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	59
5.1.2.	Struktura i funkcje jednostek sieci osadniczej gminy – stan i tendencje	61
5.1.2.	Model przestrzenno-funkcjonalny.....	62
5.2.	Rozmieszczenie przedsięwzięć inwestycyjnych i planowane zmiany w przestrzeni gminy	72
5.3.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	76
5.4.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	79
6.	Obszar strategicznej interwencji	80
6.1.	Obszary strategicznej interwencji określone w „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030”.....	80
6.1.	Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy	81
7.	Zgodność z dokumentami strategicznymi.....	82
8.	System realizacji strategii.....	84
8.1.	Zasady wdrażania strategii	84
8.2.	Monitoring i ewaluacja strategii	84
8.3.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	85
9.	Ramy finansowe i źródła finansowania	86
9.1.	Ramy finansowe	86
9.2.	Źródła finansowania	88
	Spis rysunków	90
	Spis tabel	90
	Spis wykresów.....	90

1. Informacje ogólne i historia

W układzie administracyjnym gmina Tykocin położona jest w zachodniej części powiatu białostockiego oraz środkowej części województwa podlaskiego i graniczy: od północnego – zachodu z gminą Trzcianne, od zachodu z gminą Zawady, od południa z gminą Kobylin Borzymy, od południowego – wschodu z gminą Choroszcz, od wschodu z gminą Dobrzyniewo Duże i od północy z gminą Krypno.

Przez gminę przebiega ważny szlak komunikacyjny - droga nr S8 Warszawa – Białystok. Ze względu na swoje malownicze położenie, długość rzek ok. 38 km i ok. 139 ha starorzeczy, a także na wielkie bogactwo flory i fauny, teren ten nadaje się do uprawiania turystyki. Szczególnie ciekawe pod względem turystycznym są okolice Tykocina, ponieważ zachowało się tam do dziś wiele cennych zabytków.

Rysunek 1. Położenie gminy Tykocin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminie

województwo	podlaskie
powiat	białostocki
powierzchnia gminy	20 736 ha
użytki rolne	64,9 %
użytki leśne	26,6 %
liczba sołectw	31
siedziba gminy	Tykocin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (BDL)

Rys historyczny

Historia miasta i gminy Tykocin jest niezwykle bogata i związana z wieloma ważnymi wydarzeniami. Tykocin to jedno z najstarszych miast w województwie podlaskim.

Miasto zostało lokowane na prawie chełmińskim przez księcia mazowieckiego Janusza I w 1425 r. W tym samym roku Wielki Książę Litewski Witold przyłączył je do Litwy i zmienił prawo chełmińskie na prawo magdeburskie. Pierwszym wójtem - organizatorem Tykocina, był szlachcic łomżyński Piotr z Gumowa. Przez ponad 100 lat miasto i okoliczne ziemie należały do litewskiego rodu Gasztołdów. Pod opieką tego rodu prowadzono akcję kolonizacyjną, założono parafię katolicką i prawosławną, zbudowano pierwszy kościół i cerkiew oraz kościół i klasztor franciszkanów obserwantów - bernardynów.

Do Tykocina przybywali osadnicy z Mazowsza i Litwy: Polacy, Rusini, Litwini oraz Tatarzy. W 1522 r. Olbracht Gasztołd - wojewoda trocki, sprowadził tu z Grodna 10 rodzin żydowskich i stworzył warunki do powstania samodzielnej, autonomicznej gminy żydowskiej. Z biegiem czasu stała się ona jedną z najznacniejszych i najbardziej wpływowych gmin w Rzeczypospolitej.

W 1542 r. Tykocin i okoliczne dobra przeszły na własność króla Zygmunta Augusta. Przez okres kolejnych stu lat Tykocin był ośrodkiem administracji dóbr królewskich - starostwa i leśnictwa. W tym czasie miasto przeżywało swój złoty wiek. Rozwijało się rzemiosło i handel oraz gospodarka rolna. Szerokie międzynarodowe kontakty handlowe drogą wodną i drogami lądowymi, zapewniały mieszkańcom dostatnie życie.

W połowie XVI w. król Zygmunt August zbudował na wyspie rzecznej obronny, renesansowy zamek, w którym umieścił swój prywatny skarbiec i bibliotekę, a także urządził wielki państwowy arsenał. Tykociński zamek, zbudowany na planie rombu, z czterema basztami na narożach, otoczony bastionowymi fortyfikacjami, zabezpieczony bagnami i rozlewiskami Narwi, był w XVI i XVII stuleciu jedną z najpotężniejszych twierdz nizinnych w Polsce. Zamek odegrał ważną rolę w czasie potopu szwedzkiego. Do literatury pięknej przeszedł, zamieszczony w Trylogii Henryka Sienkiewicza, opis odbicia zamku z rąk Radziwiłłów i Szwedów przez wojska polskie w 1657 roku.

W 1569 r. wraz z całym województwem podlaskim Tykocin wcielono do Korony, w której pozostał do upadku Rzeczypospolitej w 1795 roku.

W 1659 r. król Jan Kazimierz nadał Tykocin i całe starostwo hetmanowi Stefanowi Czarnieckiemu za zasługi w rozgromieniu Szwedów. W 1661 nadanie to zatwierdziła konstytucja sejmowa. Po Stefanie Czarnieckim dobra tykocińskie przypadły na własność rodzinie Branickich herbu Gryf, za sprawą małżeństwa córki hetmana Aleksandry Katarzyny z Janem Klemensem Branickim starostą chęcińskim. Odtąd, aż do upadku Rzeczypospolitej, Tykocin i okoliczne dobra należały do rodu Branickich - Gryfitów.

W połowie XVIII w. hetman wielki korony Jan Klemens Branicki, ostatni z rodu, przebudował miasto, nadając mu barokowy kształt, zachowany do dziś. Za czasów tego dziedzica Tykocin przeżywał nowe odrodzenie, jako ważny w regionie ośrodek religijny, kulturalny i gospodarczy. Po trzecim rozbiórze Polski w 1795 r. Tykocin włączono do zaboru pruskiego. Miasto należało do Departamentu Białostockiego Prus Nowowschodnich. W latach 1807-1815 znajdował się w granicach Księstwa Warszawskiego, a następnie od 1815 r. Królestwa Polskiego.

Okres zaborów położył się cieniem na historii Tykocina, którego status spadł do małego przygranicznego miasteczka. Wojny i powstania narodowe odcisnęły tu swoje ślady. W czasie Powstania Listopadowego 22 maja 1831 r. rozegrała się tu zwycięska bitwa głównych sił polskich z oddziałami gwardii cesarskiej. Po powstaniu styczniowym 1863 r. władze carskie w ramach represji dokonały kasaty dwóch zgromadzeń zakonnych: misjonarzy i bernardynów, konfiskując ich majątek.

Po odzyskaniu niepodległości Tykocin wszedł w skład województwa białostockiego. W czasie II wojny światowej Tykocin był pod okupacją sowiecką i później niemiecką. Ludność dotknęły deportacje w głąb ZSRR. Na początku okupacji niemieckiej w 1941 specjalne niemieckie oddziały przeprowadziły w dniach 25 i 26 sierpnia zagładę tykocińskich Żydów. Zbrodni dokonano w pobliskim lesie pod wsią Łopuchowo. Zamordowano ok. 2500 osób z istniejącej tu społeczności żydowskiej. Pod koniec okupacji 27 maja 1944 r. władze niemieckie przeprowadziły wywózkę do obozów koncentracyjnych ludności polskiej. Do obozów trafiło ok. 400 osób. Znaczna część z nich zginęła. U progu końca wojny Tykocin był miastem prawie całkowicie wyludnionym. Okres II wojny światowej zaznaczył się spustoszeniem zabytkowej zabudowy starej dzielnicy żydowskiej. Po wojnie Tykocin utracił prawa miejskie, stając się wsią. Dopiero w 1993 r. rząd Hanny Suchockiej przywrócił dawne prawa miejskie¹.

¹ Strategia Rozwoju gminy Tykocin na lata 2015-2020.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

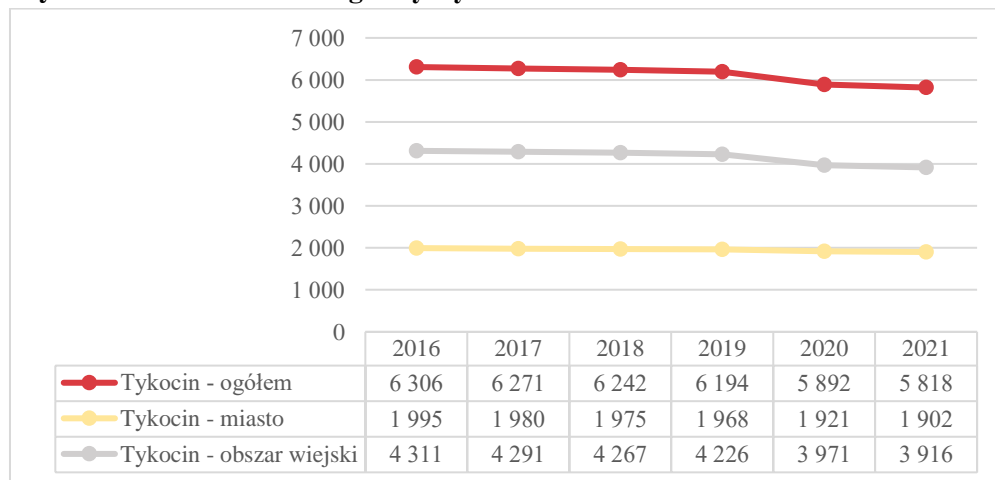
2.1. Obszar społeczny

2.1.1. Demografia

Aspektem, który w znacznym i wymiernym stopniu wpływa na poziom potencjału społeczno-ekonomicznego jednostek terytorialnych, są procesy demograficzne zachodzące w społeczności lokalnej. Dla całego kraju, jak i poszczególnych jednostek terytorialnych, zmiany demograficzne są jednym z najpoważniejszych wyzwań w najbliższych latach. Związane są one m.in. z wysokim poziomem migracji wewnętrznych i zewnętrznych, niskim przyrostem naturalnym, spadkiem dzietności i związanym z tym procesem starzenia się społeczeństwa. W skali gminy, zmiany ilościowe populacji wpływają na zmiany liczby podatników, jak również determinują popyt na usługi komunalne i komercyjne.

W 2021 roku liczba ludności w gminie Tykocin wyniosła 5 818 osób. W mieście Tykocin zamieszkiwało 1 902 osoby, a w obszarze wiejskim gminy 3 916 osób. Zauważalny jest stały spadek liczby mieszkańców. W porównaniu do roku 2016 liczba mieszkańców spadła o 553 osoby (8,6%).

Wykres 1. Liczba ludności gminy Tykocin

Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

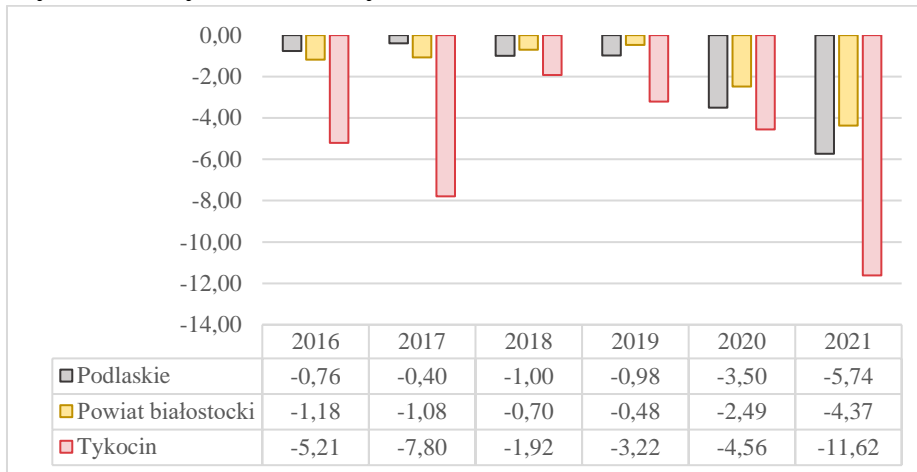
W gminie Tykocin gęstość zaludnienia w latach 2016–2021 nie ulegała większym wahanom – w ostatnim roku analizy wyniosła 28 osób na 1 km². Gmina cechuje się niską gęstością zaludnienia. W 2021 r. w powiecie białostockim gęstość zaludnienia wynosiła 52 osób/km². Gęstość zaludnienia w województwie podlaskim była jeszcze wyższa i w 2021 r. wyniosła 57 osób/km².

Stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn w całej gminie Tykocin w latach 2016–2021 spadł z 104 do 102, oznacza to, że na 102 kobiety przypadało 100 mężczyzn. Wyrazie widać, że w mieście współczynnik ten był zdecydowanie większy niż na obszarach wiejskich.

Liczba zawieranych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności w 2021 roku w gminie wynosiła 4,4, w powiecie oraz województwie wyniosła 4,3. W ostatnich latach można zaobserwować tendencję spadkową w liczbie zawieranych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności.

We wszystkich analizowanych latach przyrost naturalny w gminie Tykocin, powiecie białostockim oraz w województwie był ujemny. W przypadku Tykocina spadki były wyraźniejsze, szczególnie w ostatnim analizowanym roku.

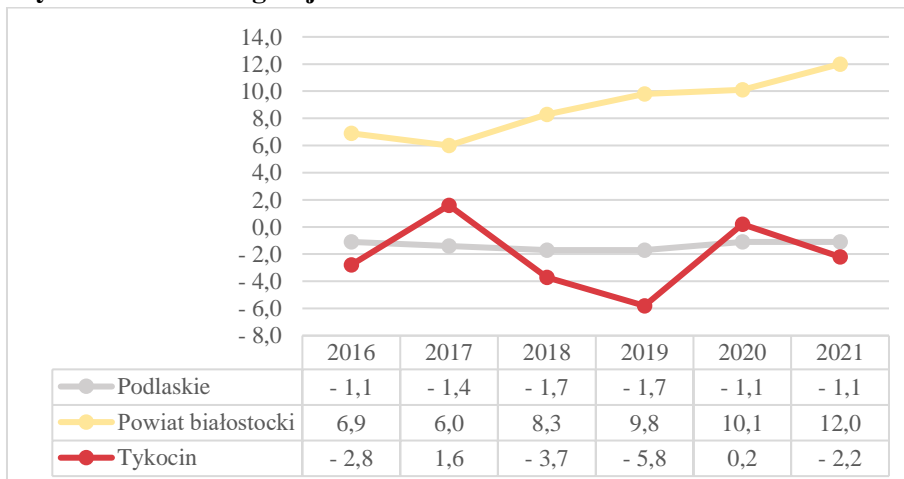
Wykres 2. Przyrost naturalny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Na terenie województwa podlaskiego saldo migracji na 1000 osób było ujemne. W gminie Tykocin saldo migracji miało tendencję spadkową. Natomiast w powiecie białostockim widzimy wyraźnie dodatnie saldo migracji we wszystkich analizowanych latach. Wiąże się to z bliskością miasta Białostok, z którego mieszkańcy osiedlają się w sąsiednich gminach. W gminie Tykocin nie zauważono tego zjawiska, mimo relatywnie bliskiego położenia do Białegostoku. Gmina Tykocin nie graniczy bezpośrednio z miastem Białostok, jest oddalona o około 30 minut drogi samochodem (centrum miasta Białostok – miasto Tykocin).

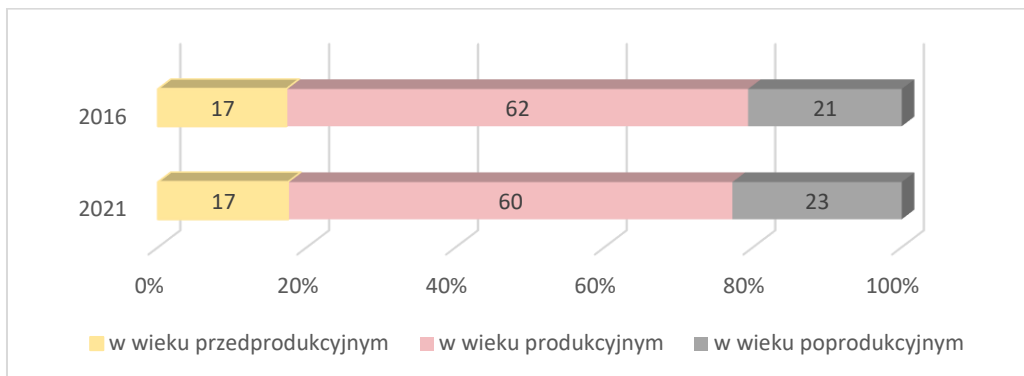
Wykres 3. Saldo migracji na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Ludność w wieku produkcyjnym w roku 2021 stanowiła około 60% i była grupą dominującą. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 23%, a w wieku przedprodukcyjnym 17%. Udział procentowy mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie. Mieszkańców w wieku poprodukcyjnym systematycznie, choć powoli, rośnie w strukturze mieszkańców gminy na przestrzeni ostatnich lat. Zwiększający się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jednoznacznie wskazuje na proces starzenia się społeczeństwa.

Wykres 4. Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku – porównanie 2016 – 2021 r.

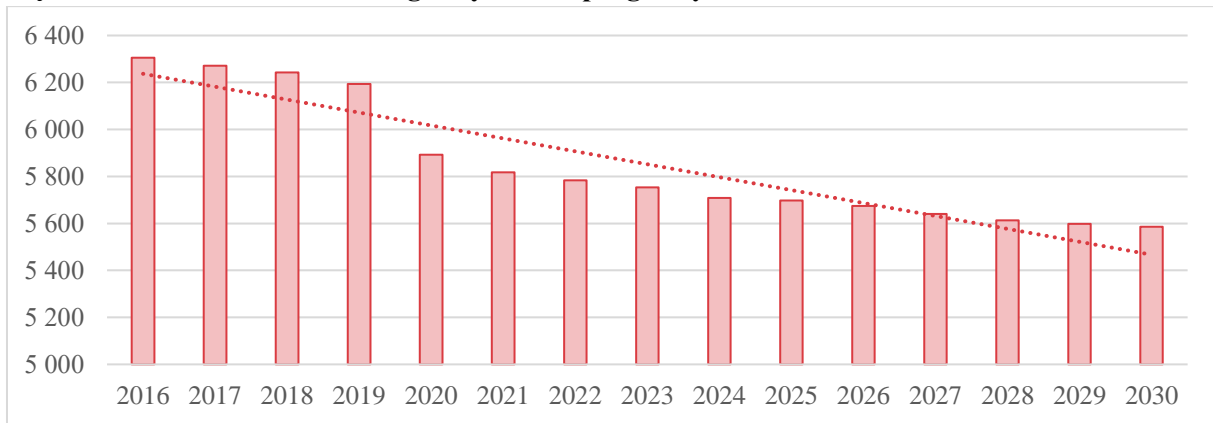

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Poniżej przedstawiono aktualną liczbę mieszkańców gminy oraz przewidywaną prognozę, opartą na danych z GUS oraz własnych założeniach. Zgodnie z prognozą, liczba mieszkańców gminy w kolejnych latach będzie sukcesywnie maleć. Warto zauważyć, że udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze demograficznej będzie się zwiększał.

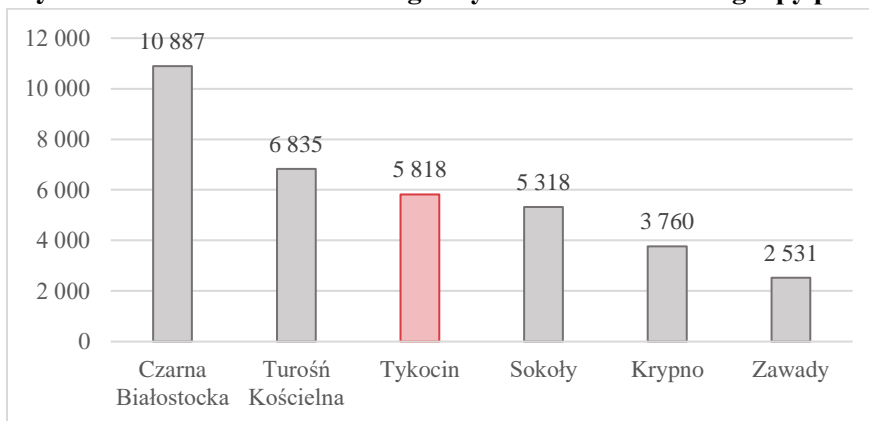
Zarządzanie danymi demograficznymi i monitorowanie tendencji w gminie jest kluczowe dla skutecznego planowania inwestycji oraz rozwoju infrastruktury komunalnej, technicznej i społecznej. Należy regularnie aktualizować bazę danych i przeprowadzać prognozy, aby zidentyfikować i wychwycić kluczowe tendencje demograficzne. W kontekście planowania inwestycji, liczba mieszkańców i ich wiek są kluczowymi czynnikami wpływającymi na zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi i udogodnienia. Zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców wpłyną na potrzeby edukacyjne, zdrowotne i kulturalne gminy. Dlatego też, zrozumienie tych tendencji jest niezbędne dla skutecznego zarządzania gminą.

Gmina powinna stale rozwijać swoje usługi oraz infrastrukturę społeczną, aby sprostać potrzebom swoich mieszkańców, w tym osób starszych. Należy pamiętać, że starzenie się społeczeństwa stanowi wyzwanie dla całego społeczeństwa, a podejmowanie odpowiednich działań może przyczynić się do polepszenia jakości życia mieszkańców gminy.

Wykres 5. Liczba mieszkańców gminy wraz z prognozą

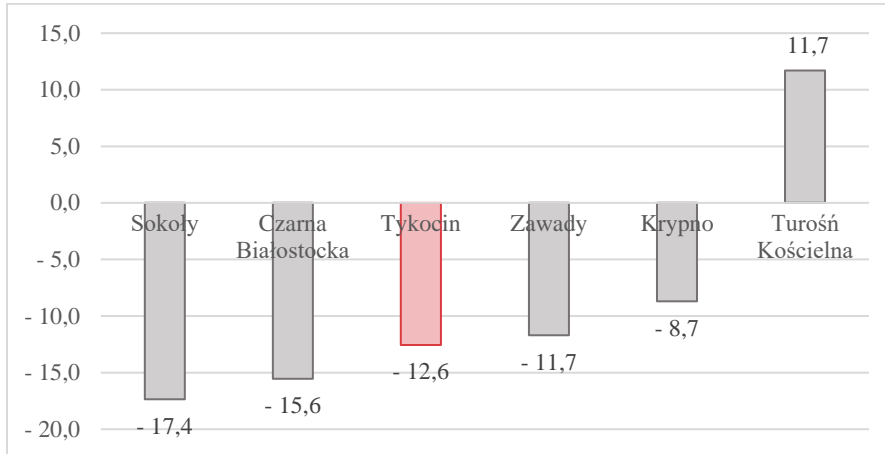
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Liczba ludności w wybranych gminach (stanowiących grupę porównawczą) mieściła się między 11 tys. a 2,5 tys. Gmina Tykocin z 5 818 mieszkańcami, mieściła się w środku stawki. Najmniej zaludnioną gminą była gmina Zawady, licząca 2 531 mieszkańców, natomiast największą liczbę ludności miała gmina Czarna Białostocka - 10 887 osób.

Wykres 6. Liczba mieszkańców gminy w 2021 roku na tle grupy porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W powiecie białostockim w ostatnich latach odnotowano wzrost liczby ludności. Pomimo tego że wszystkie analizowane gminy są położone w podobnej odległości do Białegostoku (4 z nich należą do powiatu białostockiego), to wzrost liczby ludności na 1000 mieszkańców w 2021 roku odnotowano jedynie w gminie Turośń Kościelna, która położona jest najbliżej Białegostoku. W pozostałych gminach w 2021 roku odnotowano znaczny spadek liczby ludności na 1000 mieszkańców, największy w gminie Sokoły położanej najdalej od Białegostoku.

Wykres 7. Zmiany liczby ludności na 1000 mieszkańców w 2021 roku na tle grupy porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

2.1.2. Opieka społeczna

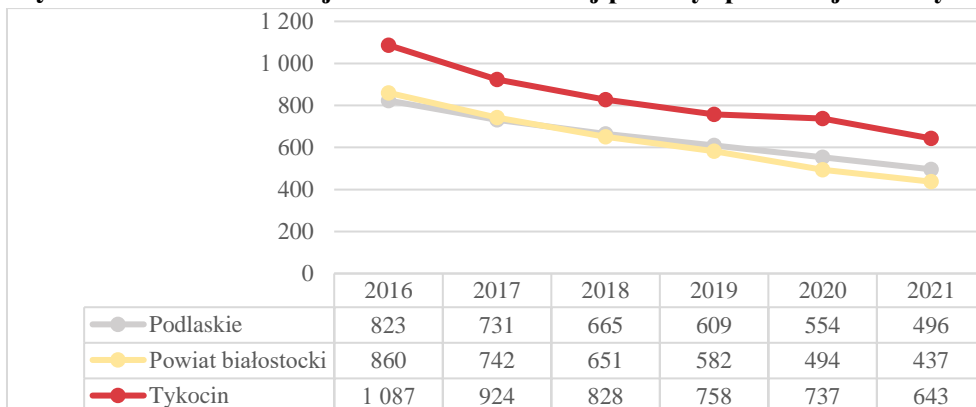
Opieka społeczna jest realizowana przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (MGOPS) w Tykocinie, w oparciu o ustawę o pomocy społecznej.

Zadania z zakresu pomocy społecznej są podzielone na zadania zlecone finansowane z budżetu państwa oraz zadania własne finansowane z budżetu gminy.

Najczęstszą formą pomocy przyznawaną w roku 2021 była:

- pomoc w formie posiłków w ramach programu „Posiłek w szkole i domu” – 111 osób,
- zasiłki okresowe – 71 osób,
- zasiłki stałe – 29 osób.

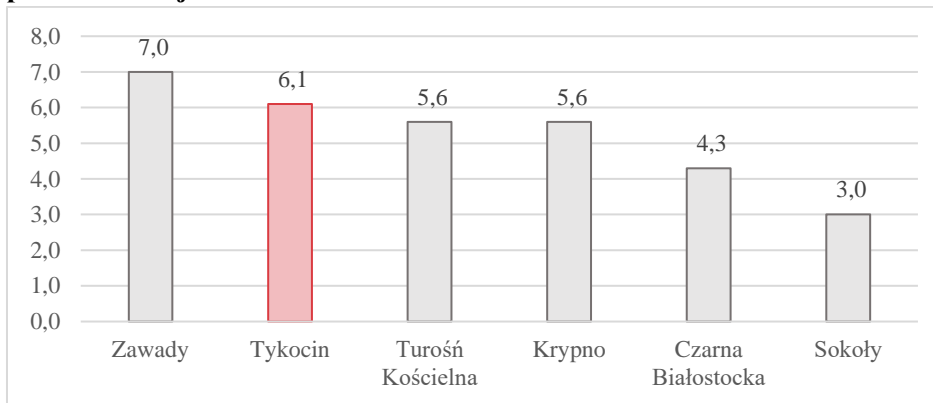
Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w 2021 roku w gminie była powyżej średniej dla powiatu i województwa podlaskiego. Na przestrzeni lat widać jednak w gminie znaczny spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten od 2016 roku zmniejszył się o ponad 40,8%.

Wykres 8. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W gminie Tykocin zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był jednym z najwyższych w grupy porównawczej. Najmniejszy zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej był w gminie Sokoły.

Wykres 9. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%) w 2021 roku na tle grupy porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Na terenie gminy działa:

- Dom pomocy społecznej mieszczący się w byłym Klasztorze Bernardynów,
- Środowiskowy Dom Samopomocy,
- Ośrodek wsparcia dla osób bezdomnych
- Asystent rodziny,
- Klub Senior+.

Zadaniem władz Gminy Tykocin jest stworzenie możliwości i warunków dla mieszkańców do prawidłowego rozwoju we wszystkich dziedzinach życia oraz zapewnienie im godnego poziomu życia. Na szczególną uwagę zasługują osoby i rodziny, które z pewnych, często nie zawinionych przez nie przyczyn samodzielnie nie są w stanie włączyć się w szereg przemian podnoszących warunki życiowe. Specjalistyczne wsparcie tych osób stworzy im szansę do rozwoju, a co za tym idzie przełoży się na spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w gminie.

W kolejnych latach należy kontynuować działania realizowane przez Miejsko-Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Tykocinie. Szczególnie istotne jest:

- wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych,
- wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin w integracji i w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym,
- podejmowanie działań do poprawy poczucia bezpieczeństwa jak również minimalizowanie występowania przemocy w rodzinie i jej skutków wśród mieszkańców,
- podejmowanie działań profilaktyczno - edukacyjnych zmierzających do poprawy zdrowia mieszkańców oraz opracowanie systemu przeciwdziałania uzależnieniom zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,

- podejmowanie działań wspierających osoby bezrobotne w wejście na otwarty rynek pracy.

2.1.3. Służba zdrowia i bezpieczeństwo

Służba zdrowia

Na terenie gminy Tykocin funkcjonuje:

- Niepubliczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej,
- Gabinet stomatologiczny oraz Poradnia Rehabilitacyjna w Jeżewie Starym,
- Gabinet stomatologiczny w Tykocinie,
- Stacja Pogotowia ratunkowego w Jeżewie Starym,
- Apteka,
- Gabinet stomatologiczny w Zespole Szkolno- Przedszkolnym w Tykocinie.

Specjalistyczna pomoc lekarska i leczenie szpitalne dostępne jest w Białymstoku. Tam również mieszkańcy gminy Tykocin mogą korzystać ze specjalistycznego poradnictwa oraz badań lekarskich.

W kolejnych latach należy stworzyć programy profilaktyczne i edukacyjne, które pomogą mieszkańcom gminy dbać o swoje zdrowie. Mogą to być m.in. kampanie promujące zdrowe nawyki żywieniowe, aktywność fizyczną czy regularne badania profilaktyczne.

Bezpieczeństwo

Za zapewnienie bezpieczeństwa na terenie gminy odpowiedzialny jest Posterunek Policji w Tykocinie (ul. Stary Rynek 4) oraz Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Posterunek Policji w Tykocinie objęty jest rejonem działania Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku w ramach powiatu białostockiego.

Na terenie gminy Tykocin funkcjonuje 11 Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Jednostki OSP Tykocin i OSP Jeżewo Stare należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

W kolejnych latach gmina powinna wspierać działania związane z podnoszeniem bezpieczeństwa mieszkańców na terenie gminy Tykocin. Gmina powinna kontynuować dofinansowywanie poszczególnych jednostek w zakresie sprzętu i niezbędnych materiałów. W celu poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy, planowany jest rozwój monitoringu w mieście Tykocin.

2.1.4. Oświata

Edukacja przedszkolna

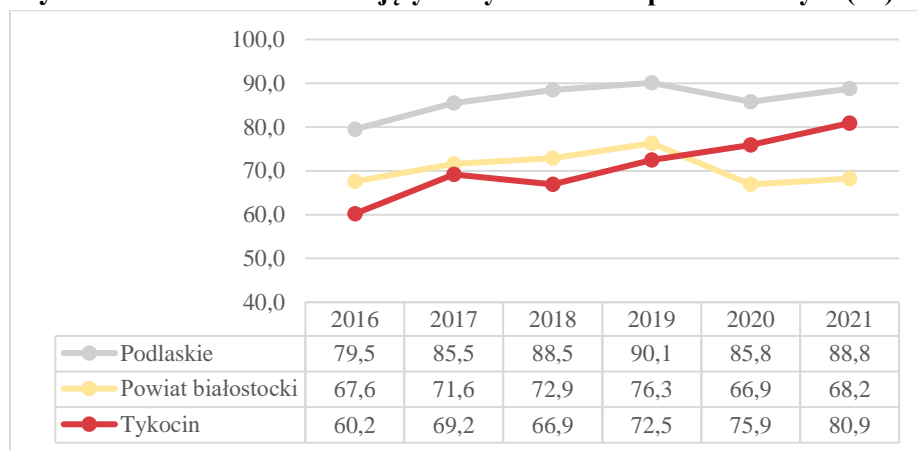
W roku szkolnym 2020/2021 sieć publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę Tykocin przedstawia się następująco:

- 1) Przedszkole w Tykocinie w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Tykocinie (wchodzi w skład zespołu szkół);
- 2) Oddział Przedszkolny w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Tykocinie;
- 3) Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej w Radulach.

W roku szkolnym 2020/2021 na terenie całej gminy do przedszkola i oddziałów przedszkolnych uczęszczało 164 dzieci, z czego do przedszkola i oddziałów przedszkolnych wchodzących w skład Zespołu Szkół i Przedszkola w Tykocinie prowadzonych przez gminie Tykocin uczęszczało 145 dzieci (ponad 88% dzieci z gminy). Do 2020 roku liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) w gminie utrzymywała się na podobnym poziomie, w 2020 roku widać znaczny spadek liczby dzieci w tym wieku.

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie jest niższe niż w województwie, ale wyższe niż w powiecie białostockim. Z roku na rok zwiększa się liczba dzieci objęta wychowaniem przedszkolnym w gminie. W 2021 roku odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie wyniósł 80,9%.

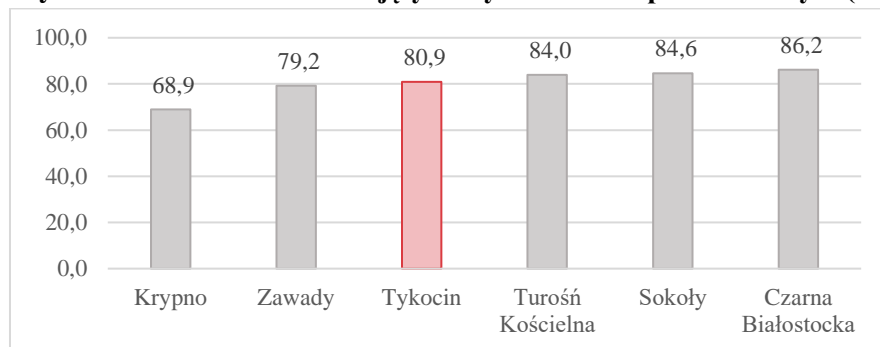
Wykres 10. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W porównaniu z innymi gminami odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (3-6 lat) w gminie Tykocin był na średnim poziomie. Natomiast największy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym był w gminie Czarna Białostocka 86,2%.

Wykres 11. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

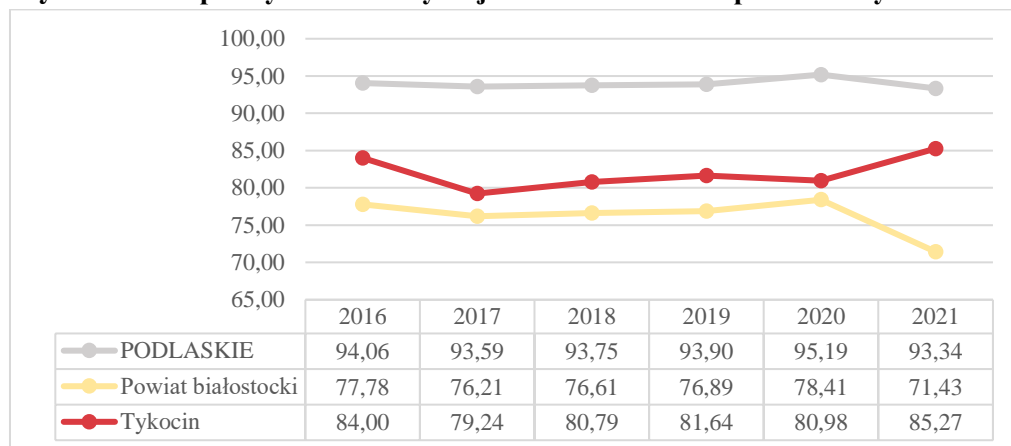
Szkoły podstawowe

Na terenie gminy funkcjonują dwie szkoły podstawowe w Tykocinie oraz Radulach, do których uczestniczyło 432 dzieci. W roku szkolnym 2020/2021 gminna sieć szkół obejmowała:

- Zespół Szkolno-Przedszkolnym w Tykocinie, w skład którego wchodziły: przedszkole, szkoła podstawowa z oddziałami zerowymi,
- Szkoła Podstawowa w Radulach z oddziałami przedszkolnymi.

W roku 2021 w gminie Tykocin współczynnik skolaryzacji odnoszący się do szkół podstawowych wyniósł 85,27%. Na przestrzeni ostatnich lat współczynnik ten utrzymuje się w gminie na podobnym poziomie. Współczynnik ten jest w gminie wyższy niż w powiecie (71,43), ale niższy niż w województwie (93,34).

Wykres 12. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Z przeprowadzonej analizy wynika, że szkoły były systematycznie wyposażane w sprzęt komputerowy i urządzenia umożliwiające korzystanie z nowych technologii. W kolejnych latach takie działania będą na pewno potrzebne i powinny być kontynuowane. Stały rozwój infrastruktury oraz wyposażenia stanowi niezbędny element kształcenia, szczególnie związanego z informatyką, nowymi technologiami.

Ważnym obszarem interwencji jest zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat trzech oraz podtrzymanie dynamicznego wzrostu odsetka dzieci objętych opieką przedszkolną. Należy stale dostosowywać infrastrukturę edukacyjną do potrzeb dzieci, istotne jest też odpowiednie wyposażenie placówek edukacyjnych. Wsparciem powinny zostać objęte zajęcia dodatkowe, szczególnie w zakresie kompetencji kluczowych.

Na terenie gminy działa Żłobek Samorządowy, który znajduje się przy ul. Szkolnej 1 w Tykocinie. To miejsce opieki działa już od 2021 roku i jest dedykowane dla około 40 dzieci. To ważna instytucja wspierająca rodziny i rozwijająca opiekę nad najmłodszymi mieszkańcami naszej społeczności. Część pomieszczeń żłobka wymaga remontu oraz modernizacji w celu dostosowania pomieszczeń do nowych form zajęć edukacyjnych.

2.1.5. Kultura, rekreacja i sport

Na obszarze gminy Tykocin funkcjonuje kilka instytucji kultury m. in.:

- Port Kultury Tykocin,
- Muzeum w Tykocinie, Oddział Muzeum Podlaskiego w Białymstoku - Wielka Synagoga,
- Gminna Biblioteka Publiczna im. Zygmunta Glogera w Tykocinie.

Z uwagi na walory zabytkowe Miasta Tykocin, jednym z głównych ich zadań jest krzewienie wiedzy o historii Tykocina oraz promocja lokalnych twórców kultury.

Port Kultury Tykocin

Z dniem 1 maja 2021 roku została zmieniona nazwa Centrum Kultury, Sportu i Turystyki Ziemi Tykocińskiej w Tykocinie na Port Kultury Tykocin. Port Kultury Tykocin, jest jednostką organizacyjną gminy Tykocin, która przygotowuje i realizuje corocznie samodzielnie i we współpracy z innymi instytucjami o zasięgu regionalnym imprezy obejmujące swym zakresem różne dziedziny sztuki. W ramach prowadzonej działalności organizowane są imprezy cykliczne zapewniając mieszkańcom miasta i gminy Tykocin oraz turystom możliwość uczestnictwa w życiu kulturalnym, a także rozrywkę. Celem realizowanych przedsięwzięć jest również integracja społeczności lokalnej oraz krzewienie wiedzy o historii miasta i kultywowanie tradycji. Port Kultury Tykocin pełni również funkcję centrum informacji turystycznej, współpracuje z jednostkami mającymi siedzibę w innych gminach w zakresie organizowania wycieczek do Tykocina.

W Porcie Kultury Tykocin w 2021 roku działały następujące grupy:

- Zespół folklorystyczny Hetmanki,
- Tykocińska Orkiestra Dęta,
- Dziecięco-młodzieżowa sekcja perkusyjna Tykocińskiej Orkiestry Dętej,
- Tykociński Teatr Amatorski,
- Grupa Young Chollerics,
- Ognisko instrumentalistów (nauka gry na pianinie i gitarze),
- Dziecięco-młodzieżowe ognisko wokalne,
- Klub gier planszowych i karcianych,
- Koło wolontariuszy,
- Warsztaty fitness dla dorosłych.

Na terenie gminy organizowane są liczne wydarzenia, w tym imprezy cykliczne m.in.:

- Rekonstrukcja bitwy z 1657 roku – Zdobycie Tykocina,
- Dni Tykocina,
- Orszak Trzech Króli w Tykocinie,
- Koncert kolędowy w okresie około bożonarodzeniowym,
- Koncert z okazji Dnia Kobiet,
- Dzień Dziecka.
- Tykocińska Biesiada Miodowa,

- Pikniki rodzinne w Tykocinie oraz miejscowościach należących do gminy Tykocin.

Obecnie Port Kultury Tykocin w Tykocinie wykorzystuje siedzibę przy ulicy Złotej 2 do działalności kulturalnej, gdzie znajdują się dwie sale dydaktyczne, każda dedykowana dla maksymalnie 20 osób. Ze względu na brak miejsca w budynku przy Złotej 2, część działalności kulturalnej odbywa się poza Portem Kultury. Ośrodek nie dysponuje także miejscem na koncerty i spektakle kameralne, dlatego wydarzenia odbywają się w miejscach, które są akurat dostępne, a nie są w pełni przygotowane na goszczenie przedsięwzięć. Ograniczona powierzchnia przeznaczona na realizację działań kulturowych znacząco ogranicza i utrudnia dalszy rozwój oferty kulturalnej zarówno dla mieszkańców, jak i turystów.

Muzeum w Tykocinie

Na terenie gminy działa też Muzeum w Tykocinie, będące oddziałem Muzeum Podlaskiego w Białymstoku. Zostało utworzone w 1976 roku w budynkach pozostałych po miejscowej gminie żydowskiej: zachowana została XVII-wieczna Wielka Synagoga oraz Wielki Bejt Midrasz, odbudowany po zniszczeniach wojennych. Ze względu na przedwojenną historię Tykocina, który przed II wojną światową był miasteczkiem zamieszkałym w dużej części przez Żydów, do dziś zachowało się wiele śladów życia tej społeczności. Celem działalności Muzeum jest zatem m.in. przekazywanie prawdy o historii i tradycji miasta.

Gminna Biblioteka Publiczna im. Zygmunta Glogera

Gminna Biblioteka Publiczna im. Zygmunta Glogera – prowadzona przez gminę Tykocin instytucja kultury. Oprócz działalności statutowej biblioteka organizuje również, we współpracy ze środowiskiem lokalnym, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne dla młodzieży szkolnej, wycieczki do biblioteki dla przedszkolaków, konkursy plastyczne i poetyckie, dyskusje, uroczyste pasowanie na czytelnika.

Stan techniczny obiektów kultury

Stan techniczny obiektów kultury w gminie Tykocin pozostawia wiele do życzenia. Zarówno Dom Kultury, jak i Gminna Biblioteka Publiczna borykają się z brakiem odpowiedniej przestrzeni i metrażu, co utrudnia prowadzenie działalności statutowej oraz prezentowanie cennego księgozbioru. W gminie Tykocin można zaobserwować niedobór powierzchni budynków dedykowanych na potrzeby gminnych instytucji kulturalnych. Gmina wyróżnia się pod tym względem tak w skali powiatu, jak i województwa. Warto zauważyć, że rozwój ruchu turystycznego wymaga utworzenia stałego centrum informacji turystycznej. Obiekty tego typu na terenie województwa, pozwalają na zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców, animują też rozwój turystyki i budują w ten sposób pozytywny wizerunek gminy. Rozwiązaniem mogłoby się okazać usytuowanie nowego gmachu lub adaptacja z rozbudową istniejącego budynku świetlicy w Tykocinie. Zwiększenie dostępności do kultury i dziedzictwa kulturowego jest istotne dla rozwoju gospodarczego, a także dla wzbogacenia życia mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności regionu dla turystów.

Na terenie gminy funkcjonuje też 16 świetlic wiejskich, miejsc realizacji działań kulturowo-rekreacyjnych. Ogólny stan techniczny większości świetlic jest zadawalający. W ostatnich

latach wykonano szereg remontów oraz modernizacji. Zgodnie z przeprowadzoną analizą potrzebne są działania aktywizujące lokalną społeczność (szczególnie tereny wiejskie) wykorzystujące istniejącą infrastrukturę.

Pomimo niskiego wykorzystania infrastruktury kulturowo-rekreacyjnych na terenach wiejskich, na podstawie danych z GUS wyraźnie widać, że na terenie całej gminy liczba organizowanych imprez oraz liczba uczestników tych imprez wyraźnie wzrosła od 2019 roku. Znaczący wzrost liczby imprez oraz ich uczestników to duża zasługa aktywnie działającego Portu Kultury Tykocin.

W kolejnych latach w gminie Tykocin, zgodnie z przeprowadzoną analizą i wynikami badań, należy wspierać i rozwijać imprezy oraz wydarzenia kulturalne. Gmina, wykorzystując swój potencjał kulturalny, historyczny i przyrodniczy, powinna kreować imprezy o zasięgu regionalnym i krajowym. Ważne jest również zagospodarowanie istniejącej infrastruktury, np. świetlic wiejskich, i dostarczenie ciekawej oferty spędzania wolnego czasu dla lokalnej społeczności.

Rekreacja i sport

Tykocin posiada rozwiniętą bazę sportową, dzięki której zarówno młodzież jak i dorośli mieszkańcy mogą spędzać aktywnie czas wolny uczestnicząc w rekreacji i uprawiając różne dyscypliny sportu. Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat zmodernizowano następującą infrastrukturę sportowo-rekreacyjną:

- Budowa Zespołu Boisk sportowych we wsi Radule (2008 rok),
- Budowa Infrastruktury sportowo-turystycznej w Tykocinie - stadion piłkarski z zespołem boisk (2010 rok),
- Budowa Zespołu Boisk sportowych w Stelmachowie gm. Tykocin (2013 rok),
- Budowa Zespołu Boisk we wsi Siekierki (2018 rok).

Pomimo istniejącej już infrastruktury na terenie gminy niezbędna jest stała poprawa oraz rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, m. in.:

- Stadion piłkarski z zespołem boisk w Tykocinie wymaga modernizacji w zakresie: widowni, bieżnia wymaga poprawy, system nawadniający wymaga corocznego przeglądu i napraw punktowych, ze względu na stałą eksploatację może wkrótce wymagać pełnej wymiany, co będzie skutkowało koniecznością remontu płyty głównej. Dodatkowo budynek szatni jest niedocieplony, posiada bardzo stary – ponad 20-letni piec i system CO.
- Zespół boisk w Siekierkach (boisko wielofunkcyjne i z naturalną murawą) – grunt pod boiskiem jest rozłożony nierówno i jest silnie zróżnicowany, ogrodzenie boiska wymaga stałych napraw, nie ma możliwości korzystania z obu boisk równocześnie przez brak separacji ogrodzeniem.
- Sale gimnastyczne w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Tykocinie – stan zły, ciągi komunikacyjne wymagają remontu, brak dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, brak odpowiedniej wentylacji pomieszczenia, sanitariaty i

szatnie wymagają remontu, brak sali pełnowymiarowej ze stanowiskiem komentatorskim umożliwiającej organizację wydarzeń sportowych o skali regionalnej.

W nadchodzących latach, oprócz inwestycji w infrastrukturę sportową, konieczne są działania zmierzające do organizacji wydarzeń i imprez o charakterze rekreacyjno-sportowym. Istniejąca infrastruktura powinna być również wykorzystywana do promowania zdrowego i aktywnego stylu życia.

2.1.6. Organizacje pozarządowe

W 2022 roku na terenie gminy Tykocin działało 26 organizacji wpisanych do KSR (dane pochodzą z Ministerstwa Sprawiedliwości). Warto zwrócić uwagę, że w przypadku większości stowarzyszeń i fundacji (poza klubami sportowymi oraz Ochotniczą Strażą Pożarną), cele statutowe tych organizacji są ściśle związane z obszarem gminy Tykocin. Działalność sektora niepublicznego jest przede wszystkim ukierunkowana na wspieranie kultury, tradycji i rozwoju gminy Tykocin. Jest to zatem obszar będący jednocześnie podstawą budowania współpracy pomiędzy tymi organizacjami, jak również do podejmowania wspólnych przedsięwzięć z gminą. W kontekście walorów gminy związanych z jej położeniem, kulturą i historią, specyfika obszaru działalności stowarzyszeń i fundacji należy postrzegać jako mocną stronę gminy Tykocin oraz szansę na rozwój.

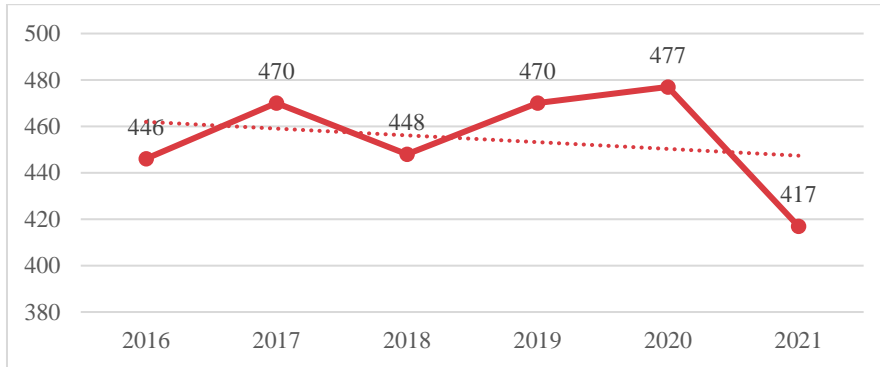
Gmina powinna stale współpracować z organizacjami pozarządowymi oraz stwarzać możliwości dla powstawania i rozwoju inicjatyw obywatelskich. Wspólna współpraca może przynieść liczne korzyści dla lokalnej społeczności. Bogata historia i wysokie walory kulturalne powinny być wykorzystywane do wspierania rozwoju aktywnego społeczeństwa.

2.2. Obszar gospodarczy

2.2.1. Rynek pracy

Według danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2021 roku w gminie Tykocin pracowało 417 osoby. Na przestrzeni ostatnich lat liczba pracujących spadła o około 6,5%.

Wykres 13. Liczba pracujących ogółem*

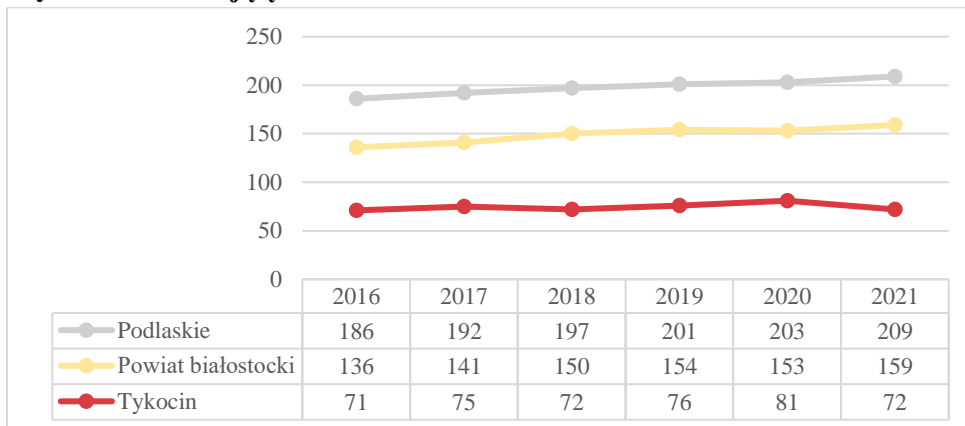

* Wg faktycznego miejsca pracy. Dane od 2000 r. dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

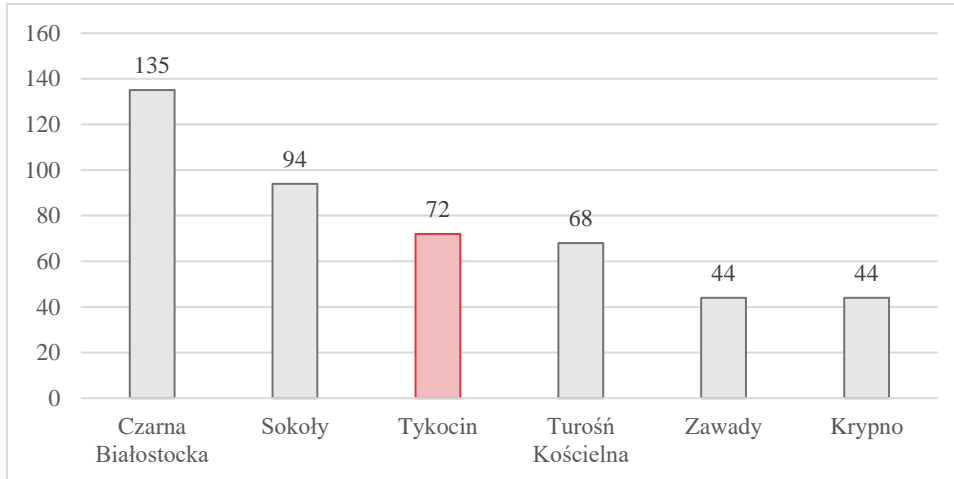
Liczba pracujących osób na 1000 ludności na terenie gminy była znacznie poniżej średniej dla powiatu i województwa. W 2021 roku w gminie pracujących na 1000 ludności było dwukrotnie mniej niż w powiecie i prawie 3 razy mniej niż w województwie. Na przestrzeni lat liczba osób pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności w gminie pozostawała na zbliżonym poziomie.

Wykres 14. Pracujący na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

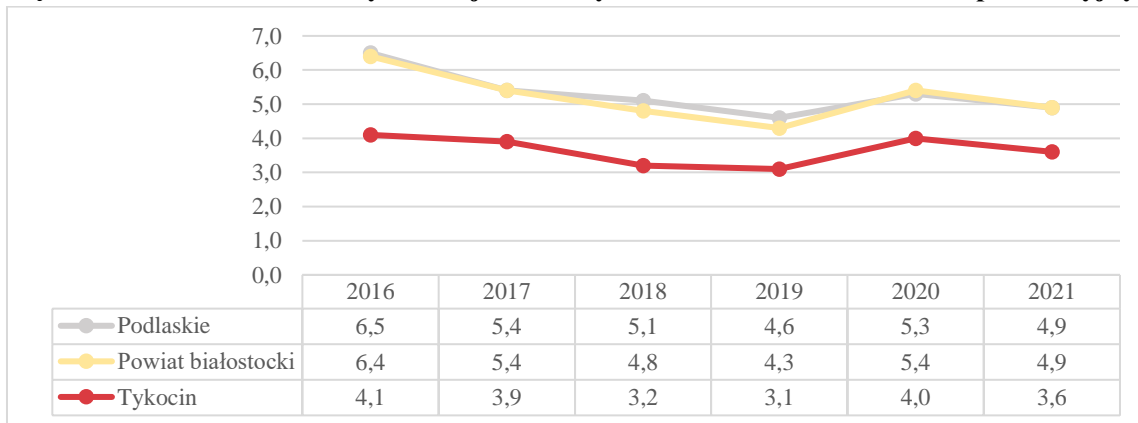
W gminie Tykocin liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców znajdowała się na średnim poziomie w porównaniu do wybranych gmin. Najwięcej pracujących na 1000 mieszkańców odnotowano w gminie Czarna Białostocka (135), natomiast najmniej w gminach Zawady (44) oraz Krypno (44).

Wykres 15. Pracujący na 1000 ludności w 2021 roku na tle grupy porównawczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Analiza struktury pracujących według płci w latach 2016–2021 roku jednoznacznie wskazuje na przewagę kobiet wśród osób zatrudnionych. W 2021 roku stanowiły one prawie 63,5% ogólnej liczby pracujących.

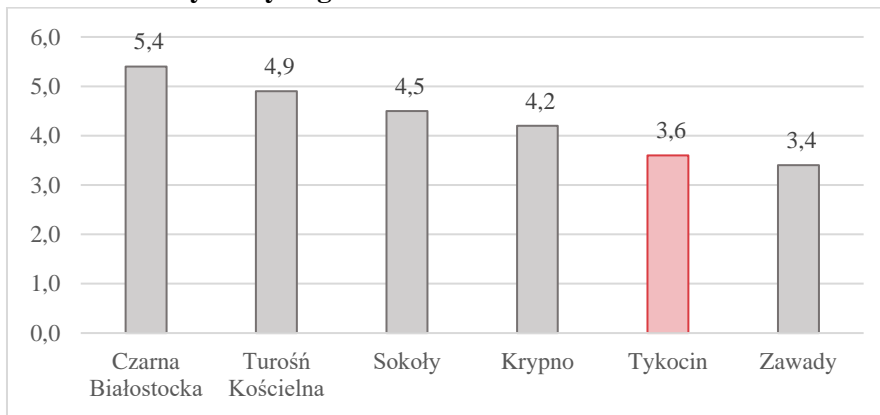
Istotnym zjawiskiem determinującym sytuację na rynku pracy jest bezrobocie i reprezentacja osób bezrobotnych w grupie wiekowej produkcyjnej. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Tykocin w latach 2016-2021 był niższy w relacji do poziomu tego wskaźnika dla województwa podlaskiego i powiatu. Wskaźnik ten w gminie Tykocin wyniósł w 2021 roku 3,6%, natomiast w województwie podlaskim i w powiecie białostockim wyniósł 4,9%.

Wykres 16. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Na tle grupy porównawczej, udział bezrobotnych w gminie Tykocin był stosunkowo niski (3,6%). Najwyższy udział bezrobotnych odnotowano w gminie Czarna Białostocka (5,4%).

Wykres 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2021 roku w wybranych gminach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Od 2016 roku do 2021 roku liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zmniejszyła się o 36 osób (22,2%). Wśród osób bezrobotnych dominowali mężczyźni, którzy w 2021 roku stanowili około 61% wszystkich bezrobotnych. W roku 2021 istotną grupę bezrobotnych (70%) stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Osoby powyżej 50 roku życia stanowiły około 32% bezrobotnych.

Mimo stosunkowo niskiego bezrobocia na terenie gminy, należy promować kontynuację edukacji oraz rozwijanie kompetencji mieszkańców. Działania aktywizujące powinny być skierowane do osób potrzebujących, uzupełnione szkoleniami oraz kursami umożliwiającymi przekwalifikowanie zawodowe. Stała współpraca gminy z samorządem powiatowym w zakresie dostosowywania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pozwoli uniknąć wzrostu bezrobocia oraz pomoże zatrzymać młodych mieszkańców na terenie gminy.

2.2.2. Działalność gospodarcza

W ciągu ostatnich lat obserwuje się wyraźny trend wzrostowy dotyczący liczby podmiotów gospodarczych. Od 2016 roku liczba ta zwiększyła się o 64 podmioty, co stanowi wzrost o 19,8%.

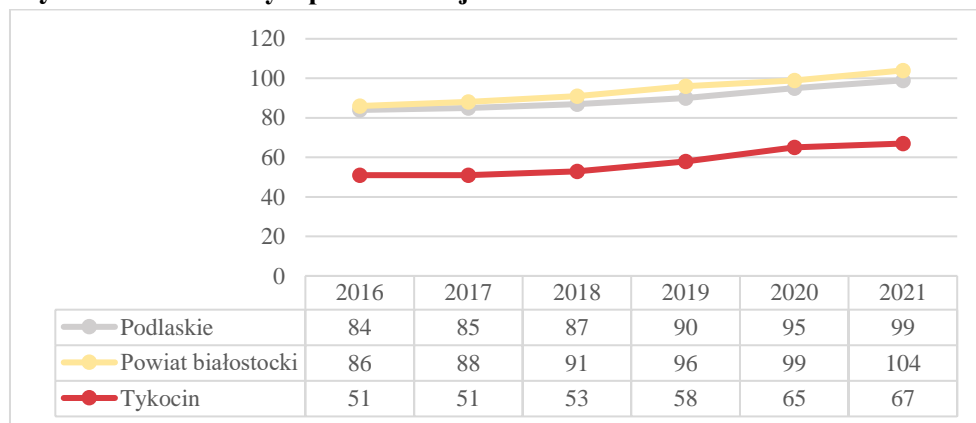
Na terenie gminy Tykocin w 2021 roku zarejestrowanych było 387 podmiotów gospodarki narodowej, w tym 13 w sektorze publicznym (3,3%) i 372 w sektorze prywatnym (96,1%). W sektorze prywatnym dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, które stanowią 81,7% wszystkich podmiotów prywatnych.

Według rodzaju działalności PKD 2007 w roku 2020 najwięcej podmiotów prywatnych działało w branży Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (23,66%) oraz w Sekcja F – Budownictwo (20,43%). W dalszej kolejności należy wymienić podmioty z Sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe (9,14%) oraz Sekcji M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (6,72%).

Na terenie gminy Tykocin mikroprzedsiębiorstwa stanowią ponad 97% wszystkich podmiotów gospodarczych. Od 2016 roku liczba tych podmiotów zwiększyła się o 12,5% i w 2021 roku działało ich już 322. Natomiast liczba małych i średnich przedsiębiorstw pozostawała prawie bez zmian w ciągu ostatnich lat. W 2021 roku na terenie gminy istniały 8 małych i 2 średnie firmy.

Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców w gminie Tykocin był niższy niż w pozostałych częściach powiatu i województwa. Niemniej jednak w latach 2016-2021 w gminie zanotowano najszybszy wzrost tego wskaźnika, wynoszący około 31% (w województwie - 17%, a w powiecie - 20%).

Wykres 18. Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Rozwój przedsiębiorczości w gminie Tykocin jest zdecydowanie niższy w porównaniu do województwa i powiatu. Słabo rozwinięta jest liczba średnich i dużych przedsiębiorstw. W grupie porównawczej najwięcej podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru na 1000 ludności było w gminie Turośń Kościelna, najniższa w gminie Zawady.

Pobudzenie i rozwój przedsiębiorczości są kluczowymi elementami rozwoju gminy oraz szansą na zatrzymanie młodych mieszkańców na obszarze gminy. Gmina w kolejnych latach powinna podjąć działania zwiększające atrakcyjność obszaru dla podmiotów zewnętrznych, co ma przyciągnąć większe podmioty gospodarcze. Istotnym elementem jest też wsparcie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, które stanowią około 97% wszystkich podmiotów gospodarczych na terenie gminy. Aby zwiększyć przedsiębiorczość, należy działać na rzecz wsparcia dla rolników w rozwijaniu działalności gospodarczej. Dostęp do internetu jest podstawowym elementem działalności dla wielu podmiotów, dlatego sieć internetowa powinna być stale rozwijana i rozbudowywana.

2.2.3. Rolnictwo

Gmina Tykocin jest regionem typowo rolniczym, użytki rolne stanowią około 65% powierzchni gminy, natomiast nieco ponad 26% stanowią lasy. Szczegółowa struktura powierzchni przedstawia poniższa tabela.

W gminie Tykocin rolnictwo stanowi istotną gałąź gospodarki. Powierzchnia gruntów rolnych wynosi ok. 13 460 ha, z czego 7 452 ha to grunty orne. Łąki trwałe zajmują w gminie Tykocin powierzchnię 3 019 ha. W strukturze upraw zdecydowanie przeważa uprawa zbóż, mniejsze znaczenie ma uprawa ziemniaków i rzepaku.

Tabela 2. Struktura powierzchni w gminie Tykocin

Lp.	Rodzaj terenu	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]
1.	Użytki rolne	13 460	64,9
2.	Lasy	5 525	26,6
3.	Tereny chronione	10	0,1
4.	Wody	257	1,2
5.	Tereny działek rekreacyjnych	10	0,1
6.	Drogi i koleje	667	3,2
7.	Nieużytki	553	2,7
8.	Inne terenu	254	1,2
Razem		20 736	100,00

Zródło: Opracowanie własne na podstawie informacji o ewidencji gruntów, Urząd Miejski w Tykocinie

Na terenie gminy Tykocin nie ma gleb klasy I i II. Większość gruntów ornych zaliczanych jest do klasy bonitacyjnej IVa i IVb, zajmują one obszar 4 153,6 ha (20% powierzchni gminy). Najmniej jest gleb klasy IIIa i IIIb, zaledwie 1325,9 ha (6,4% powierzchni gminy).

Gmina Tykocin posiada dość wysoki wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej o wartości 57,2 pkt. Syntetyczny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest to suma wskaźników ocen: agroklimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych. Warunki przyrodnicze gminy Tykocin pozwalają na rozwijanie w jej obrębie intensywnej funkcji rolniczej. W 2020 roku na terenie gminy było 832 gospodarstw rolnych, około 15,5% mniej niż w 2010 roku. Zgodnie z danymi z Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 roku udział gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej wynosił 33% i był większy niż w 2010 roku (27%). W gminie Tykocin ogólna powierzchnia zasiewów w 2020 roku wyniosła 7 368,92 ha, z czego największą część stanowiły zboża podstawowe 4 514,21 ha. Od 2010 roku do roku 2020 hodowla była wzrosła o 18%. Na przestrzeni lat znacząco spadł chów trzody chlewnej o około -76%. Znacząco wzrósł chów drobiu o ponad 200%.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą, należy stwierdzić, że gmina ma charakter rolniczy, który jest istotny z punktu widzenia dalszego rozwoju gminy. Rozwój przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego oraz ogólna funkcja rolnicza gminy powinna być stale wspierana. W kolejnych latach gmina powinna dążyć do utworzenia centrum wsparcia dla rolników, świadczącego m.in. usługi doradcze. Gmina powinna też kreować rozwój nowoczesnych metod produkcji poprzez realizację szkoleń, warsztatów oraz spotkań z ekspertami. Istotnym elementem w kolejnych latach może też być wsparcie i rozwój produktów ekologicznych. Wsparcie oraz promocja takich produktów poza regionem gminy może być kluczowa w ich rozwoju. Ważne są też działania w zakresie promocji współpracy i kooperacji rolników na terenie gminy. Istotne jest też pobudzenie oraz rozwój lokalnego rynku poprzez stworzenie miejsc do handlu lokalnymi produktami, np. miejskie targowisko.

2.2.4. Turystyka

Tykocin co roku odwiedza ok. ćwierć miliona osób, z czego blisko 65 tysięcy to turyści odwiedzający Muzeum w Tykocinie. W tej grupie znajduje się blisko 37 000 osób z zagranicy. Miasto, choć liczy niecałe 2 000 mieszkańców i jest centrum gminy zamieszkałej przez blisko 5 800 osób, od dekad jest postrzegane jako salon reprezentacyjny Podlasia. Wojewódzka i międzynarodowa rola miasteczka sprawia, że z oferty kulturalno-edukacyjnej korzysta nie tylko ludność miejscowa, ale i liczne grono miłośników Tykocina z Polski i z zagranicy.

Analiza zasobów oraz uwarunkowań wskazuje, że na obszarze gminy Tykocin istnieją dobre warunki dla rozwoju turystyki i wypoczynku. Do najważniejszych czynników decydujących o tym należy zaliczyć:

- walory kulturowe i historyczne gminy Tykocin,
- zabytkowy układ urbanistyczny i liczne zabytki miasta Tykocina, znaczące dla historii i kultury polskiej i judaistycznej,
- bogate zasoby przyrodnicze i rekreacyjne: duże zalesienie, wysoki udział powierzchni wód otwartych, unikalne w skali Europy tereny bagienne, położenie między dwoma parkami (Narwiański Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy) w pobliżu Puszczy Knyszyńskiej,
- dobrze zachowane, bogate środowisko dziedzictwa historyczno-kulturowego, niezbędne dla rozwoju krajoznawstwa,
- rozszerzoną i wciąż doskonałą bazą turystyki, wypoczynku i gastronomii;
- potencjał w zakresie komunikacji i dostępności dla turystów z uwagi na i przebiegającą przez gminę drogę krajową (trasa S8),
- szlaki turystyczne, na które składają się szlaki: kajakowe, rowerowe, piesze.

Walory środowiska przyrodniczego gminy to:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi,
- część Narwiańskiego Parku Narodowego z otuliną,
- część otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- dolina rzeki Nareśl, kompleks Lasu Szelańcówka i użytki ekologiczne.

Zabytkowy układ urbanistyczny i liczne zabytki miasta Tykocina, znaczące dla historii i kultury polskiej i judaistycznej, stwarzają szansę i możliwości rozwoju turystyki i wypoczynku, jako znaczącego elementu rozwoju ekonomicznego miasta i gminy. Atrakcją ziemi tykocińskiej są zamek w Tykocinie, zabytkowe kościoły, m.in. zabytkowy Klasztor Ojców Bernardynów, kościół pw. św. Trójcy w Tykocinie, synagoga, dom talmudyczny, alumnat. Na uwagę zasługuje także pomnik Stefana Czarnieckiego, pomnik Orła Białego, cmentarz żydowski, zabytkowy cmentarz parafialny. Na terenie gminy istnieją liczne zabytki wpisane do rejestru zabytków oraz obiekty o charakterze zabytkowym niewpisane do Ewidencji. Obiekty te posiadają walory historyczne i architektoniczne tworzące klimat gminy.

Tykocin ma ogromną, bogatą historię pełną pięknych kart współpracy i rozwoju budowanego dzięki symbiozie i podtrzymywaniu nieustannego dialogu kultury polskiej i żydowskiej. Będąc przez wieki największym na wschód od Wisły ośrodkiem kultury Żydów aszkenazyjskich, Tykocin promieniował na dziesiątki sąsiednich miasteczek i wyznaczał główne kierunki rozwoju. Miasto-port, miasto cadyków i siedziba sądu skupiało uwagę diaspory przez wieki, będąc chlubą całej wielokulturowej Rzeczypospolitej. Ten walor historii miasta jest do dziś obecny poprzez charakterystyczną mieszkańcom miasta otwartość, zamiłowanie do kultury, sztuki i dialogu kultur. Miasto Tykocin jest również bardzo rozpoznawalne w kraju poprzez niezwykłą historię obrony wielokulturowego państwa. Zamek w Tykocinie jest miejscem, gdzie przed 315 laty, 1 listopada 1705 roku król Polski August II ustanowił najstarsze i najwyższe cywilne polskie odznaczenie państwowe – Order Orła Białego.

Historia i bogactwo kulturowe Tykocina stanowią jedne z największych potencjałów rozwojowych gminy. We wcześniejszych latach gmina podjęła szereg działań mających na celu rozwój potencjału turystycznego, które powinny być kontynuowane w przyszłości. Istotnym elementem jest poprawa stanu technicznego obiektów kultury, w tym wcześniej opisany dostęp do odpowiedniej przestrzeni i metrażu. Ważne jest też dostosowanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej dla osób z niepełnosprawnościami.

Gmina powinna wspierać inicjatywy gospodarcze, szczególnie związane z turystyką oraz agroturystyką. Łączenie produktów i atrakcji turystycznych z ofertą kulturową i rekreacyjną gminy może przyczynić się do wzrost liczny odwiedzających turystów. Rozwój ścieżek i szlaków edukacyjno-rekreacyjnych wraz organizacją rajdów pieszych i rowerowych może stanowić alternatywę oraz uzupełnienie oferty kulturalnej. Na terenie gminy powinna rozwijać się infrastruktura turystyczne, szczególnie wzdłuż szlaków turystycznych. Gmina powinna kreować nowe produkty turystyczne, bazując na walorach przyrodniczych i kulturowych. Wspólne imprezy oraz wydarzenia, realizowane we współpracy z sąsiednimi gminami, mogą przyczynić się do promocji regionu i tym samym zwiększenia ruchu turystycznego. Wsparcie lokalnych artystów może przyczynić się do promocji gminy poza jej regionem.

W nadchodzących latach, w celu ochrony cennych zabytków na terenie gminy Tykocin, proponuje się podjęcie szeregu działań, w tym wzmocnienie ochrony zabytków poprzez przeprowadzenie konserwacji i renowacji obiektów. Wiele zabytków wymaga bowiem kompleksowych prac remontowych, aby mogły przetrwać kolejne lata. Należy podkreślić, że takie działania są niezbędne, aby zapewnić przyszłym pokoleniom możliwość korzystania z tych historycznych i kulturowych miejsc. Kolejnym ważnym krokiem jest edukacja lokalnej społeczności w zakresie ochrony zabytków oraz rozwijanie świadomości na temat wartości dziedzictwa kulturowego. Konieczne jest propagowanie idei dbałości o dziedzictwo kulturowe i wdrażanie programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, ale także dla dorosłych. Ważnym elementem ochrony zabytków jest również tworzenie odpowiednich przepisów i zarządzeń regulujących kwestie związane z ochroną zabytków. Takie działania pozwolą na skuteczniejszą ochronę zabytków.

2.3. Obszar przestrzenny

2.3.1. Układ drogowy i transport

System komunikacji stanowi jeden z podstawowych elementów zagospodarowania układu przestrzennego gminy. Dostępność komunikacyjna gminy jest jednym z kluczowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Długość sieci drogowej w gminie Tykocin wynosi 476,6 km. Składają się następujące rodzaje dróg: krajowe – 19,2 km, wojewódzkie – 11,2 km, powiatowe – 69,2 km oraz gminne – 377 km.

Przez gminę przebiegają dwie drogi krajowe: DK nr 8 oraz DK nr 64. Droga krajowa nr 64 łączy Piątnicę Poduchowną (k. Łomży) ze Starym Jeżewem (k. Białegostoku). Długość drogi na terenie gminy wynosi 5,8 km. Droga krajowa nr 8 (13,4 km na terenie gminy), należy do podstawowej sieci dróg w kraju, prowadzi od przejścia granicznego z Republiką Czeską w Kudowie-Zdroju do przejścia granicznego z Republiką Litewską w Budzisku. Droga ta została w 2012 roku zmodernizowana do parametrów dwujezdniowej drogi ekspresowej. Wraz z modernizacją powstała niezbędna infrastruktura techniczna, w tym: węzeł drogowy „Tykocin”, droga autobusowa z zatokami autobusowymi i wiatami przystankowymi, przejazdy gospodarcze dla zapewnienia komunikacji lokalnej, przejście dla zwierząt.

Gmina zarządza drogami o łącznej długości 377 km. W ostatnich latach część z nich została zmodernizowana, niemniej jednak ciągle w tym zakresie są jeszcze duże potrzeby. Aktualny układ komunikacyjny gminy Tykocin jest stosunkowo dobrze rozwinięty. Zastrzeżenia natomiast może budzić niedostosowanie sieci dróg (na wielu odcinkach) do obecnych standardów technicznych i wymogów ruchu (wąskie drogi, nieutwardzona nawierzchnia, zły stan techniczny nawierzchni itp.).

W gminie brakuje dobrej organizacji ruchu pieszego i rowerowego, z powodu niewielkiej liczby chodników oraz ścieżek rowerowych.

W kolejnych latach należy kontynuować działania związane z poprawą stanu technicznego infrastruktury drogowej. Ważne są też działania podejmowane w zakresie infrastruktury towarzyszącej: chodniki, oświetlenia uliczne oraz parkingi.

Istotne są też inwestycje związane z budową ścieżek rowerowych wraz z ich odpowiednim oznakowaniem, które nie tylko poprawią bezpieczeństwo oraz jakość powietrza, ale przyczynią się też do rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej.

2.3.2. Gospodarka mieszkaniowa i komunalna

Na terenie gminy w 2021 roku było 1 917 mieszkań. W gminie przypada 329,5 mieszkań na 1000 mieszkańców.

Biorąc pod uwagę prognozę demograficzną do 2030 r. oraz obecne zasoby mieszkaniowe, osiągnięcie wskaźnika europejskiego wymagałoby realizacji w gminie około 512 mieszkań (26% obecnych zasobów). Należy zwrócić jednak uwagę, że na terenach wiejskich dominuje zabudowa jednorodzinna, charakteryzująca się większą przeciętną powierzchnią użytkową niż zabudowa wielorodzinna.

Łącznie w zasobie gminy na dzień 31 grudnia 2021 r., było 47 mieszkań komunalnych. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na koniec roku 2021 wynosiła 38,97 m².

Na terenie gminy można zauważyć problem niewystarczającej liczby mieszkań komunalnych. W przyszłości konieczne będzie wzmocnienie dostępności mieszkań komunalnych, między innymi poprzez przekształcenie dostępnych lokali na cele mieszkaniowe o charakterze komunalnym.

Na bieżąco konieczna jest modernizacja mieszkań o niskim standardzie, wyposażenie w urządzenia i instalacje techniczne. Rozwój turystyki i wypoczynku może spowodować wzrost zapotrzebowania na obiekty noclegowe, w tym agroturystykę.

2.3.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Siec wodociągowa

W gminie Tykocin istnieje 7 stacji wodociągowych stanowiących własność gminy Tykocin, a eksploatowanych przez Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie, znajdujących się w miejscowościach:

- Miejskie ujęcie wody w Tykocinie,
- Wodociąg wiejski w Bagienkach,
- Wodociąg wiejski Jeżewo Stare
- Wodociąg Stelmachowo,
- Wodociąg wiejski Saniki,
- Wodociąg wiejski Sierki,
- Wodociąg wiejski Pajewo.

W 10 wsiach: Kiślaki, Krosno, Leśniki, Łaziuki, Łazy Duże, Łazy Małe, Piaski, Słomianka, Tatary i Żuki mieszkańcy zaopatrują się w wodę z ujęć lokalnych i studni kopalnych.

Całkowita długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej wynosi 104,00 km.

Poziom osób korzystających z sieci wodociągowych na przestrzeni analizowanych lat pozostaje w gminie na podobnym poziomie około 83,8% ogółu ludności. Na terenie miasta Tykocin

poziom ten sięga 99,9% ogółu mieszkańców, na obszarach wiejskich z sieci wodociągowej korzysta 76,2% ludności.

Zużycie wody w gminie Tykocin było zdecydowanie większe niż w powiecie białostockim oraz w województwie podlaskim. W 2021 roku mieszkańcy gminy zużywali średnio około 70,19 m³ wody na jednego mieszkańca, w powiecie zużycie wynosiło około 31,1 m³, a w województwie około 36,2 m³.

Na terenie gminy potrzebne są inwestycje związane z modernizacją sieci oraz urządzeń sieci wodnej. Dodatkowo, potrzebne są działania mające na celu zatrzymanie wody oraz zmniejszające zużycie wody.

Sieć kanalizacyjna

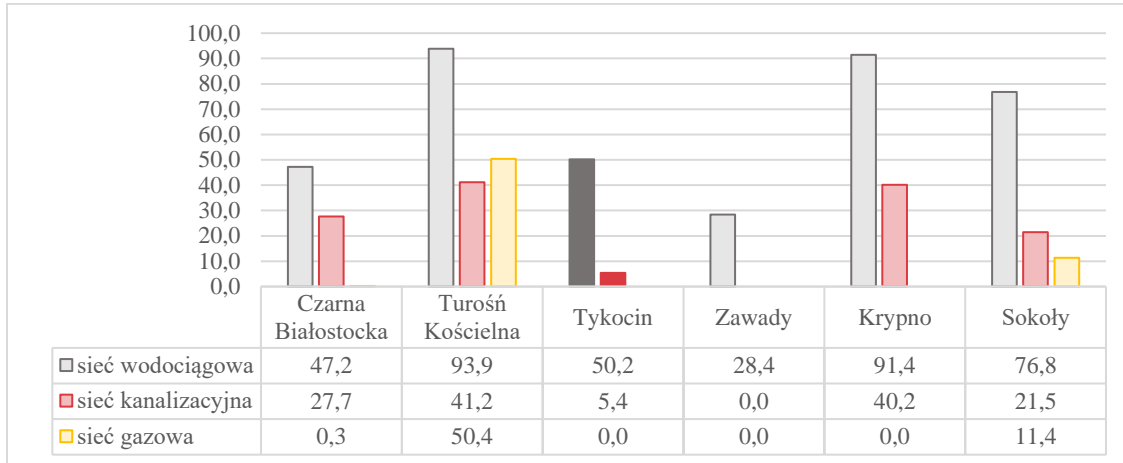
W miejscowościach na terenie gminy brak jest scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej. Ścieki odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki szczelne, suche ustępy) i wywożone do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w Tykocinie.

W gminie Tykocin istnieją dwie oczyszczalnie ścieków, których całkowita przepustowość wynosi 530 m³/dobę.

Ścieki z terenu gminy Tykocin zbierane są z sieci kanalizacji sanitarnej i doprowadzane do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Tykocinie, oraz biologicznej oczyszczalni zlokalizowanej w Stelmachowie.

Z sieci kanalizacyjnej w całej gminie korzysta około 22,2% populacji, poziom ten utrzymuje się na przestrzeni ostatnich lat. Widoczna jest znaczna różnica między miastem Tykocin, w którym do sieci podłożonych jest około 68% mieszkańców, a obszarami wiejskim, na terenie których jedynie 0,7% ludności korzysta z sieci kanalizacyjnej.

W porównaniu do wybranych gmin widać wyraźnie sieci rozdzielcze, w tym sieć wodociągowa i kanalizacyjna jest na terenie gminy Tykocin stosunkowo słabo rozbudowana.

Wykres 19. Sieci rozdzielcza na 100 km² w wybranych gminach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W kolejnych latach gmina planuje rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz przewiduje się również działania w zakresie rozwoju przydomowych oczyszczalni ścieków.

2.3.4. Gospodarka odpadowa

Zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 888 z późn. zm.), jednym z zadań gminy jest dokonywanie corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi, w celu weryfikacji potencjału technicznego i organizacyjnego gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.

Zasady odbioru odpadów komunalnych z terenu nieruchomości reguluje komplet uchwał. Dotyczą one przede wszystkim: metody na podstawie której naliczana jest opłata „śmieciovą”, stawek tych opłat, szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zamian za uiszczoną opłatę, terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłat, wzoru deklaracji, który składa się do Urzędu Miejskiego w Tykocinie, celem określenia wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, które świadczy gmina w związku z funkcjonowaniem systemu odpadowego. Rada Miejska w Tykocinie ustaliła, że najbardziej optymalną opłatą spełniającą zasadę „wytwarzający płaci” za gospodarowanie odpadami komunalnymi będzie opłata naliczana od liczby osób zamieszkałych na terenie nieruchomości.

Na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów sześciu frakcji odpadów komunalnych:

- papieru i tektury (w tym opakowania, gazety, czasopisma, itd.),
- metalu,
- tworzywa sztucznego,
- szkła,
- odpadów opakowaniowych wielomateriałowych,
- bioodpadów.

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych przy ul. Holendry. Istniejący stan PSZOK w Tykocinie wymaga modernizacji, aby sprostać rosnącym wymagom dotyczącym segregacji odpadów. Planowana modernizacja PSZOK w Tykocinie to inwestycja w ochronę środowiska, edukację oraz przyszłość miejscowej społeczności, dążąc do osiągnięcia wyższych standardów ekologicznych oraz zrównoważonego rozwoju. Projekt ma kluczową rolę w ograniczaniu ilości odpadów kierowanych na składowiska poprzez umożliwienie skutecznej segregacji, recyklingu oraz właściwego przetwarzania. Taki podejście ma na celu ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko oraz wspieranie celów zrównoważonego rozwoju.

Gmina stale monitoruje oraz rozwija system gospodarki odpadami. W kolejnych latach należy kontynuować działania w tym zakresie. Na terenie gminy problem stanowią dzikie wysypiska śmieci, które są na bieżąco likwidowane. Gmina podejmie wszelkie środki by wszystkie dzikie wysypiska zlikwidować i uniemożliwić powstawanie nowych. Gmina działa na rzecz usuwania wyrobów azbestowych, w najbliższych latach gmina zamierza kontynuować działania promocyjne i informacyjne oraz wdrażać projekty mające na celu zachęcenie mieszkańców do usuwania wyrobów azbestowych.

2.3.5. Infrastruktura energetyczna

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo – rozdzielcza RPZ 110/15kV w Jeżewie, zasilana linią WM 110kV GPZ Białystok – Jeżewo – Wizna – Łomża. Istniejące źródło w pełni pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej gminy. Na terenie gminy zlokalizowanych jest 109 stacji transformatorowych, w tym w mieście Tykocin 10. Sieć SM 15kV i NM na terenie całej gminy ma zróżnicowany stan techniczny.

Gmina stale działa na rzecz poprawy efektywności energetycznej w gminie. W ostatnich latach podjęto szereg działań m.in.:

- audyty energetyczne budynków publicznych i infrastruktury miejskiej, aby określić miejsca, w których można zwiększyć efektywność energetyczną,
- modernizację budynków publicznych poprzez wymianę okien, drzwi, izolacji termicznej i systemów ogrzewania, aby zwiększyć efektywność energetyczną,
- promowanie i wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii.
- modernizację oświetlenia ulicznego,
- edukacja i informowanie mieszkańców o sposobach oszczędzania energii, takie jak racjonalne korzystanie z oświetlenia i elektroniki oraz utrzymywanie odpowiedniej temperatury w budynkach.

W najbliższych latach gmina zamierza kontynuować działania w zakresie poprawy efektywności energetycznej. W ramach możliwości gmina będzie realizowała projekty związane z termomodernizacją, instalacją OZE oraz wymianą oświetlenia.

2.3.6. Infrastruktura gazowa

Gmina Tykocin jest niezgazyfikowana.

2.4. Środowisko

2.4.1. Warunki klimatyczne

Region Podlaski, a więc również gmina Tykocin, pozostaje pod znacznym wpływem rozciągającego się na wschód bloku kontynentalnego Eurazji. Zima rozpoczyna się tu najwcześniej w Polsce (poza górami), bo już w trzeciej dekadzie listopada i trwa do pierwszej dekady kwietnia. Średnia miesięczna temperatura powietrza waha się w tym okresie od -6,7 do -2,7⁰C. Surowość warunków klimatycznych przejawia się również w wyjątkowo licznych pojawianiu się dni mroźnych z temperaturą maksymalną powietrza poniżej zera stopni Celsjusza. Średnio dni tych jest około 70, podczas gdy w środkowej Polsce - około 40.

2.4.2. Rzeźba terenu i budowa geologiczna

Gmina Tykocin leży pomiędzy Narwiańskim Parkiem Narodowym, a Biebrzańskim Parkiem Narodowym. Parki te stanowią jeden z ostatnich obszarów naszego kraju z zachowanymi elementami nieskażonej przyrody, natomiast w warunkach Europy Środkowej są unikatami. Część gminy Tykocin leży w obrębie Narwiańskiego Parku Narodowego charakteryzującego się występowaniem wielu rzadkich i ginących gatunków ptaków, ryb i roślin oraz wyjątkowymi walorami krajoznawczymi. Swoisty układ stosunków hydrologicznych spowodował wytworzenie specyficznego i odmiennego układu warunków ekologicznych w porównaniu z innymi dolinami rzecznyymi. Szczególnie bogata jest tu roślinność bagienna i szuwarowa.

W gminie Tykocin występują dwa rodzaje złóż kopalnych: są to piaski i żwiry oraz surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego. Eksploatowane są tylko piaski i żwiry, ich zasoby szacowane są na 91 tys. ton, stanowi to zaledwie 0,007% ogółu tego zasobu w województwie podlaskim. Surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego stanowią łatwotopliwe, silnie pęczniące w trakcie wypalania ropy. Na obszarze gminy Tykocin znajdują się wstępnie rozpoznane, nieeksploatowane złoża ropy, będące jednocześnie jedynym złożem tego typu w województwie podlaskim. Zasoby bilansowe złoża wynoszą łącznie 5450 tys.m³ i stanowią blisko 2% ogółu surowców ilastych do produkcji kruszywa lekkiego w Polsce. Lokalnie w gminie występują również torfy.

2.4.3. Wody podziemne i powierzchniowe

Wody podziemne

W obrębie gminy Tykocin występuje nisko zasobowy rejon wód podziemnych. Są to głównie zasoby trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Ich zasobność uzupełniana jest przeciekami z rzeki Narew. Zasobność wód podziemnych w gminie Tykocin została oceniona na 763 m³/h, co jest jednym z niższych wyników w powiecie białostockim.

Wody podziemne ujmowane na terenie gminy charakteryzują się dobrą jakością, wymagają uzdatniania jedynie ze względu na przekroczone stężenie żelaza. Badania jakości wody wykazały II klasę jakości dla ujęcia w Tykocinie i III w Jeżewie Starym.

Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku prowadzi okresowe badania wód przeznaczonych do spożycia na określonych wodociągach w poszczególnych gminach powiatu białostockiego. Ujęcia wody zlokalizowane na terenie gminy Tykocin gwarantują wodę zdatną do spożycia dla ludzi, na co wskazują badania Sanepid-u. Należy wspomnieć, że w wielu ujęciach wody (studniach) zlokalizowanych w miejscowościach, gdzie brak jest dostępu do wodociągu gminnego, woda okresowo może mieć obniżoną jakość i wówczas powinna być odpowiednio uzdatniana.

Wody powierzchniowe

Gmina położona jest w dolinie rzeki Narew, która zasilana jest na terenie gminy przez dopływy Śliny i Nereśli. Sieć hydrograficzna nawiązuje bezpośrednio do mezoregionów geograficznych i jednostek geomorfologicznych. System wód powierzchniowych tworzą tu - oprócz koryta głównego rzeki - liczne drobniejsze dopływy, starorzecza, oczka wodne i tereny podmokłe. Łączna powierzchnia wód otwartych w gminie wynosi 381 ha, co stanowi 1,8% jej obszaru.

Narew na terenie gminy Tykocin ma charakter typowej rzeki nizinnej o małym spadku (107 – 103m n.p.m.) i szerokiej dolinie, miejscami o szerokości 2 km. Główne dopływy Narwi na terenie gminy Tykocin to: rzeka Nareśl, rzeka Ślina i ciek Kurówka.

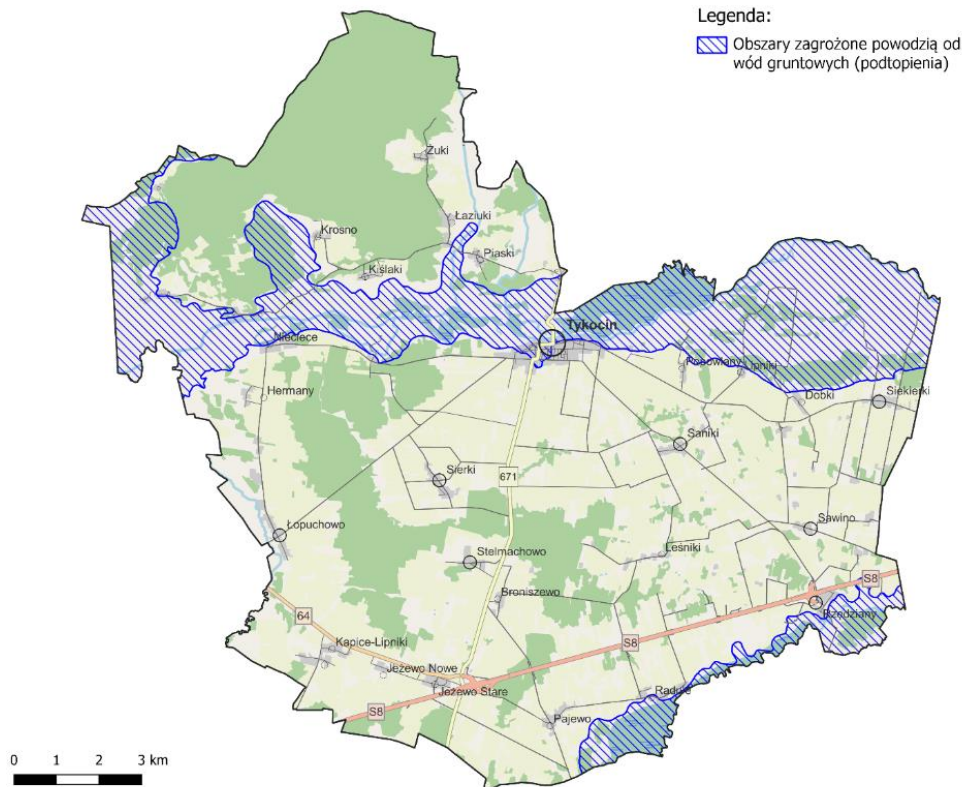
Na podstawie danych uzyskanych z Hydroportalu (www.wody.gov.pl), ogólny stan jednolitych wód powierzchniowych, w tym rzeki Narew, która przepływa przez gminę, jest oceniany jako zły, stan chemiczny poniżej dobrego, a potencjał ekologiczny jest określany jako umiarkowany.

Melioracje i zagrożenie powodziowe

Państwowa Inspekcja Geologiczna wyznaczyła maksymalny zasięg podtopień w sąsiedztwie dolin rzecznych, w tym doliny Narwi. Wyznaczone obszary nie są strefami zalewów wód powierzchniowych (powodzi), ale przedstawiają maksymalne możliwe zasięgi występowania podtopień (czyli położenia zwierciadła wody podziemnej blisko powierzchni terenu, co skutkuje podmokłościami) w rejonie i sąsiedztwie doliny rzecznej. Poniżej przedstawiono zasięg podtopień na terenie gminy Tykocin. Narazone na zalanie są przede wszystkim obszary położone blisko rzeki, szczególnie w miejscowości Tykocin.

Bardzo ważne jest utrzymanie istniejących zasobów retencyjnych poprzez modernizację i konserwację istniejących obiektów hydrotechnicznych. Są to głównie obiekty hydrotechniczne na ciekach melioracji podstawowych i szczegółowych. Ważne jest także odbudowa i zachowanie naturalnych mokradeł i starorzeczy.

Rysunek 2. Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

2.4.4. Walory przyrodnicze

Na terenie gminy Tykocin najwyższą formą ochrony jest Narwiański Park Narodowy wraz z otuliną. Położony on jest w jej południowej części. Najważniejszym walorem przyrodniczym Narwiańskiego Parku Narodowego jest unikatowy system rzeki, która płynie na tym obszarze wieloma łączącymi i rozdzielającymi się korytami. Dolina Narwi jest również ważną ostoją ptaków wodno-błotnych oraz miejscem ich odpoczynku podczas wędrówek. Otulina stanowi strefę ochronną parku.

Na obszarze gminy do terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, poza opisanym powyżej Narwiańskim Parkiem Narodowym, objętych ochroną prawną należą:

1. Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” – Rozporządzenie Nr 9/05 Woj. Podlaskiego; Rozporządzenie Nr 6 z 25 lutego 2005 (Dz. U. nr 54, poz. 721). Dolina Narwi stanowi jedną z najważniejszych w północno-wschodnim regionie Polski ostoję ptaków łownych. Stwierdzono gniazdowanie 24 gatunków tych ptaków, co stanowi 77% ptaków łownych i lęgowych w Polsce.
2. Strefa ochronna – otulina – Biebrzańskiego Parku Narodowego – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 r. (Dz. U. Nr 86 poz. 399 z dnia 17 września 1993 r.).
3. Rezerwat przyrody – Szelałówka – pow. 62,04 ha w celu zachowania naturalnego charakteru zespołu borów sosnowych występujących na rozległym obszarze wydymowym (Mon. Pol. Nr 33 p. 408 z 27. VI. 1995 r.).

4. Użytek ekologiczny ekosystemu bagiennego – Rozporządzenie Nr 6/97 Wojewody Białostockiego z dn. 7 sierpnia 1997 r. (Dz. U. WB Nr 16). Bagno tykocińskie zajmuje powierzchnię 400 ha i stanowi fragment Doliny Narwi położonej między wsią Góra a miastem Tykocin. W jego skład wchodzi łąki, nieużytki, wody stojące oraz starorzecza.
5. Obszary Natura 2000: Ostoja Biebrzańska PLB200006, Bagienna Dolina Narwi PLB200001, Dolina Biebrzańska PLH20008, Ostoja Narwiańska PLH200024 oraz Narwiańskie Bagna PLH200002,
6. Pomniki przyrody:
 - Jesion wyniosły – Stelmachowo,
 - Głaz narzutowy – Sierki,
 - Głaz narzutowy – Leśniki,
 - Grupa drzew – dwie lipy drobnolistne, dąb szypułkowy – Rzędziany,
 - Aleja drzew – Stelmachowo.

Ważnym pod względem przyrodniczym miejscem jest również Kępa Lipnicka położona w Dolinie Narwi. Obejmuje specyficznie wykształcony kompleks przyrodniczy, jedyny i niepowtarzalny na obszarze Polski północno-wschodniej. Jest to cały zespół większych lub mniejszych grądów i grądzików, będących często zwydmionymi w stropie odsypami powodziowymi dzikiej Narwi, pooddzielanych zatopionymi obniżeniami z licznymi ramionami, odnogami i starorzeczami. Kompleks ten wyraźnie wyróżnia się swoją odrębnością morfologiczną, florystyczną, faunistyczną oraz krajobrazową od otoczenia. Ponadto ciekawym miejscem jest Pentowo - siedlisko szlacheckie uhonorowane tytułem Europejskiej Wsi Bocianiejskiej.

W kontekście ochrony bioróżnorodności, gmina Tykocin ma ogromne znaczenie, ponieważ stanowi ona obszar o niezwykle wysokich wartościach przyrodniczych i krajobrazowych. Właśnie dlatego, ważne jest, aby podejmować odpowiednie działania, które zapewnią ochronę przed degradacją i zniszczeniem tego obszaru. Aby zachować unikalne walory przyrodnicze i krajobrazowe w gminie Tykocin oraz zapewnić przetrwanie różnorodnych gatunków roślin i zwierząt na tym obszarze, należy kontynuować działania w zakresie ochrony bioróżnorodności. Konieczne jest, aby na terenie gminy przeprowadzać monitoring gatunków roślin i zwierząt, a także wprowadzać odpowiednie praktyki związane z gospodarowaniem terenami zielonymi. Ponadto, istotne jest także angażowanie społeczności lokalnej w procesy związane z ochroną bioróżnorodności. Wspólne działania i zaangażowanie mieszkańców mogą przyczynić się do stworzenia atmosfery dbałości o przyrodę oraz do zwiększenia szans na osiągnięcie celów związanych z ochroną bioróżnorodności w gminie Tykocin. W dzisiejszych czasach ochrona bioróżnorodności jest niezwykle ważnym wyzwaniem. Dlatego też, kontynuacja działań w zakresie ochrony przyrody w gminie Tykocin jest kluczowa dla zapewnienia przetrwania różnorodnych gatunków roślin i zwierząt oraz dla zachowania wyjątkowych walorów przyrodniczych i krajobrazowych na tym obszarze.

2.4.5. Lasy

W gminie Tykocin lasy zajmowały powierzchnię równą około 5449,97 ha (26,3% ogólnej powierzchni gminy). Lasy państwowe, które zajmują nieco ponad 49% ogólnej powierzchni lasów gminy, występują w zwartych kompleksach w północno – zachodniej i środkowej części gminy. Lasy prywatne, stanowiące 50,6% ogólnej powierzchni lasów, występują na obszarze całej gminy.

Większe, zwarte kompleksy leśne występują w obrębie Kotliny Biebrzańskiej, w okolicy wsi: Szafranki, Słomianka, Krosno, Żuki, Łaziuki. Dominują tu drzewostany sosnowe z udziałem świerka, modrzewia i brzozy, brzożowe z domieszkami sosny oraz świerka, i świerkowe z domieszkami sosny, brzozy i olszy. W układzie typów siedliskowych lasów dominuje bór świeży, bór mieszany świeży, las mieszany świeży, las świeży, las jesionowy, bór wilgotny, bór mieszany wilgotny.

2.4.6. Wpływ na środowisko

Powietrze atmosferyczne

Z uwagi na swój rolno-leśny charakter, gmina Tykocin nie jest w dużym stopniu zagrożona zanieczyszczeniami powietrza pochodzenia przemysłowego. Na jej terenie głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są zanieczyszczenia komunikacyjne – liniowe oraz pochodzące ze źródeł niskiej emisji (np. piece opalane węglem). Zanieczyszczenia związane z działaniem zakładów produkcyjnych, np. kopalni kruszywa, są relatywnie niewielkie.

Ewidencję zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza prowadzi Starostwo Powiatowe w Białymstoku. Zakłady działające na terenie gminy mają uregulowaną stronę formalno - prawną w zakresie odprowadzania substancji do powietrza, tj. posiadają ważne pozwolenie na emisję.

Ocena jakości powietrza na terenie gminy Tykocin

Oceniając ogólny stan jakości powietrza na terenie strefy podlaskiej, a tym samym gminy Tykocin, można uznać go za dobry. Największa koncentracja zanieczyszczeń występuje liniowo wzdłuż ciągów komunikacyjnych o największym natężeniu ruchu, takich jak drogi wojewódzkie. Wysokie stężenie pyłu zawieszonego wynika w głównej mierze z obecności znacznej ilości źródeł niskiej emisji. Ich stopniowa likwidacja, poprzez rozbudowę sieci ciepłowniczej lub zmianę nośnika energetycznego (np. węgla słabej jakości na węgiel o lepszych parametrach jakościowych albo gaz), powinna przyczynić się do poprawy jakości powietrza. Parametr ten winien być regularnie kontrolowany.

Utrzymanie dobrej jakości powietrza, a nawet poprawę jego jakości można uzyskać przez ograniczenie szkodliwych dla środowiska technologii, zmniejszenie oddziaływania obszarów niskiej emisji na środowisko naturalne, likwidację lub modernizację kotłowni tradycyjnych (zmiana nośnika energii z węgla np. na gaz), modernizację oświetlenia, poprawę nawierzchni dróg, budowę obwodnic, poprawę efektywności energetycznej, a przede wszystkim poprzez zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

Powyższe inwestycje są ważne z kilku powodów:

- pomagają w redukcji emisji gazów cieplarnianych, co przyczynia się do ochrony klimatu i zmniejszenia skutków zmian klimatu,
- przyczyniają się do poprawy jakości powietrza i ochrony zdrowia ludzi,
- przyczynia się do rozwoju gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy,
- pozwalają na zwiększenie niezależności energetycznej i redukcję zależności od importowanej energii.

Środowisko akustyczne

Rzeczywiste zagrożenie hałasem komunikacyjnym na terenie gminy jest umiarkowane. Na uciążliwość hałasu pochodzenia przemysłowego wpływa w znacznym stopniu jego długotrwałość występowania (zmianowy charakter pracy), a także czasowe krótkotrwałe duże natężenia. Zakłady istniejące podejmują w większości niezbędne działania organizacyjne i techniczne ograniczające emisję hałasu do wartości zapewniających właściwy standard jakościowy środowiska.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest niezwykle istotnym narzędziem dla gminy Tykocin, ponieważ pozwala na dogłębną ocenę sytuacji i określenie kierunków rozwoju. Przeprowadzenie takiej analizy jest szczególnie ważne w kontekście złożoności dzisiejszego otoczenia, które wymaga od gminy elastyczności i adaptacji do zmieniających się warunków.

W procesie analizy SWOT, należy wziąć pod uwagę zarówno czynniki wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Wewnętrzne, czyli mocne i słabe strony gminy, pozwalają na dokładne określenie obszarów, w których gmina ma przewagę konkurencyjną i obszarów, w których należy wprowadzić zmiany. Z kolei, analiza szans i zagrożeń pozwala na identyfikację czynników, które mogą wpłynąć na sukces lub porażkę realizowanych działań. Ważne jest również, aby przy analizie SWOT brać pod uwagę specyficzne potrzeby i wyzwania gminy, które wynikają z jej charakteru i sytuacji społeczno-gospodarczej.

Kluczowym elementem analizy SWOT jest również dialog z mieszkańcami gminy i zebranie informacji od nich, dzięki czemu można lepiej zrozumieć ich potrzeby i oczekiwania wobec gminy. W ten sposób możliwe jest lepsze dostosowanie działań gminy do rzeczywistych potrzeb mieszkańców i zwiększenie ich zaangażowania w proces decyzyjny.

Wniosek z analizy SWOT będzie bardzo ważnym narzędziem w procesie planowania i podejmowania decyzji przez władze gminne. Dzięki uwzględnieniu opinii mieszkańców oraz zidentyfikowaniu mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń, będzie można opracować strategię rozwoju gminy, która będzie lepiej odpowiadać na potrzeby mieszkańców i zapewnić zrównoważony rozwój gminy.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – walory kulturowe i historyczne gminy Tykocin, – zabytkowy układ urbanistyczny i liczne zabytki miasta Tykocina, znaczące dla historii i kultury polskiej i judaistycznej – bogate zasoby przyrodnicze i rekreacyjne: duże zalesienie, wysoki udział powierzchni wód otwartych, unikalne w skali Europy tereny bagienne, położenie między dwoma parkami (Narwiański Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy) i w pobliżu Puszczy Knyszyńskiej, – obecność szlaków turystycznych, w tym kajakowych, rowerowych, i pieszych, – duża liczba turystów odwiedzających gminę. – niski poziom bezrobocia; – skuteczne działania ośrodka pomocy społecznej, 	<ul style="list-style-type: none"> – spadek przyrostu naturalnego, – migracja mieszkańców, – stosunkowo duży udział osób korzystających z pomocy społecznej, – niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i techniczna, – niewystarczający rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój bazy turystycznej, wypoczynkowej i gastronomicznej, – charakter przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy (mała liczba średnich i dużych przedsiębiorstw), – słaba dostępność transportowa miejscowości w północnej części gminy, – niezadawalający stan dróg gminnych, – niewystarczająca oferta zajęć oraz imprez sportowo – rekreacyjnych, – słaby stan wielu obiektów zabytkowych,

- doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy ze środków UE, - brak istotnych źródeł emisji zanieczyszczeń, - korzystne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego, - układ drogowy generujący ruch tranzytowy, - społeczeństwo lokalne angażuje się w działalność lokalnych inicjatyw, - duża aktywność amatorskich zespołów kulturalnych - funkcjonowanie organizacji pozarządowych, których działalność jest ukierunkowana przede wszystkim na wspieranie kultury, tradycji i rozwoju gminy Tykocin.	- niewystarczająca stan techniczny infrastruktury wodociągowej oraz kanalizacyjnej, - niewystarczająca długość sieci kanalizacyjnej oraz ilość przydomowych oczyszczalni ścieków, - niewystarczająca liczba zajęć dodatkowych, w tym w zakresie przedmiotów kluczowych, - niewystarczający system informacyjny współpracy między instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi, - niewystarczający wykorzystanie potencjału wytwarzania energii z OZE, - niewystarczający poziom poprawy efektywności energetycznej budynków publicznych oraz indywidualnych, - duża liczba kotłów poza klasowych.

Szanse:

- możliwość pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym środki z UE,
- zainteresowanie podmiotów gospodarczych lokalizacją inwestycji wzdłuż drogi S8,
- rosnące zainteresowanie turystyką specjalistyczną w obszarze Narwi i Biebrzy oraz żywnością ekologiczną, regionalną i wysokiej jakości,
- rosnące zainteresowanie historią oraz tradycją gminy Tykocin,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie promocji gminy Tykocin,
- zwiększenie środków krajowych na renowację obiektów zabytkowych,
- możliwość pozyskania środków zewnętrznych na rozbudowę infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej,
- potencjał w zakresie komunikacji i dostępności dla turystów z uwagi na i przebiegającą przez gminę drogę krajową (trasa S8),

Zagrożenia:

- niekorzystne zjawiska demograficzne,
- ubożenie społeczeństwa i osłabianie się funkcji opiekuńczej rodziny,
- dekonunktura w gospodarce,
- przenoszenie działalności gospodarczej na tereny atrakcyjniejsze dla prowadzenia działalności,
- większa atrakcyjność wydarzeń kulturalnych oraz sportowych organizowanych w położonych w sąsiedztwie gminy Tykocin,
- malejące dochody budżetu gminy,
- utrata walorów turystycznych na skutek nie możliwości efektywnego wykorzystania dużej liczby zabytków z powodu braku funduszy na ich odnowienie, adaptację i utrzymanie.

Gmina Tykocin to miejsce, które posiada bogactwo zarówno w kulturze, historii, jak i przyrodzie. Liczne zabytki miasta Tykocina i jego zabytkowy układ urbanistyczny są nie tylko ważne dla historii i kultury polskiej, ale również judaistycznej. Z drugiej strony, bogate zasoby przyrodnicze, takie jak duże zalesienie, wysoki udział powierzchni wód otwartych oraz unikalne tereny bagienne, tworzą niepowtarzalne krajobrazy, które przyciągają wielu turystów. Gmina Tykocin posiada doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy ze środków UE, co stanowi dodatkowy potencjał do rozwoju gospodarczego. Korzystne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego są kolejnym atutem, który warto wykorzystać. Lokalne społeczeństwo angażuje się w działalność lokalnych inicjatyw, a funkcjonowanie organizacji pozarządowych skupiających się na wspieraniu kultury, tradycji i rozwoju gminy Tykocin, przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców. Gmina powinna wykorzystać swoje położenie, w tym układ drogowy, który przyciąga ruch tranzytowy i sprzyja rozwojowi gospodarczemu. Ważne jest jednak, aby zadbać o odpowiednią infrastrukturę i usługi, takie jak noclegi, gastronomia i atrakcje turystyczne, aby rozwijać turystykę, zarówno tej aktywnej, jak i wypoczynkowej.

Gmina Tykocin, pomimo swoich silnych stron, posiada także kilka słabości, które wymagają uwagi i działań ze strony władz lokalnych. Jednym z problemów jest spadek przyrostu naturalnego oraz migracja mieszkańców, co może prowadzić do zmniejszenia liczby ludnościowej oraz pogorszenia sytuacji demograficznej. W związku z powyższym należy podjąć działania mające na celu zatrzymanie obecnych mieszkańców oraz przyciągnięcie nowych. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i techniczna to kolejna słabość gminy Tykocin. Wymaga to działań na rzecz rozbudowy infrastruktury, co pozwoliłoby na przyciągnięcie większej liczby turystów oraz zwiększenie dochodów związanych z turystyką. Brak dobrze rozwiniętej bazy turystycznej, wypoczynkowej i gastronomicznej oraz mała liczba średnich i dużych przedsiębiorstw wpływa negatywnie na rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy. Konieczne są działania mające na celu zachęcenie inwestorów do ulokowania swoich biznesów w gminie Tykocin. Słaby stan wielu obiektów zabytkowych oraz niewystarczająca stan techniczny infrastruktury wodociągowej oraz kanalizacyjnej są kolejnymi słabościami gminy Tykocin. Konieczne są działania na rzecz renowacji i konserwacji zabytków oraz modernizacji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, co poprawiłoby jakość życia mieszkańców oraz zwiększyłoby atrakcyjność turystyczną gminy Tykocin.

Gmina Tykocin ma niezwykle możliwości rozwojowe, które warto wykorzystać, aby poprawić sytuację gospodarczą i społeczną mieszkańców. Kluczową rolę w tym procesie mogą odgrywać fundusze Unii Europejskiej, które pozwolą na realizację ambitnych projektów rozwoju gminy. Warto zwrócić szczególną uwagę na rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, co może przyczynić się do wykorzystania dogodnego położenia gminy i zachęcenia turystów do jej odwiedzenia. W tym celu należy skoncentrować się na stworzeniu spójnej oferty turystycznej oraz rozbudowie zaplecza rekreacyjnego i okolicy turystycznej. Innym obszarem, który warto rozwijać, jest sektor rolno-spożywczy. Zainteresowanie turystów zdrową i ekologiczną żywnością rośnie z roku na rok, dlatego warto inwestować w promowanie produktów lokalnych oraz wspieranie lokalnych producentów. Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej oraz wypoczynkowej jest kluczowy dla przyciągnięcia nowych turystów i pozytywnego wpływu na rozwój lokalnej gospodarki. W związku z tym, warto inwestować w organizację atrakcyjnych

miejsce do zwiedzania, wydarzeń kulturalnych i sportowych, a także stworzenie dogodnych warunków do wypoczynku.

Gmina Tykocin staje przed szeregiem trudności, które mogą mieć potencjalnie negatywny wpływ na jej rozwój. Jednym z największych wyzwań jest pogarszająca się sytuacja demograficzna, co może prowadzić do spadku popytu na produkty i usługi lokalne. Co więcej, starzejące się społeczeństwo może wpłynąć na wzrost kosztów opieki zdrowotnej oraz innych usług społecznych. Przenoszenie działalności gospodarczej na bardziej atrakcyjne dla prowadzenia biznesu obszary, w połączeniu z dekoniunkturą w gospodarce, może prowadzić do malejących dochodów gminy. Zagrożeniem dla gminy może stanowić utrata walorów turystycznych, w wyniku braku środków na odnowienie, adaptację i utrzymanie wielu zabytków. Poza funduszami unijnymi, gmina Tykocin musi szukać innych źródeł finansowania, takich jak programy rządowe czy prywatne inwestycje. Konkurencja ze strony sąsiednich gmin i obszarów również stanowi wyzwanie dla gminy Tykocin. Aby przyciągnąć turystów, warto skupić się na promowaniu unikalnych cech i atrakcji gminy oraz stworzyć atrakcyjną ofertę pakietową. Warto podejmować działania, które przyciągną młodych ludzi do gminy, takie jak rozwijanie infrastruktury rekreacyjnej i sportowej, organizowanie festiwali i imprez kulturalnych, czy też wspieranie lokalnych przedsiębiorstw i twórców. Jednocześnie, ważne jest, aby zwrócić uwagę na ochronę środowiska i zrównoważony rozwój turystyki. Gmina Tykocin powinna promować ekoturystykę oraz działać na rzecz ochrony przyrody i kultury lokalnej, tak aby turystyka przynosiła korzyści zarówno mieszkańcom, jak i przyjezdnym. Ostatecznie, aby przyciągnąć turystów i utrzymać ich zainteresowanie, kluczowe jest zapewnienie wysokiej jakości usług, infrastruktury kulturowej i turystycznej, a także dbanie o dobre relacje z gośćmi i promowanie pozytywnego wizerunku gminy Tykocin.

4. Wizja, cele strategiczne, kierunki działań i oczekiwane rezultaty

4.1. Wizja

Wizja gminy jest nie tylko ogólnym wyobrażeniem, ale również konkretnym planem działania, który ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców i rozwój gminy jako całości. Aby wizja była skutecznie realizowana, powinna być tworzona w oparciu o rzetelną analizę sytuacji i potencjałów gminy oraz uwzględniać oczekiwania i potrzeby mieszkańców.

Wizja gminy może być realizowana poprzez różne dziedziny, takie jak rozwój infrastruktury, edukacji, kultury, gospodarki czy ochrony środowiska. Warto jednak pamiętać, że wizja ta powinna być traktowana jako proces, a nie jednorazowy cel do osiągnięcia. Dlatego ważne jest, aby władze samorządowe i mieszkańcy gminy kontynuowali dialog i współpracę, aby wizja gminy była stale aktualizowana i rozwijana, a osiągnięte cele były utrzymywane i rozwijane w przyszłości.

Wizja rozwoju gminy Tykocin to projekcja stanu lokalnej rzeczywistości, która zostanie osiągnięta do 2030 roku. Określa ona stan docelowy, do którego będą dążyć władze samorządowe gminy, ich partnerzy oraz cała wspólnota gminy, wykorzystując przy tym swoje atuty i szanse pojawiające się w otoczeniu. Wizja ta ukierunkowana jest prognostycznie, wskazując kierunek działań, które będą podejmowane w celu osiągnięcia celów rozwojowych gminy.

Wizja gminy:

Gmina Tykocin to miejsce, w którym mieszkańcy cieszą się bogatą kulturą i historią oraz korzystają z walorów przyrodniczych. Gmina w pełni wykorzystuje swoje położenie oraz korzysta z walorów przyrodniczo-turystycznych.

4.2. Cele strategiczne

Po przeprowadzeniu kompleksowej diagnozy społeczno-gospodarczej gminy, dokonano analizy infrastruktury technicznej i przestrzennej oraz zidentyfikowano potrzeby mieszkańców. W wyniku tych działań, udało się sformułować cztery cele strategiczne, które uwzględniają zarówno analizę SWOT, jak i lokalne uwarunkowania i potencjały gminy.

Dla wyznaczonych celów strategicznych zostały wyznaczone kierunki działań, które stanowią szczegółowe kroki do podjęcia w celu osiągnięcia postawionych celów. Są one podstawą do realizacji wielu zadań, które wpisują się w założenia dokumentu strategicznego.

Realizacja celów strategicznych poprzez konkretne działania pozwoli na stworzenie bardziej zrównoważonego społeczeństwa, w którym zaspokajane są potrzeby i wymagania ludzi. Przyczyni się również do rozwoju i wzrostu innowacyjności gospodarki, która będzie zdolna do sprostania wyzwaniom przyszłości. Przestrzeń publiczna zostanie przekształcona tak, aby lepiej służyła potrzebom społeczności i była dostępna dla wszystkich.

Te działania nie tylko przyniosą korzyści dla obecnych pokoleń, ale również dla przyszłych, ponieważ pozwolą na zrównoważony rozwój społeczny, ekonomiczny i środowiskowy. Poprawa jakości życia ludzi i ich otoczenia będzie jednym z głównych celów, które zostaną osiągnięte przez realizację celów strategicznych.

4.3. Kierunki działań

Przedstawione działania nie są jedynymi możliwymi sposobami na osiągnięcie celów strategicznych. Stanowią one jedynie przykłady projektów, które mogą być realizowane w ramach danego kierunku działań. Na etapie wdrażania strategii gmina może zdecydować się na zrealizowanie innych projektów, które nie zostały wymienione, ale nadal spełniają kierunki działań przypisany do danego celu. Dlatego ważne jest, aby kierunki działań były elastyczne i dostosowane do zmieniających się potrzeb i warunków otoczenia. Gmina powinna mieć swobodę wyboru projektów, które będą najbardziej odpowiednie w danym momencie, aby osiągnąć cel strategiczny. Jednocześnie, gmina powinna pamiętać o tym, że wybór projektów powinien być zgodny z ogólnymi zasadami i celami strategicznymi. Planowanie działań powinno uwzględniać zmienne czynniki, takie jak rozwój technologiczny, zmiany w otoczeniu czy potrzeby społeczności lokalnej. Dzięki temu gmina będzie mogła skutecznie realizować swoje cele i zapewnić zrównoważony rozwój swojego terenu.

Cel 1. Inwestowanie w kapitał ludzki i społeczny

Mieszkańcy Tykocina stanowią największe bogactwo gminy. Kapitał ludzki i społeczny, czyli zasoby wiedzy, umiejętności, postaw, zdrowia oraz wartości wzajemnych relacji i zaufania, są kluczowymi czynnikami w rozwoju społeczno-gospodarczym i determinują dobrobyt mieszkańców.

Celem jest wsparcie mieszkańców oraz wzmocnienie społeczności lokalnej. Oznacza to inwestowanie w edukację, szkolenie, rozwijanie przedsiębiorczości, wsparcie dla organizacji pozarządowych i inicjatyw społecznych. Wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego przyczynia się do rozwoju ekonomicznego, zwiększenia jakości życia mieszkańców oraz poprawy relacji społecznych. Potencjał kapitału ludzkiego i społecznego jest źródłem innowacyjności, kreatywności, inwestycji, przedsiębiorczości i rozwoju.

Kierunki działań:	Propozycje działań
1. Kształtowanie systemu opieki społecznej oraz zdrowotnej	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie liczby miejsc w programach opieki dziennej dla osób starszych, zapewniających im możliwość aktywnego uczestniczenia w różnych zajęciach oraz kontaktu z rówieśnikami. – Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. – Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin w integracji i w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym. – Podejmowanie działań do poprawy poczucia bezpieczeństwa jak również minimalizowanie występowania przemocy w rodzinie i jej skutków wśród mieszkańców. – Podejmowanie działań profilaktyczno - edukacyjnych zmierzających do poprawy zdrowia mieszkańców oraz opracowanie systemu przeciwdziałania uzależnieniom zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

	<ul style="list-style-type: none"> – Stworzenie centrum opieki zdrowotnej na terenie gminy, w którym mieszkańcy mogliby skorzystać z opieki specjalistycznej, rehabilitacji itp.
<p>2. Poprawa i unowocześnienie systemu edukacji oraz kształtowanie kompetencji kluczowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Realizacja nowoczesnych programów edukacyjnych i poszerzanie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży. – Wspieranie rozwoju kompetencji kluczowych – językowych, matematycznych, naukowo-technicznych, przedsiębiorczych, informatycznych, społecznych i obywatelskich. – Wprowadzenie programów edukacyjnych skoncentrowanych na rozwijaniu praktycznych umiejętności, takich jak rozwiązywanie problemów, kreatywność, oraz myślenie analityczne. – Wzmocnienie edukacji z zakresu umiejętności miękkich, takich jak komunikacja, praca zespołowa, liderstwo i zarządzanie projektami – Wprowadzenie innowacyjnych metod nauczania oraz dostosowanie programów edukacyjnych do potrzeb i oczekiwań młodego pokolenia. – Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych dzieci i młodzieży na każdym etapie edukacji. – Prowadzenie działań edukacyjnych dedykowanych osobom dorosłym, w tym w szczególności 50+, m.in. poprzez specjalne kampanie i programy edukacyjne dla seniorów.
<p>3. Rozwój i wsparcie oferty sportowo – rekreacyjnej oraz kulturowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie programów zajęć sportowych i rekreacyjnych dla różnych grup wiekowych. – Wsparcie dla organizacji imprez i wydarzeń kulturalnych, takich jak koncerty, spektakle teatralne, wystawy czy festiwale. – Utworzenie nowych imprez kulturalno-sportowych o zasięgu regionalnym oraz krajowym. – Organizacja czasu dla młodzieży i dzieci, z wykorzystaniem infrastruktury gminnej (np. świetlice). – Edukowanie i promowanie zdrowego stylu życia i aktywności fizycznej. – Kształtowanie i wzmacnianie tożsamości lokalnej. – Wsparcie dla rozwoju klubów i organizacji sportowych oraz kulturalnych.
<p>4. Podniesienie efektywności działania administracji i poprawa jakości zarządzania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ulepszenie procesów decyzyjnych i zwiększenie przejrzystości działań administracji – Modernizacja systemów i procesów administracyjnych, aby usprawnić obsługę klienta i zwiększyć jego zadowolenie.

	<ul style="list-style-type: none"> – Współdziałanie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w celu tworzenia atrakcyjnej oferty rozrywkowej i kulturalnej, w tym organizacja wydarzeń i imprez o zasięgu regionalnym. – Promowanie i udostępnianie informacji o możliwościach pozyskania środków finansowych z funduszy europejskich i innych źródeł zewnętrznych. – Inwestowanie w rozwój kompetencji kadry administracyjnej publicznej. – Realizacja działań mających na celu promocję gminy.
<p>5. Wsparcie i promocja aktywności obywatelskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Umożliwienie powstawania i rozwoju inicjatyw obywatelskich i organizacji pozarządowych poprzez zapewnienie odpowiedniego wsparcia i infrastruktury. – Wspieranie inicjatyw i projektów podejmowanych przez społeczność lokalne. – Współpraca z organizacjami pozarządowymi i podmiotami społecznymi w celu realizacji zadań publicznych. – Wspieranie i promowanie wolontariatu. – Poprawa porządku i bezpieczeństwa publicznego. – Wsparcie i rozwój sektora ekonomii społecznej.

Cel 2. Wzmacnianie gospodarki i rozwój turystyki

Analiza zasobów oraz uwarunkowań wskazuje na wiele możliwości rozwoju gminy Tykocin. W szczególności, gmina posiada unikalne atrakcje turystyczne i bogate zasoby przyrodnicze, co daje szansę na rozwój turystyki i wypoczynku. Warto skorzystać z tych atutów i wzmocnić sektor turystyczny, na przykład poprzez budowę infrastruktury turystycznej, organizację ciekawych wydarzeń i promocję regionu.

Gmina Tykocin ma potencjał do rozwoju gospodarczego. Z jednej strony, istnieje duży potencjał rolniczy, który można wykorzystać poprzez rozwój ekologicznego rolnictwa oraz innowacyjnych produktów na bazie surowców rolnych. Z drugiej strony, warto pobudzić przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój sektora okołorolniczego, co przyczyni się do powstania nowych miejsc pracy i zatrzymania mieszkańców w regionie.

Kierunki działań:	Propozycje działań
<p>1. Promocja i rozwój turystyki</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Wsparcie rozwoju inicjatyw gospodarczych związanych z turystyką, agroturystyką oraz drobną działalnością usługową dla mieszkańców i turystów. – Ekologiczna ścieżka edukacyjno-przyrodnicza i wieża widokowa w chmurach Doliny Narwi w Gminie Tykocin. – Utworzenie szlaku wodnego i miejsc rekreacji nad rzeką Narew. – Łączenie produktów i atrakcji turystycznych z ofertą rekreacyjno-sportową i kulturalną dla gminy. – Organizacja nowych wydarzeń kulturalnych i sportowych dla mieszkańców i turystów. – Stworzenie nowych tras edukacyjnych i turystycznych. – Rozwój bazy turystycznej i około turystycznej gminy. – Tworzenie nowych produktów turystycznych, w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe i dziedzictwo kulturowe. – Współpraca z innymi gminami w celu tworzenia atrakcyjnych ofert turystycznych. – Wspieranie rozwoju oferty usługowej wzdłuż szlaków turystycznych. – Poprawa oznakowania atrakcji turystycznych gminy oraz dróg dojazdowych. – Wykorzystanie potencjału lokalnych kapel, zespołów ludowych, śpiewaczych, a także zdefiniowanych produktów turystycznych do promocji turystycznej gminy. – Organizacja rajdów pieszych, rowerowych i ich promocja.
<p>2. Pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców i rozwój przedsiębiorczości</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Atrakcyjność dla inwestorów (elastyczna polityka podatkowa i tworzenie mechanizmów zachęt inwestycyjnych). – Wsparcie dla rolników w rozwijaniu działalności pozarolniczej.

	<ul style="list-style-type: none"> – Edukacja i szkolenie przedsiębiorców w zakresie finansowania, organizacji biznesu, e-biznesu i samozatrudnienia – Wspieranie i rozwijanie lokalnych przedsiębiorstw. – Promowanie kontynuacji edukacji i rozwijanie kompetencji – Działania aktywizacyjne związane z walką z bezrobociem (staże, doradztwo, szkolenia, prace interwencyjne, prace społecznie użyteczne). – Organizacja branżowych targów i specjalistycznych wystaw w Tykocinie np. produktów lokalnych, rzemiosła, żywności, itp. – Poprawa dostępności do sieci internetowej. – Współpraca z samorządem powiatowym w celu dostosowywania kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy. – Organizowanie szkoleń i kursów umożliwiających przekwalifikowanie zawodowe.
<p>3. Modernizacja i wzmocnienie sektora rolniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie centrum wsparcia dla rolników, w tym usług doradczych dla rolnictwa. – Rozwijanie i upowszechnianie nowoczesnych metod produkcji rolnej, m.in. poprzez szkolenia oraz spotkania z ekspertami z branży. – Promowanie współpracy i kooperacji rolników poprzez tworzenie grup sprzedażowych, producenckich, stowarzyszeń, spółdzielni. – Wprowadzanie nowoczesnych technologii w produkcji rolnej. – Rozwój przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego. – Wsparcie dla producentów produktów ekologicznych oraz promocja tych produktów na zewnątrz. Pomoc w poszerzaniu rynków zbytu, organizacja skupu, przetwórstwa i sprzedaży produktów rolnych, tworzenie grup producenckich rolników, rozwijanie nowych produktów ekologicznych i tradycyjnych, lobbing na rzecz tworzenia podmiotów przetwórstwa żywności ekologicznej. – Utworzenie inkubatora produktów lokalnych do promocji produktów rolnych pochodzących z regionu. – Inwestycje w budowę i rozwój targowisk, w tym budowa miejskiego rynku produktów lokalnych w Tykocinie.

Cel 3. Rozwój infrastruktury technicznej oraz ochrona zasobów naturalnych i środowiska

Rozwój infrastruktury oraz poprawa ochrony środowiska to dwa kluczowe elementy, które wpływają na jakość życia ludzi oraz przyszły rozwój gospodarczy. Dzięki rozbudowie i modernizacji infrastruktury, mieszkańcy zyskują lepszy dostęp do różnych usług, a przedsiębiorcy mają ułatwiony transport i komunikację, co sprzyja rozwojowi biznesu.

Jednocześnie, ważne jest, aby rozwój infrastruktury odbywał się w sposób zrównoważony i przyjazny dla środowiska. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, redukcja emisji zanieczyszczeń i promowanie bardziej przyjaznych dla środowiska form transportu to tylko kilka przykładów działań, które przyczyniają się do ochrony środowiska.

Warto również pamiętać, że rozwój infrastruktury i ochrona środowiska to proces ciągły i wymagający ciągłych działań i inwestycji. Ich efekty odczuwalne są nie tylko przez obecne pokolenie, ale również przez przyszłe, co czyni je szczególnie ważnymi elementami planowania rozwoju.

Kierunki działań:	Propozycje działań
1. Rozwój infrastruktury drogowej – komunikacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> – Poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej – budowa, przebudowa, rozbudowa, zmiana nawierzchni i modernizacja dróg. – Przebudowa, modernizacja i rozwój infrastruktury towarzyszącej. – Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego. – Budowa nowych ścieżek rowerowych oraz modernizacja i poprawa oznakowania istniejących. – Zwiększenie ilości miejsc parkingowych. – Budowa stacji ładowania pojazdów. – Ograniczenie emisji CO₂ poprzez zwiększenie udziału ekologicznych środków transportu, w tym wykorzystywanych do dowożenia dzieci do szkół.
2. Działania na rzecz ochrony klimatu oraz ochrona przyrody	<ul style="list-style-type: none"> – Wsparcie, rozwój oraz promocja inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii, magazynami energii na budynkach i posesjach prywatnych oraz publicznych. – Rozwój większych instalacji OZE wraz z infrastrukturą na terenie gminy. – Promowanie i wspieranie zmiany systemów grzewczych na nowoczesne i przyjazne dla środowiska, korzystając z odnawialnych źródeł energii w domach i instytucjach użyteczności publicznej. – Kompleksowe działanie na rzecz poprawy efektywności energetycznej budynków, w tym termomodernizację, wymianę systemów grzewczych, oświetleniowych, a także wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

	<ul style="list-style-type: none"> – Realizacja projektów dotyczących instalacji i ulepszenia oświetlenia, z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii. – Rozwijanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców poprzez działania edukacyjne, szkolenia oraz promocję zachowań proekologicznych. – Łączenie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną środowiska naturalnego, utrzymywanie i przywracanie piękna i estetyki otoczenia, a także zachowanie porządku przestrzennego. – Działanie na rzecz utrzymania i ochrony różnorodności biologicznej.
<p>3. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej, edukacyjnej oraz kulturalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa budynku z salą widowiskową wraz z zapleczem na potrzeby funkcjonowania Portu Kultury Tykocin. – Powstanie stałego centrum informacji turystycznej. – Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. – Dopuszczenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. – Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów kultury, świetlic wiejskich i remiz strażackich, wraz z zaopatrzeniem ich w niezbędne wyposażenie. – Modernizacja i rozwój infrastruktury szkolnej oraz doposażenie placówek edukacyjnych. – Ochrona i odnowienie zabytków dziedzictwa kulturowego poprzez poprawę sposobu ich użytkowania, rewaloryzację oraz zapobieganie ich degradacji. – Usprawnienie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy poprzez rozwój i modernizację. – Rozwój szlaków edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych z odpowiednią infrastrukturą, w tym pieszymi, rowerowymi, konnymi i kajakowymi. – Dostosowanie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, tak aby była dostępna dla wszystkich, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. – Remont oraz modernizacja pomieszczeń żłobka w Tykocinie do nowych form zajęć edukacyjnych.
<p>4. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz poprawa systemu gospodarki odpadami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Kontynuacja działań w zakresie modernizacji i rozbudowy infrastruktury kanalizacyjno-wodociągowej. – Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Tykocinie. – Wsparcie i rozwój budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. – Poprawa odporności na powódzie poprzez rozbudowę małej retencji. – Regulacja i oczyszczanie rowów melioracyjnych. – Budowa zbiornika retencyjnego.

	<ul style="list-style-type: none"> – Zabezpieczenie przed skutkami suszy poprzez budowę infrastruktury technicznej do zarządzania wodą. – Kontynuacja działań na rzecz usuwania i utylizacji azbestu. – Poprawa gospodarki odpadami, szczególnie odpadami niebezpiecznymi. – Modernizacja i rozbudowa PSZOK w Tykocinie. – Monitoring środowiska oraz likwidacja dzikich wysypisk śmieci. – Opracowanie analizy techniczno-ekonomicznej gospodarowania ściekami.
<p>5. Rozwój infrastruktury i technologii informacyjno-komunikacyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie gminy, – Zapewnienie powszechnego dostępu do e-usług i e-administracji, – Umożliwienie łatwego dostępu do usług i administracji przez internet. – Zastosowanie nowoczesnych technologii w pracy urzędu gminy.

Cel 4. Efektywne planowanie rozwoju przestrzennego gminy z uwzględnieniem aspektów ekologicznych

Kształtowanie funkcjonalnej przestrzeni dla rozwoju gminy oznacza planowanie przestrzenne, które uwzględnia potrzeby rozwoju gminy, jednocześnie biorąc pod uwagę potrzeby i dobro mieszkańców. Oznacza to dostosowanie przestrzeni miejskiej do różnych potrzeb mieszkańców, zarówno pod względem funkcjonalności, jak i estetyki, oraz zapewnienie odpowiedniej infrastruktury i usług dla mieszkańców. Jednocześnie oznacza to także zwracanie uwagi na kwestie związane z ochroną środowiska, zrównoważonym rozwojem, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii oraz planowanie przestrzenne z uwzględnieniem potrzeb transportowych. Istotnym elementem zrównoważonego rozwoju jest też możliwość poruszania się i nieskrępowanej, równoprawnej dostępności do usług i udogodnień dla osób o szczególnych potrzebach. Dodatkowo, w kształtowaniu funkcjonalnej przestrzeni dla rozwoju gminy ważnym elementem jest ochrona walorów historycznych i architektonicznych tworzących klimat gminy. Dlatego ważne jest, aby planowanie przestrzenne uwzględniało ochronę i zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego, aby mieszkańcy mieli świadomość swojej tożsamości i przeszłości swojej gminy, a turyści mogli poznać i docenić jej wartości historyczne i architektoniczne.

Celem jest stworzenie przyjaznej przestrzeni dla mieszkańców, która będzie sprzyjać ich dobremu samopoczuciu i jakości życia. Utrzymanie równowagi pomiędzy potrzebami rozwoju a ochroną środowiska jest kluczowe dla dobrego funkcjonowania gminy.

Kierunki działań:	Propozycje działań
1. Planowanie przestrzenne z myślą o rozwoju gminy	<ul style="list-style-type: none"> – Optymalizacja wykorzystania przestrzeni poprzez aktualizację planów, pozyskiwanie gruntów i przygotowanie terenów pod inwestycje, szczególnie wzdłuż drogi S8. – Udostępnienie przestrzeni na cele rekreacyjne i turystyczne. – Organizacja i rozbudowa istniejących oraz utworzenie nowych tras turystycznych dla różnych form aktywności, wraz z infrastrukturą towarzyszącą, taką jak punkty widokowe, miejsca na ogniska czy ścieżki edukacyjne. – Promowanie atrakcji turystycznych gminy poprzez zastosowanie spójnego systemu informacyjnego, takiego jak tablice informacyjne czy aplikacje internetowe, informujące o walorach przyrodniczych, historycznych i krajobrazowych. – Działania na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych mieszkańców poprzez rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym komunalnego i socjalnego, optymalne wykorzystanie nieruchomości gminy. – Zaadoptowanie pustostanów. – Wzmocnienie mieszkalnictwa komunalnego. – Promowanie przedsiębiorczości poprzez stworzenie miejsc sprzedaży produktów lokalnych. – Odnowienie i rewitalizacja zdegradowanych obszarów gminy.

	<ul style="list-style-type: none"> – Wprowadzanie zrównoważonych i efektywnych rozwiązań transportowych. – Dostosowanie przestrzeni publicznych oraz obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. – Powstanie strategii rozwoju sektora turystyki na terenie gminy Tykocin oraz stałego zespołu koordynacyjnego. – Opracowanie analizy skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i rekomendacja zmian, – Opracowanie analizy możliwości zwiększenia retencji na terenach leśnych, rolniczych i zurbanizowanych. – Monitoring i gromadzenie informacji o podtopieniach i ich skutkach na obszarach zurbanizowanych i użytków rolnych.
<p>2. Zapewnienie przestrzeni pod funkcje rekreacji i zieleni</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Uwzględnianie w działaniach planistycznych możliwości lokalizacji stref rekreacji na wolnym powietrzu. – Uwzględnienie możliwości lokalizacji stref rekreacji na świeżym powietrzu w działaniach planistycznych. – Wyznaczanie i aranżacja punktów widokowych w połączeniu z siecią tras pieszych, rowerowych i konnych. – Wyznaczanie stref i obszarów lasów predysponowanych do celów rekreacyjnych oraz wypoczynku. – Uwzględnienie potrzeb mieszkańców oraz efektywnego wykorzystania zasobów przy planowaniu rozwoju przestrzennego. – Tworzenie przestrzeni i miejsc publicznych dla odpoczynku i rekreacji. – Zwiększenie terenów zielonych w przestrzeniach miejskich.
<p>3. Ochrona walorów historycznych i architektonicznych tworzących klimat gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Podjęcie działań mających na celu uporządkowanie kolorystyki dachów, elewacji, systemów ogrodzeń, umiejscowienia reklam zewnętrznych, reklam na budynkach (w tym na szybach) oraz usprawniającej system opieki nad zabytkami. – Ochrona i odnowienie zabytków dziedzictwa kulturowego poprzez poprawę sposobu ich użytkowania, rewaloryzację oraz zapobieganie ich degradacji. – Promocja gminnego programu opieki nad zabytkami i możliwości korzystania z niego osób prywatnych posiadających zabytki na terenie gminy. – Naprawa i konserwacja zabytkowych nagrobków na cmentarzach, ich cyfryzacja i stworzenia wirtualnej możliwości poznania historii ich właścicieli. – Stworzenie tablic informacyjnych na terenie miasta dotyczących najważniejszych zabytków.

4.4. Oczekiwane rezultaty

Poniższa tabela przedstawia oczekiwane rezultaty realizacji poszczególnych Celów Strategicznych i sformułowanych do nich kierunków działań. Do katalogu oczekiwanych rezultatów zostały przypisane konkretne wskaźniki realizacji wraz z określeniem trendu zmian, jaki jest pożądany, aby można było mówić o wymiernych efektach realizacji Strategii. W Strategii przyjęto, że zmiana w granicach 5% oznacza utrzymanie na zbliżonym poziomie danego wskaźnika na przestrzeni lat.

Tabela 3. Oczekiwane rezultaty oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Cel 1. Inwestowanie w kapitał ludzki i społeczny					
Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Przyrost naturalny na 1000 ludności	BDL GUS	-	-11,6	-4	Poprawa
Saldo migracji (osoba)	BDL GUS	osoba	-2,2	2	Wzrost
Liczba organizacji pozarządowych	UM w Tykocinie	szt.	26	30	Wzrost
Liczba dzieci uczestnicząca w zajęciach dodatkowych	UM w Tykocinie	osoba	0	60	Wzrost
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (dzieci w wieku 3-6 lat)	BDL GUS	%	80,9	85	Wzrost
Wsparcie inicjatyw obywatelskich i organizacji społecznych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Liczba nowych imprez kulturalno-sportowych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	BDL GUS	%	6,1	5	Poprawa
Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	BDL GUS	-	643	520	Poprawa
Realizacja nowych, wspólnych projektów z sąsiednimi jednostkami	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Ilość świadczonych e-usług (e-administracja)	UM w Tykocinie	szt.	11	25	Wzrost
Liczba kampanii informacyjnych w zakresie dostępności funduszy europejskich i innych form zewnętrznego finansowania	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Wsparcie kształcenia kadry administracji publicznej (studia, szkolenia, kursy, itp.)	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost

Cel 2. Wzmacnianie gospodarki i rozwój turystyki					
Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Liczba pracujących ogółem	UM w Tykocinie	osoba	417	440	Utrzymanie na zbliżonym poziomie
Wsparcie dla rolników zamierzających rozpocząć pozarolniczą działalność gospodarczą	UM w Tykocinie	osoba	-	10	Wzrost
Liczba osób objęta wsparciem (zwiększenie wiedzy i kompetencji przedsiębiorców dotyczących m.in. źródeł finansowania inwestycji, form organizacji biznesu, zasad funkcjonowania e-biznesu, samozatrudnienia)	UM w Tykocinie	osoba	-	10	Wzrost
Pracujący na 1000 ludności	BDL GUS	-	72	75	Wzrost
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	BDL GUS	osoba	3,6	3,2	Poprawa
Bezrobocie: długotrwale bezrobotni	BDL GUS	osoba	89	70	Spadek
Liczba podmiotów gospodarczych wpisane do rejestru na 1000 ludności	BDL GUS	szt.	67	75	Wzrost
Liczba nowych producentów produktów ekologicznych objęta wsparciem.	UM w Tykocinie	osoba	-	5	Wzrost
Powstanie nowych produktów lokalnych oraz ekologicznych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Liczba nowo powstałych targowisk	UM w Tykocinie	szt.	-	1	Wzrost
Stworzenie nowych ścieżek edukacyjnych, rekreacyjnych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Liczba nowych produktów turystycznych	UM w Tykocinie	szt.	-	3	Wzrost

Cel 3. Rozwój infrastruktury technicznej oraz ochrona zasobów naturalnych i środowiska					
Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Liczba przebudowanych dróg gminnych	UM w Tykocinie	km	-	20	Wzrost
Liczba wybudowanych i przebudowanych ciągów pieszych	UM w Tykocinie	km	-	20	Wzrost
Liczba zmodernizowanych instalacji oświetlenia ulicznego	UM w Tykocinie	szt.	-	200	Wzrost
Liczba nowych systemów monitoringu bezpieczeństwa publicznego	UM w Tykocinie	szt.	-	4	Wzrost
Przebudowa i doposażenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	UM w Tykocinie	szt.	-	3	Wzrost
Budowa i przebudowa placów zabaw dla młodzieży oraz uczniów	UM w Tykocinie	szt.	-	3	Wzrost
Rozbudowa i przebudowa obiektów kultury, świetlic wiejskich i remiz strażackich oraz ich wyposażenie w niezbędny sprzęt.	UM w Tykocinie	szt.	-	3	Wzrost
Przebudowa i rozwój infrastruktury szkolnej oraz doposażenie placówek edukacyjnych.	UM w Tykocinie	szt.	-	2	Wzrost
Powstanie szlaków edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych wraz z infrastrukturą	UM w Tykocinie	szt.	-	2	Wzrost
Długość ścieżek rowerowych	UM w Tykocinie	km	-	20	Wzrost
Dostosowanie infrastruktury do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym do osób z niepełnosprawnością	UM w Tykocinie	szt.	-	4	Wzrost
Liczba instalacji fotowoltaicznych na budynkach indywidualnych	UM w Tykocinie	szt.	-	100	Wzrost
Rozwój kolektorów słonecznych i pomp ciepła w budownictwie indywidualnym	UM w Tykocinie	szt.	-	80	Wzrost
Wymiana starych pieców w budownictwie indywidualnym	UM w Tykocinie	szt.	-	100	Wzrost
Termomodernizacja budynków publicznych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach publicznych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Wzrost poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych	UM w Tykocinie	%	66,00%	85,00%	Wzrost
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	UM w Tykocinie	szt.	-	50	Wzrost
Zbiorniki małej retencji	UM w Tykocinie	szt.	-	2	Wzrost
Liczba kampanii wzmacniających świadomość ekologiczną mieszkańców, w tym edukacja, szkolenia i promocja ekologiczna	UM w Tykocinie	szt.	-	3	Wzrost
Liczba projektów związanych z ochroną bioróżnorodności	UM w Tykocinie	szt.	-	2	Wzrost

Cel 4. Efektywne planowanie rozwoju przestrzennego gminy z uwzględnieniem aspektów ekologicznych					
Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2030 r.	Oczekiwany rezultat
Liczba nowych urządzeń obsługi, rekreacji i wypoczynku, ukierunkowujących ruch turystyczny (pola biwakowe, campingi, miejsca postojowe).	UM w Tykocinie	szt.	-	2	Wzrost
Liczba nowych miejsc sportowo-rekreacyjnych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Liczba nowych oznaczeń atrakcji lokalnych	UM w Tykocinie	szt.	-	5	Wzrost
Wyznaczenie nowych szlaków turystycznych	UM w Tykocinie	szt.	-	3	Wzrost
Liczba odnowionych zabytków dziedzictwa kulturowego	UM w Tykocinie	szt.	-	4	Wzrost
Wzmacnianie centrów miejscowości poprzez urządzenie przestrzeni publicznych (zieleńce, skwery, place)	UM w Tykocinie	szt.	-	1	Wzrost
Liczba projektów rewitalizacyjnych	UM w Tykocinie	szt.	-	2	Wzrost
Liczba wyznaczonych i zaaranżowanych punktów widokowych	UM w Tykocinie	szt.	-	1	Wzrost

Źródło: opracowanie własne

5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

5.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

W obszarze gminy Tykocin wyodrębnia się następujące elementy strukturalne:

1. Dolina rzeki Narwi i Nereśli z przyległymi bezpośrednio terenami rolno – osadniczymi w tym część w strefie ochronnej – otulina Biebrzańskiego Parku Narodowego ograniczona od południa i zachodu drogami powiatowymi. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **rolniczą** – na bazie użytków zielonych doliny i gruntów ornych na jej obrzeżach, o dobrej wartości rolniczej w części południowej i słabej w jej części zachodniej oraz w dolinie rzeki Nereśli. Funkcja ta ma cechy stabilności z możliwością wzrostu w części centralnej obszaru i regresu w pozostałej. Ewentualna intensyfikacja funkcji rolniczej zależna jest głównie od czynników zewnętrznych (niezależnych od gminy np. cen popytu) i od tempa przekształceń struktury agrarnej.
- b) **osadniczą wiejską – i miejską** na bazie wsi: Łazy Małe, Łazy Duże, Słomianka, Krosny, Kiślaki, Piaski, Łaziuki, Żuki, Tatary, Neciece, Kiermusy, Popowlany, Lipniki, Dobki i Siekierki oraz miasta Tykocin. Funkcja ta cechuje się stabilnością ilościową zabudowy wiejskiej i sukcesywnym rozwojem ilościowym w mieście Tykocin. W odniesieniu do większości zabudowy następuje systematyczna poprawa jej jakości technicznej i funkcjonalnej oraz wyposażenia w infrastrukturę techniczną.
- c) **ekologiczną** – wynikającą z wartości przyrodniczych doliny zaliczonej do wielkoprzestrzennych elementów systemu ekologicznego kraju. Funkcja ta ma tendencję wzrostową, w miarę stabilizowania się sytuacji przyrodniczej na terenach o uregulowanych stosunkach wodnych i poprawy jakości wód rzeki Narwi.
- d) **turystyczno – wypoczynkową** na bazie w/w walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Funkcja ta ma tendencję wzrostową zwłaszcza w części doliny o dobrej dostępności brzegów rzek i z zasobami gruntów o słabej wartości rolniczej, co dotyczy w szczególności miejscowości: Neciece, Kiermusy, Łazy Małe, Piaski, Łaziuki, Tatary i Lipniki.

2. Część doliny rzeki Narwi w strefie ochronnej – otulinie Narwiańskiego Parku Narodowego. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **ekologiczną** – na bazie wysokich walorów przyrodniczych doliny rzeki Narwi objętych najwyższą formą ochrony. Ranga tej funkcji będzie miała stałą tendencję wzrostową o zasięgu międzynarodowym.
- b) **turystyczną** – na bazie w/w walorów przyrodniczych, o wyraźnej tendencji wzrostowej w zakresie krajoznawstwa o randze międzynarodowej i krajowej.
- c) **rolniczą** – na bazie wysokiej wartości rolniczej gruntów ornych na obrzeżnych partiach doliny i stosunkowo dobrych zasobów majątku trwałego. Funkcja ta ma cechy stabilne

z możliwością rozwoju produkcji sadowniczo – ogrodniczej i hodowli na potrzeby żywnościowe aglomeracji białostockiej.

- d) **osadniczą wiejską** – na bazie zabudowy wsi: Pajewo, Radule i Rzędziany, z cechami stabilizacji ilościowej oraz poprawy jakościowej i wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

3. Obszary leśne z enklawami rolniczymi położone w zachodnio-środkowej części gminy.

Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **ekologiczną** – o znaczeniu lokalnym – współdziałająca w części środkowej z wielkoprzestrzennym systemem ekologicznym doliny rzeki Narwi.
- b) **gospodarczą** – w zakresie produkcji dobrej jakości surowca drzewnego na potrzeby lokalne i ponadlokalne oraz runa leśnego na potrzeby przetwórstwa.
- c) **turystyczno – wypoczynkową** – na bazie części obszaru dostępnych głównie turystyce, położonych na stykach z dolinami rzecznyymi o łatwej dostępności rzeki.
- d) **rolniczą** – o charakterze szczątkowym w enklawach leśnych. Funkcja ta aktualnie drugorzędna ma znaczenie malejące, w miarę jak dokonywane będą zalesienia gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej w północnej części obszaru, gdzie grunty rolne zwłaszcza w enklawach są bardzo niskiej jakości.

4. Obszar rolno – osadniczy – głównie w centralnej i wschodniej części gminy. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **rolniczą** – na bazie dobrej jakości użytków rolnych głównie ornych o uregulowanych w większości stosunkach wodnych i znacznego majątku produkcyjnego, w tym zabudowy rolniczej o dobrych stanach technicznych i funkcjonalnych.
- b) **osadniczą wiejską** – na bazie zabudowy wsi: Hermany, Łopuchowo, Kapice Stare, Kapice Lipniki, Broniszewo, Stelmachowo i Stelmachowo Kolonia, Sierki, Saniki, Leśniki, Sawino i Bagienki. Funkcja ta cechuje się generalnie stabilnością ilościową w zakresie zabudowy i sukcesywną poprawą jakościową w zakresie stanów technicznych i funkcjonalnych zabudowy oraz jej wyposażenia w infrastrukturę techniczną wodociągową i elektroenergetyczną. W przyszłości, w miarę poprawy koniunktury i przekształceń struktury gospodarstw oraz towarzyszących temu przekształceń demograficznych (np. ubytek ludności zatrudnionej bezpośrednio w rolnictwie) może zmniejszać się ilość zabudowy (zwłaszcza starszej), występować sukcesywna dalsza poprawa jakościowa (dostosowywanie do wymogów technologicznych i cywilizacyjnych) oraz przekształcanie na inne formy użytkowania.
- c) **leśną** – aktualnie szczątkową na bazie niewielkich enklaw leśnych głównie prywatnych rozproszonych w południowej części obszaru. Funkcja ta ze względu na szczupłość bazy leśnej ma ograniczone znaczenie lokalne (przetwórstwo surowca na lokalne potrzeby budowlane, zbieractwo runa leśnego, walory agroturystyczne).
- d) **rekreacyjną** - ograniczającą się głównie do agroturystyki rodzinnej ze względu na brak poważniejszych walorów środowiskowych. W przyszłości może zaistnieć pewna szansa rozwoju, wskutek uwalniania części zasobów mieszkaniowych i możliwości ich przekształcenia na cele rekreacyjne (np. drugi dom na wsi, zabudowa letniskowa).

5. Obszar aktywności gospodarczej – obszar położony wzdłuż drogi krajowej S8. Obszar ten posiada następujące funkcje:

- a) **gospodarczą** – jest to teren, który będzie wykorzystywany do lokalizacji zakładów przemysłowych, produkcyjnych oraz usługowych. Dla tych przedsiębiorstw droga krajowa stanowi istotną korzyść lokalizacyjną.
- b) **obsługi komunikacji i turystyki** zmotoryzowanej na drogach krajowych. Funkcja ta aktualnie w początkowej fazie rozwoju ma wyraźną tendencję wzrostową i może stanowić ważny czynnik aktywizujący obrzeża drogi krajowej nr S8 i nr 64.
- c) **osadniczą wiejską** – na bazie zabudowy wsi: Jeżewo Nowe, Jeżewo Stare.

5.1.2. Struktura i funkcje jednostek sieci osadniczej gminy – stan i tendencje

Sieć osadniczą gminy tworzą: 32 wsie, oraz kolonie i przysiółki w których jest 31 sołectw. Jednostki osadnicze gminy z punktu widzenia ich wielkości zaludnienia, położenia w obszarze gminy i w stosunku do ciągów komunikacyjnych, wyposażenia w urządzenia obsługi: ludności, turystów i rolnictwa oraz zakłady produkcyjne tworzą następującą strukturę hierarchiczną:

- a) ośrodek gminny – miasto Tykocin: z usługami ponadpodstawowymi i podstawowymi z zakresu: oświaty, administracji publicznej i gospodarczej, zdrowia i opieki społecznej, kultury, sportu i innymi komunalnymi, sakralnymi i kościelnymi, telekomunikacji oraz obsługi rolnictwa, a także z lokalnym przemysłem i rzemiosłem produkcyjnym, handlem, gastronomią i rzemiosłem usługowym.
- b) jednostki osadnicze z poszerzonym programem usług, w szczególności z zakresu oświaty np. (szkoły podstawowe, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, obiekty sakralne, ośrodki zdrowia, świetlice, remizy OSP, to: Łopuchowo, Jeżewo Stare, Radule, Sierki, Saniki, Łaziuki, Siekierki.
- c) jednostki osadnicze z elementarnym programem usług: (np. sklep, klub, zlewnia mleka, boisko sportowe itp.) to: Kapice Stare, Kapice Lipniki, Nowe Jeżewo, Pajewo, Rzędziany, Sawino, Bagienki, Dobki, Lipniki, Popowlany, Leśniki, Broniszewo, Stelmachowo, Hermany, Nieciece, Kiermusy, Tatary, Żuki, Piaski, Łazy Małe, Łazy Duże i Słomianka.
- d) pozostałe jednostki z ewentualnymi usługami handlu i rzemiosła.

Prognoza zmiany w sieci osadniczej

Rozwój społeczno – gospodarczy i zagospodarowania poszczególnych jednostek osadniczych zależy będzie w szczególności od:

- dotychczasowego wyposażenia jednostek w infrastrukturę społeczną, gospodarczą i techniczną,
- posiadanie warunków naturalnych sprzyjających rozwojowi funkcji gospodarczych takich jak: walory turystyczno – wypoczynkowe, kulturowe, lokalne surowce produkcyjne itp.,
- jakości i rolniczej przestrzeni produkcyjnej, tradycje rolniczych struktur gospodarstw ich zasobów siły roboczej, poziomu kwalifikacji i potencjału ekonomicznego,
- położenia w stosunku do głównych tras komunikacyjnych,

- posiadanie terenów komunalnych lub skarbu państwa, lub innych o niskiej wartości rolniczej do wykorzystania na cele budowlane,
- korzystnych warunków rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Prognozy zmian funkcji wynikające z w/w czynników

Potencjalne szanse rozwoju posiadają:

- a) miasto Tykocin – siedziba gminy, głównie na bazie istniejącego potencjału społeczno – gospodarczego i infrastruktury technicznej, walorów naturalnych środowiska przyrodniczego i kulturowego przydatnego dla rozwoju turystyki i wypoczynku, potencjału demograficznego i położenia przy drodze wojewódzkiej i powiatowej.
- b) Radule i Rzędziany – na bazie turystyki krajowej i międzynarodowej związanej z walorami Narwiańskiego Parku Narodowego (ew. baza gastronomiczna i noclegowa).
- c) Nieciecie, Kiermusy, Łazy Małe i Duże, Słomianka – na bazie turystyki i wypoczynku pobytowego (letniskowego) związanego z doliną rz. Narwi i sąsiadującymi z nimi lasami oraz zasobami gruntów o niskiej wartości rolniczej, przydatnych dla celów budowlanych.
- d) Jeżewo Stare – na bazie urządzeń obsługi komunikacji na drogach krajowych istniejących i projektowanych kierunkowo.
- e) Stelmachowo – na bazie wyspecjalizowanej produkcji sadowniczo – warzywniczej i ew. przetwórstwa rolniczego surowców lokalnych.
- f) Żuki, Łaziuki i Krosno – na bazie gospodarki leśnej i jej otoczenia np. pozyskanie drewna i jego przetwarzanie wstępne, zbieractwo, obsługa myślistwa, zabudowa letniskowa.

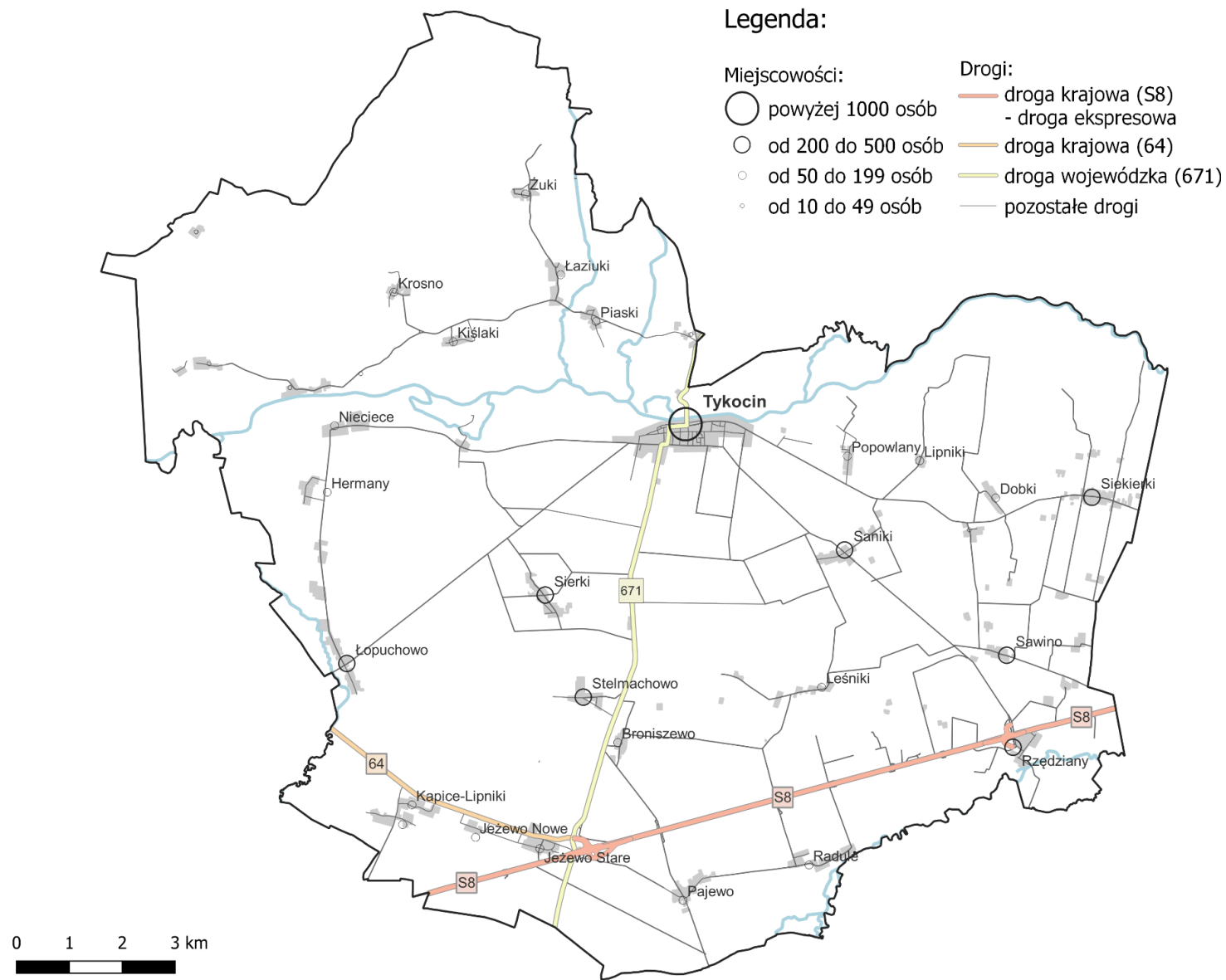
W pozostałych wsiach rozwój, stagnacja lub regres zależne będą od czynników zewnętrznych (koniunktura w rolnictwie i agroturystyce) i od aktywności gospodarczej ludności.

5.1.2. Model przestrzenno-funkcjonalny

Poniżej przedstawiono graficznie najistotniejsze elementy gminy Tykocin, w tym:

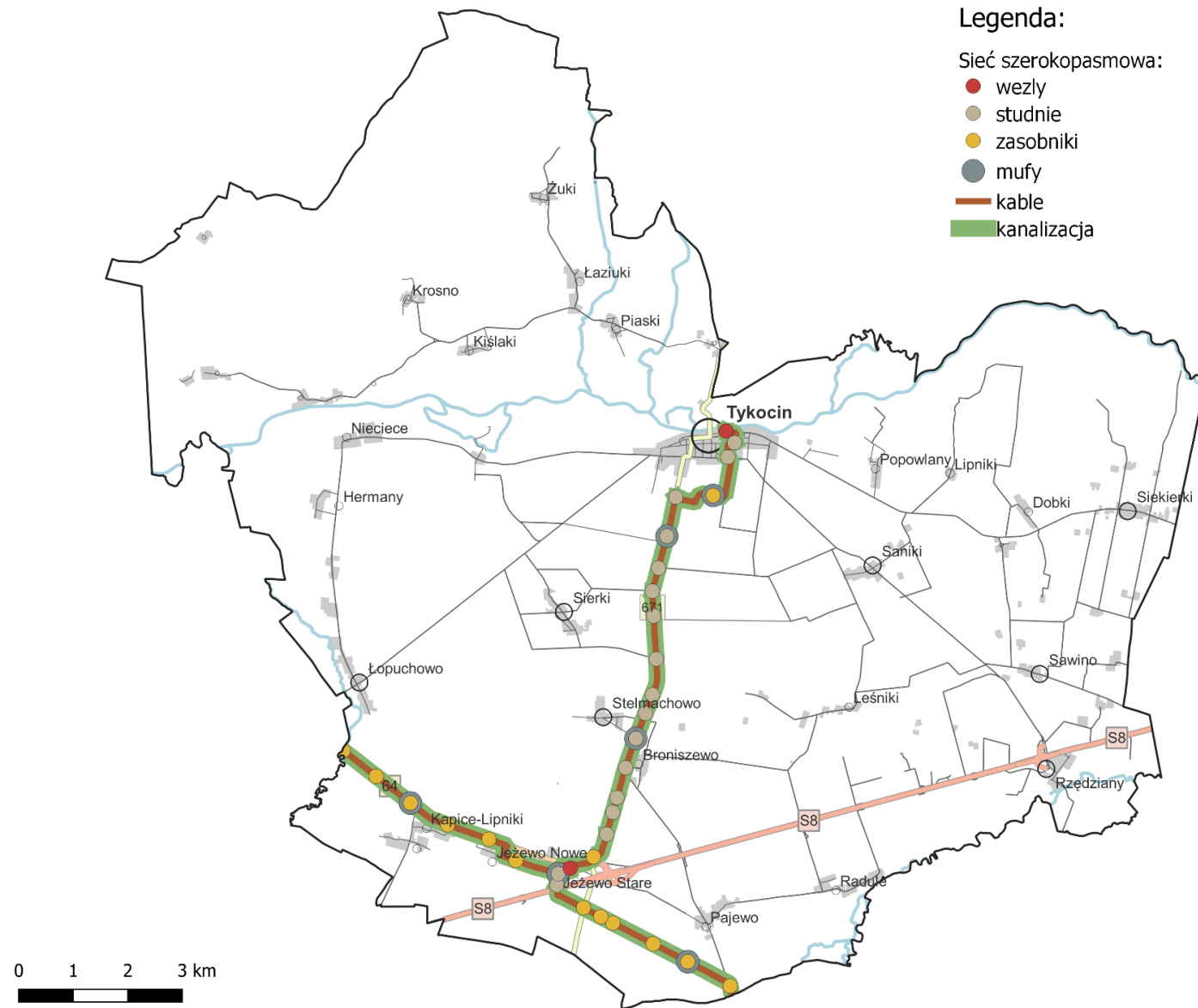
1. Rozmieszczenie głównych miejscowości wraz z infrastrukturą drogową
2. Sieć szerokopasmową na terenie gminy
3. Sieci energetyczne
4. Użytkowanie terenu
5. Obszary Natura 2000
6. Formy przyrody
7. Główny Zbiornik Wód Podziemnych
8. Model przestrzenno-funkcyjny gminy Tykocin

Rysunek 3. Rozmieszczenie głównych miejscowości wraz z infrastrukturą drogową

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 4. Sieć szerokopasmowa na terenie gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 5. Infrastruktura energetyczna

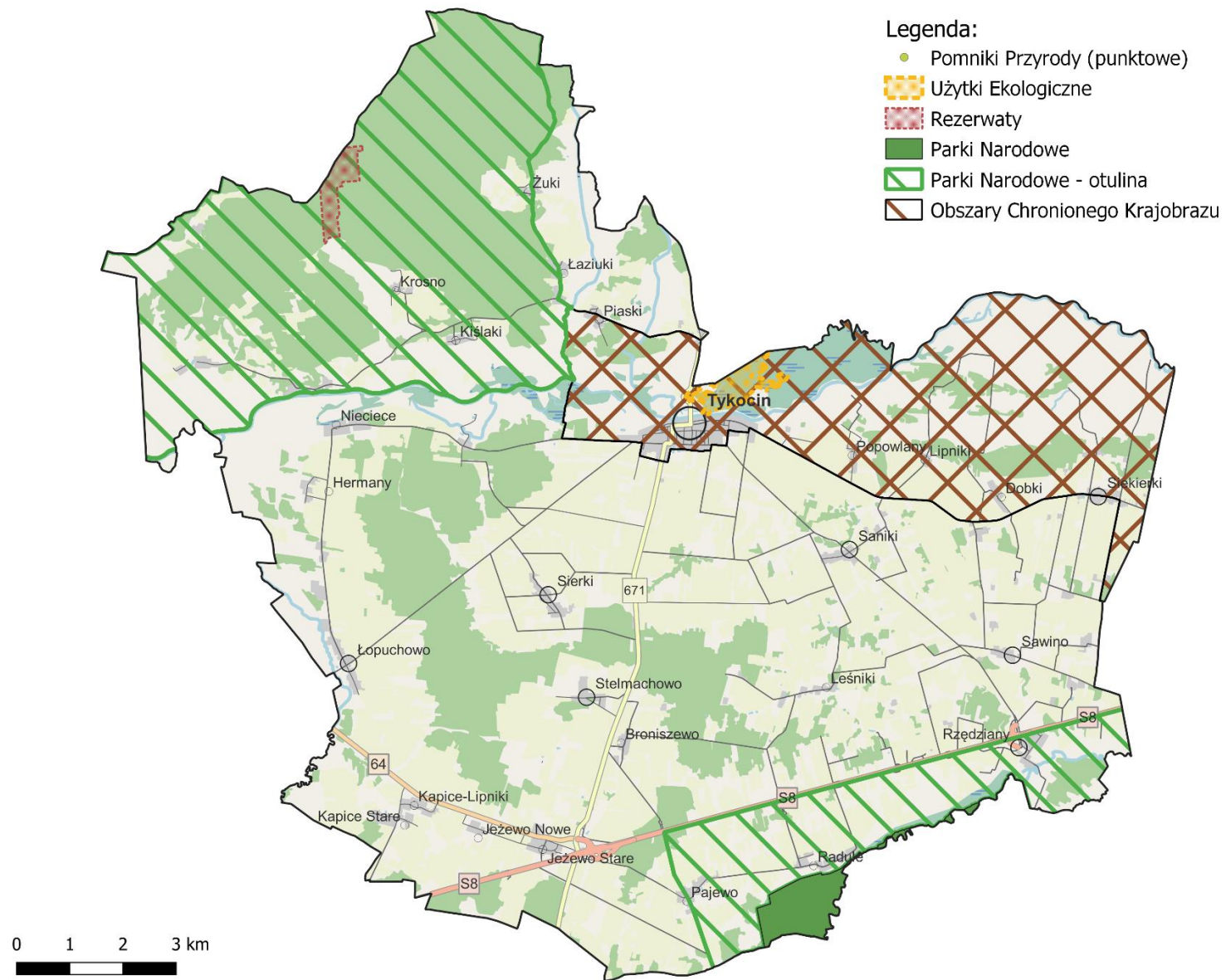
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 6. Użytkowanie terenu

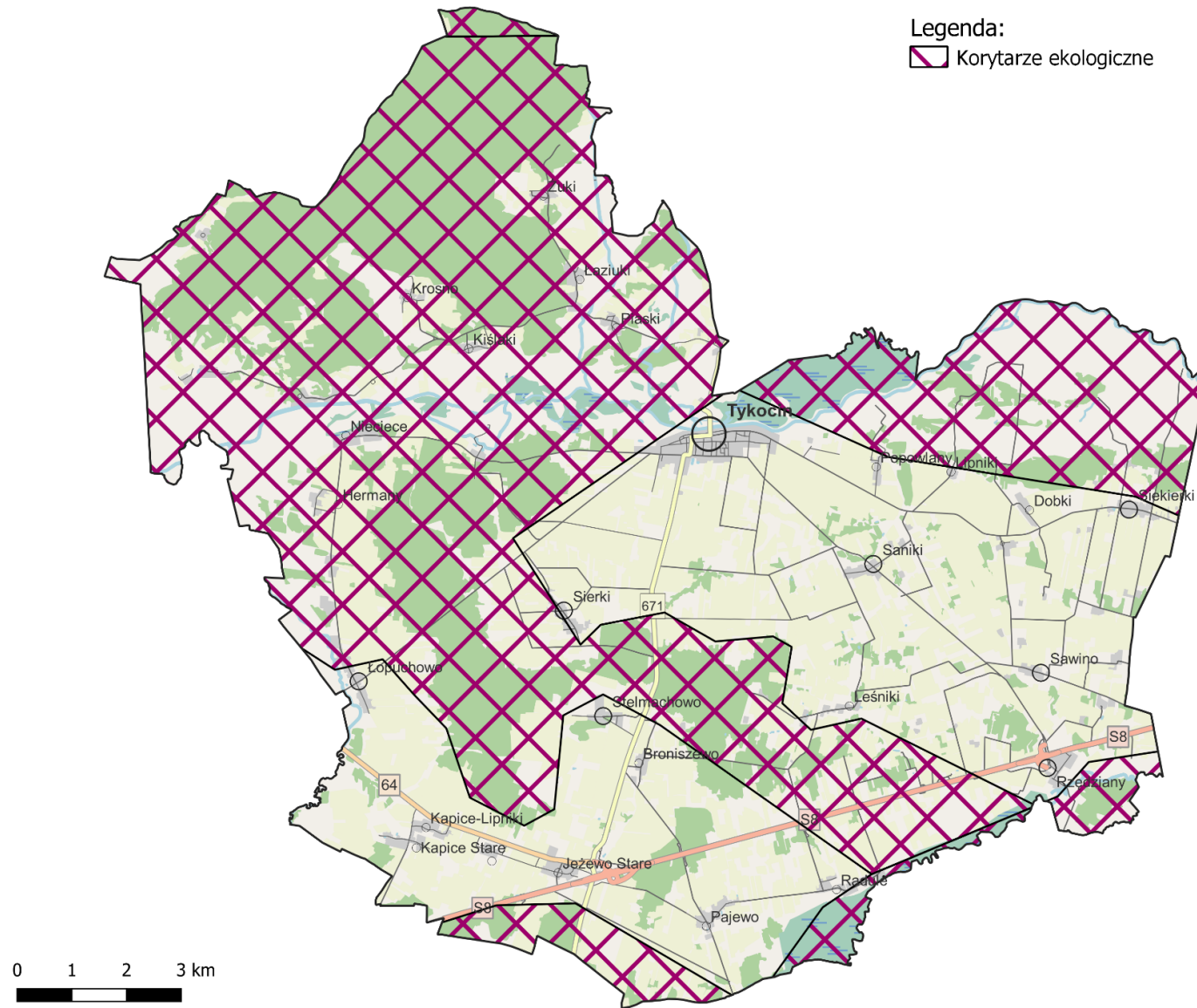
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 7. Formy przyrody

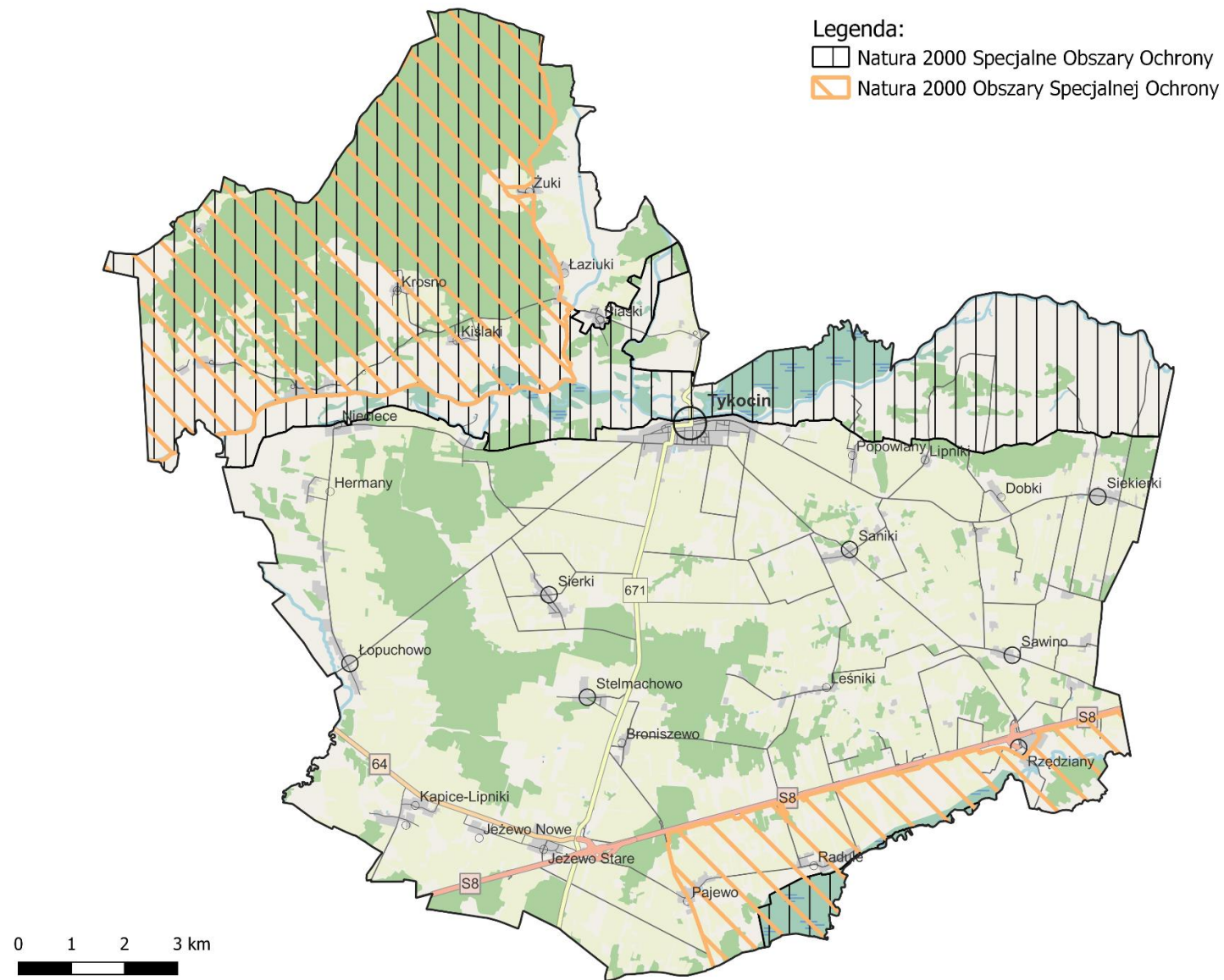
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 8. Korytarze ekologiczne

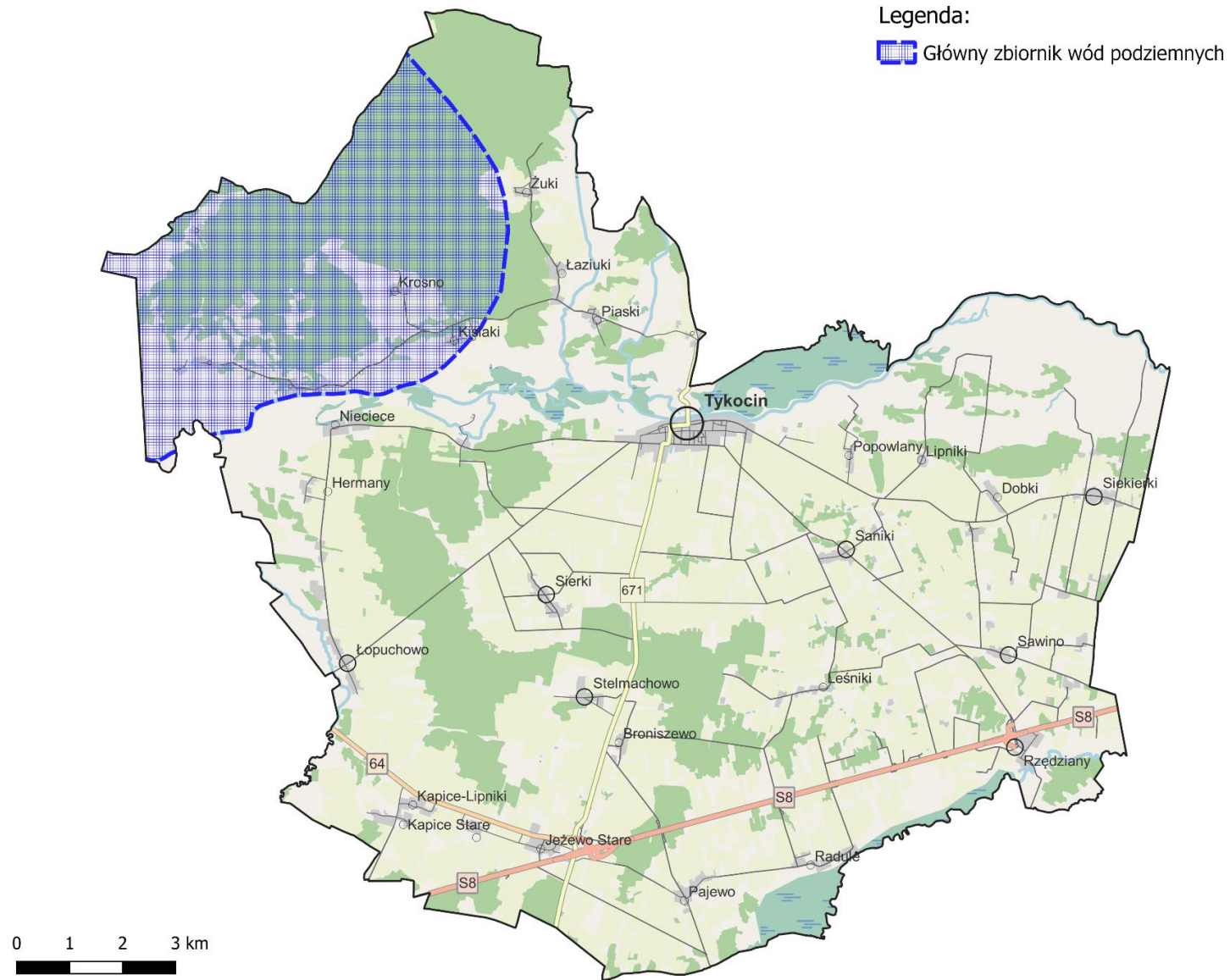
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 9. Obszary Natura 2000

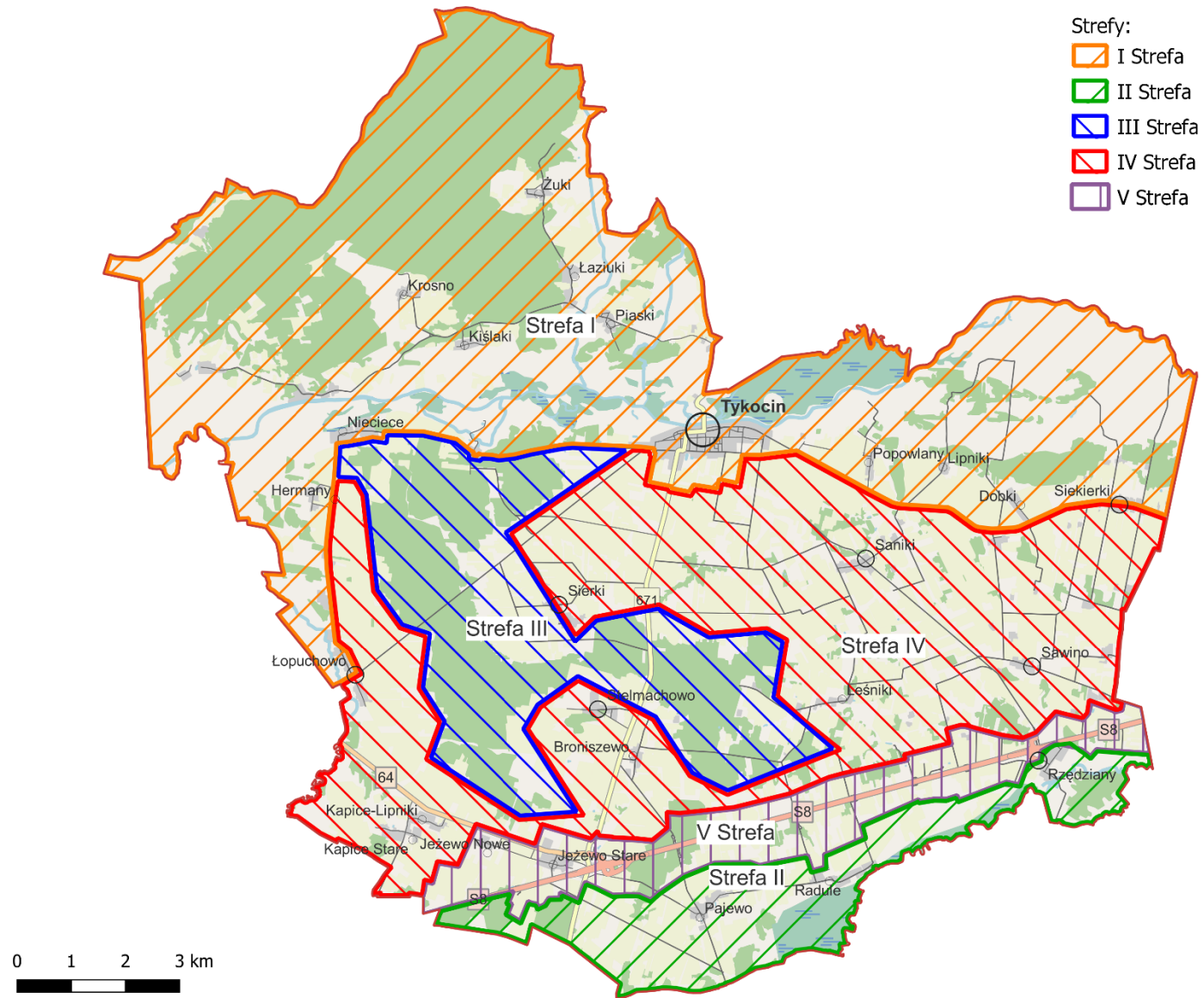
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 10. Główny zbiornik wód podziemnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 11. Model przestrzenno-funkcyjny gminy Tykocin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

5.2. Rozmieszczenie przedsięwzięć inwestycyjnych i planowane zmiany w przestrzeni gminy

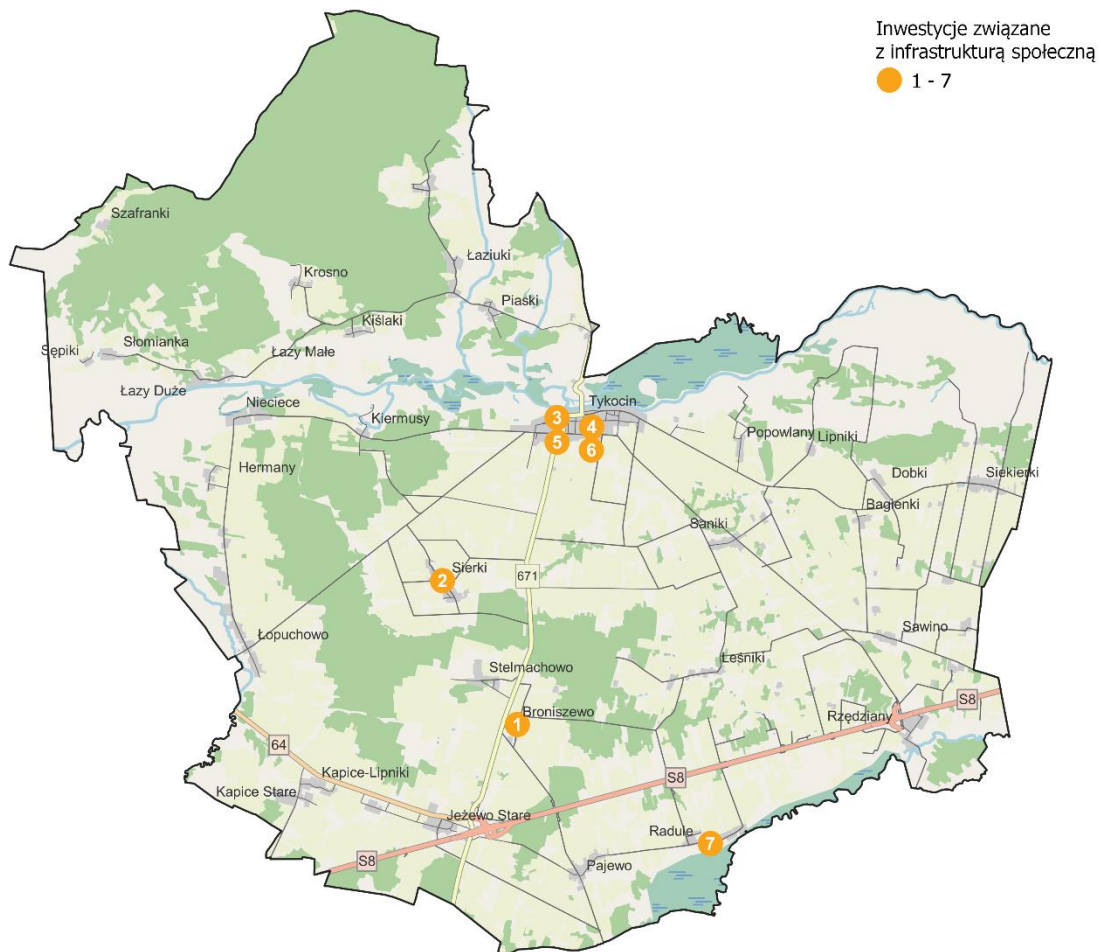
W perspektywie do roku 2030 gmina Tykocin planuje realizację szeregu strategicznych przedsięwzięć, które wpisują się w założone kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy. Celem inwestycji jest stworzenie jak najlepszych warunków do korzystania z przestrzeni publicznej, co ma pozytywny wpływ na rozwój gminy i zwiększenie jakości życia mieszkańców.

Zaprezentowane działania są wyborem najistotniejszych z punktu widzenia rozwoju gminy. Przedstawiono jedynie inwestycje obejmujące tylko najważniejsze działania związane z infrastrukturą (nie jest to katalog działań zamknięty). Pominięto mniejsze, lokalne działania mające zasięg ograniczony lub o charakterze „miękkim” zaplanowane w Strategii.

Dla zapewnienia przejrzystości, kluczowe inwestycje zostały podzielone na trzy kategorie: społeczną, środowiskową oraz gospodarczo-turystyczną. Projekty zostały wybrane z uwzględnieniem struktury funkcjonalno-przestrzennej, w uwzględnieniu kierunków rozwoju.

I. Infrastruktura społeczna

Rysunek 12. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej

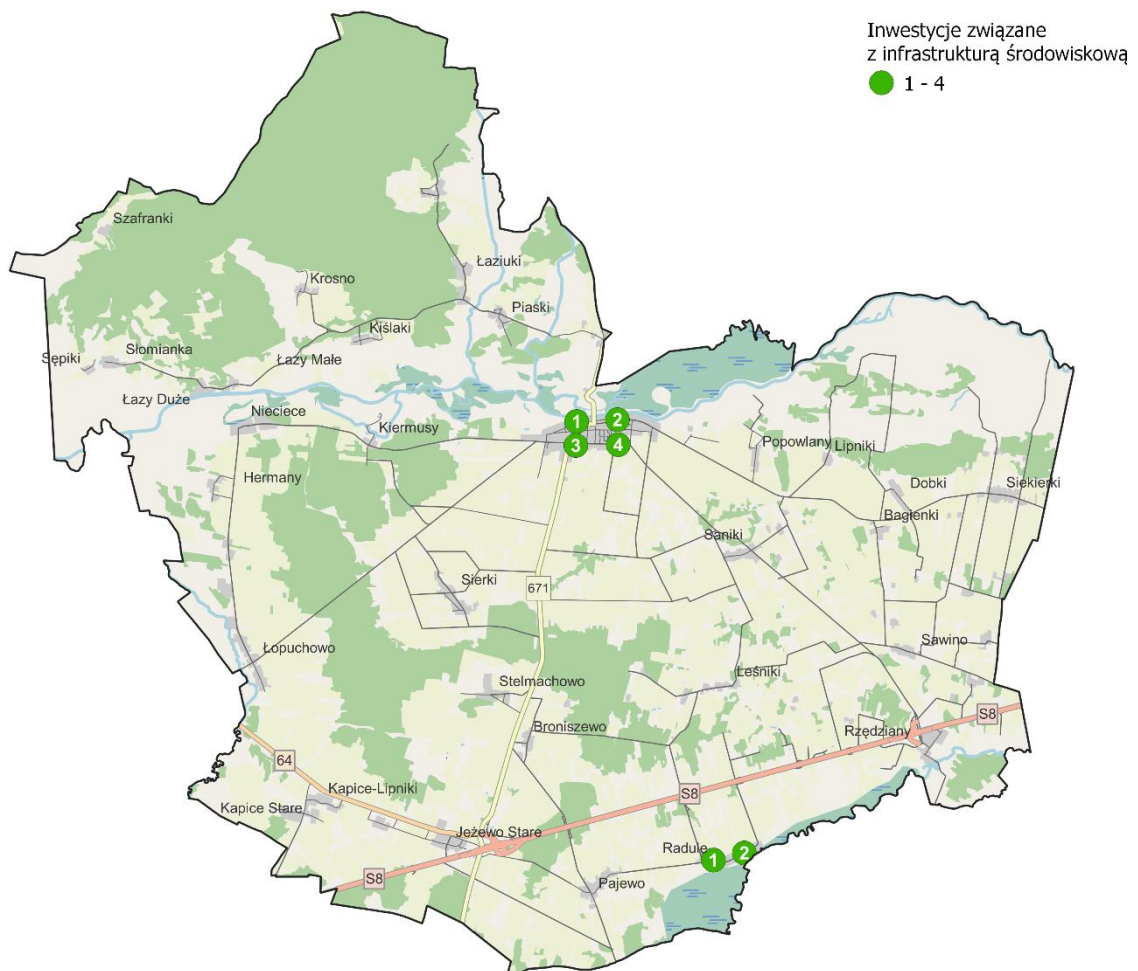

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

1. Remont świetlicy wiejskiej w Broniszewie.
2. Remont i rozbudowa boiska w Siekierkach.
3. Budowa budynku z salą widowiskową wraz z zapleczem na potrzeby funkcjonowania Portu Kultury Tykocin.
4. Remont i rozbudowa stadionu miejskiego w Tykocinie.
5. Remont sali gimnastycznej w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Tykocinie.
6. Budowa targowiska w Tykocinie
7. Budowa sali sportowej w szkole w Radulach.

II. Infrastruktura środowiskowa

Rysunek 13. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury środowiskowej

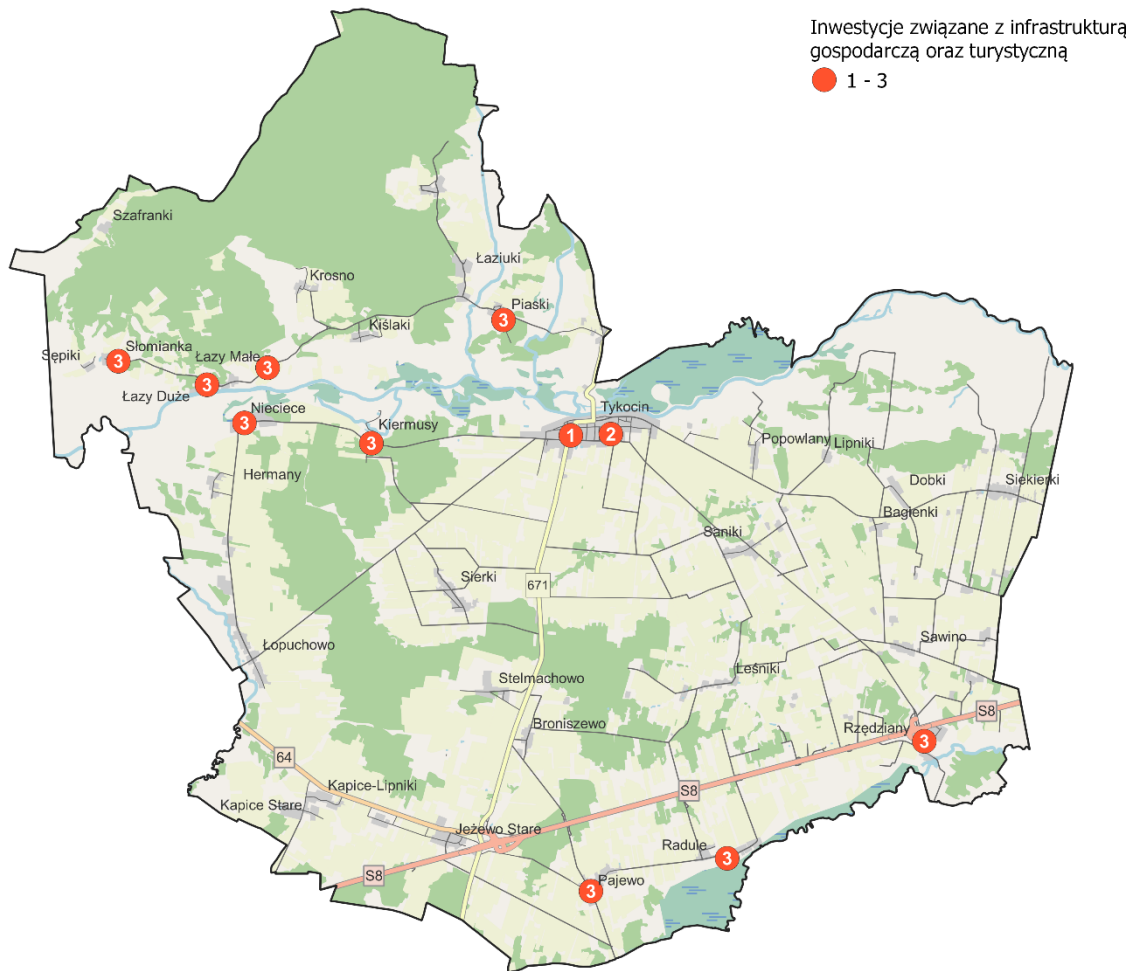
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

1. Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach publicznych:
 - Budynek Urzędu Miejskiego w Tykocinie.
 - Siedziba Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tykocinie.

- Budynek OSP Tykocin.
 - Budynek Szkoły Podstawowej w Radulach.
 - Budynek OSP Radule.
 - Budynek - Dom Nauczyciela Radule.
2. Termomodernizacja budynków publicznych:
- Budynek Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Tykocinie.
 - Budynek OSP Tykocin.
 - Budynek Szkoły Podstawowej w Radulach.
 - Budynek OSP Radule.
 - Budynek Ośrodka Zdrowia w Tykocinie.
 - Budynek - Dom Nauczyciela Radule.
3. Modernizacja PSZOKu w Tykocinie.
4. Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tykocinie.

III. Infrastruktura gospodarczo – turystyczna:

Rysunek 14. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury gospodarczej oraz turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

1. Powstanie stałego centrum informacji turystycznej w Tykocinie.
2. Budowa targowiska w Tykocinie
3. Rozwój bazy turystyczno-wypoczynkowej we wsiach:
 - Radule, Rzędziany i Pajewo - jako ośrodki turystyki krajowej i międzynarodowej związanej z wysokimi walorami Narwiańskiego Parku Narodowego,
 - Nieciece, Kiermusy, Łazy Małe i Duże, Piaski i Słomianka na bazie turystyki i wypoczynku pobytowego zwłaszcza letniskowego związanego z doliną rz. Narwi i sąsiadującymi z nią lasami.

5.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Funkcje gminy w perspektywie lat co do rodzajów będą analogiczne jak dotychczasowe. W dłuższym horyzoncie czasowym, na niektórych obszarach gminy występować będą w szczególności:

- rozwój funkcji nowych (np. turystyka na gruntach rolniczych)
- rozwój funkcji dotychczasowych,
- regres funkcji dotychczasowych,
- regres jednych funkcji i rozwój innych,

Tempo zmian funkcji zależne będzie od szeregu czynników zewnętrznych w wewnętrznych związanych z: ogólną koniunkturą gospodarczą, popytem na usługi i produkty, możliwościami inwestycyjnymi, finansowymi, techniczno - organizacyjnymi itp.

Funkcja ekologiczna obszaru gminy oparta będzie na:

- dolinach rzek: Narwi, Nereśli i Biebrzy z chronionymi obszarami: Narwiańskim Parkiem Narodowym i jego otuliną, otuliną Biebrzańskiego Parku Narodowego i Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Narwi" oraz użytku ekologicznego ekosystemu bagiennego m. Tykocina. Podstawowym kierunkiem zagospodarowania tego terenu jest ochrona ekosystemów dolin rzecznych. Wszelkie działania na obszarze Parku i jego otuliny muszą być podporządkowane temu kierunkowi.
- lasach państwowych i prywatnych z rezerwatem "Szelągówka" ,
- pomnikach przyrody i terenach otwartych rolniczych. Wysokie, o znaczeniu krajowym, walory ekologiczne wymienionej bazy oraz międzynarodowy wzrost znaczenia ekologii i położenie w obszarze Zielonych Płuc Polski sprzyjać będzie systematycznemu wzrostowi dydaktycznej i naukowej rangi tej funkcji.

Funkcja turystyczno - wypoczynkowa ma szansę dynamicznego rozwoju na bazie: wymienionych uprzednio walorów ekologicznych i krajobrazowych systemu przyrodniczego, walorów historyczno - kulturowych osadnictwa - w tym zwłaszcza zabytkowych miasta Tykocina oraz tradycji i częściowo ukształtowanej bazy materialnej (noclegowej, gastronomicznej i otoczenia turystyki i wypoczynku). Wysokie walory bazy stwarzają szansę na rozwój funkcji o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Może ona być istotnym czynnikiem rozwoju ekonomicznego gminy. Warunkami podstawowymi rozwoju będą w szczególności:

- wyposażenie terenów urządzeń turystyki i wypoczynku w pełną infrastrukturę techniczną i zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej,
- utrzymanie i poprawa stanu zasobów i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- pozyskanie inwestorów bazy materialnej turystyki i wypoczynku (obiektów i urządzeń) o zróżnicowanym standardzie,
- odpowiednia promocja walorów i bazy w kraju i za granicą.

Funkcja rolnicza - ma szansę rozwoju na bazie:

- stosunkowo dobrej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i korzystnej strukturze własnościowej.
- znacznych zasobów majątku produkcyjnego,
- długoletnich tradycji intensywnej produkcji rolniczej,
- możliwości zbytu produkcji na potrzeby żywnościowe i przetwórcze aglomeracji białostockiej,

Podstawowymi warunkami rozwoju tej funkcji będą:

- ogólna poprawa opłacalności i możliwości zbytu produkcji rolniczej zależna od polityki rolnej państwa,
- tworzenie warunków dla rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie: lokalnego przetwórstwa rolniczego, zaopatrzenia i zbytu produkcji, podnoszenia kwalifikacji zawodowych, doradztwa, systemu bankowego i innych,
- poprawa warunków cywilizacyjnych zamieszkiwania na wsi zwłaszcza w sferze infrastruktury technicznej,
- tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze pozarolniczym, w tym w obsłudze turystyki (np. agroturystyka).

Funkcja mieszkaniowa z tendencją rozwoju w mieście Tykocin i stabilizacji na pozostałym obszarze. W Tykocinie występować będzie zarówno sukcesywna poprawa techniczna stanu zabudowy poprzez modernizacje i wymiany istniejącej, jak i rozwój nowej zabudowy. Na terenach wiejskich będzie miała miejsce stała poprawa stanu zabudowy w gospodarstwach prężnych ekonomicznie poprzez jej wymiany i modernizacje, wypadanie części zasobów pozbawionych użytkowników, oraz zmiana niektórych obiektów na letniskowe (w terenach atrakcyjnych do rekreacji).

Produkcyjna pozarolnicza ma szansę rozwoju głównie na bazie:

- intensyfikacji wykorzystywania istniejącego majątku produkcyjnego oraz innych obiektów obsługi rolnictwa i ludności, które przestały lub przestaną być wykorzystywane na te cele, a zbyte będą na cele produkcyjne,
- wykorzystania istniejących surowców lokalnych: rolniczych, leśnych i mineralnych,
- tradycji rzemiosła produkcyjnego.

Rozwój ten przede wszystkim dotyczyć będzie miasta Tykocin, wsi w których znajdują się obiekty niewykorzystane możliwe do zagospodarowania na cele produkcyjne oraz wsi położonych przy głównych trasach komunikacji i wschodniej granicy gminy. Warunkiem rozwoju będzie tworzenie przez gminę klimatu sprzyjającego inwestycjom produkcyjnym i rozwojowi przedsiębiorczości (w sferze infrastruktury technicznej, gospodarki nieruchomościami komunalnymi, promocji ofert lokalizacyjnych, ulg podatkowych i pomocy organizacyjnej. Rozwój funkcji produkcyjnej w tym zatrudnienia pozarolniczego może stymulować pośrednio tempo przekształceń struktury agrarnej tj. zwiększenia powierzchni gospodarstw rolnych.

Funkcja obsługi ludności gminy będzie się rozwijać głównie w kierunku jakościowej poprawy bazy materiałowej i usług. Obok zmian jakościowych w niektórych działach usług mogą występować zmiany ilościowe. W związku z rozwojem turystyki i wypoczynku rozwijać się będzie baza materialna handlu, gastronomii, usług rzemieślniczych, telekomunikacyjnych i kulturalno - rozrywkowych itp., zwłaszcza w Tykocinie. Wzrastająca liczebność grupy ludzi w wieku poprodukcyjnym, stwarzać będzie potrzebę tworzenia obiektów opieki społecznej - domów opieki dla ludzi starych pozbawionych opieki rodzinnej.

Funkcja obsługi gospodarki leśnej, na bazie lasów państwowych i prywatnych może mieć tendencję wzrostową. Rozwój może dotyczyć w szczególności: zalesień gruntów marginalnych, pielęgnacji oraz pozyskiwania i przetwórstwa surowca drzewnego i runa leśnego.

Funkcja gospodarcza obszaru wzdłuż drogi S8. Obszar wzdłuż drogi S8 wykazuje się atrakcyjnością dla przedsiębiorstw reprezentujących różne sektory gospodarki. Dla wielu z nich, droga ekspresowa krajowa stanowi kluczowy atut lokalizacyjny, umożliwiając efektywny transport surowców i towarów oraz zapewniając łatwy dostęp do klientów. To miejsce, gdzie przemysł, produkcja i usługi odnajdują sprzyjające warunki do rozwoju. Dodatkowym walorem jest bliskość Białegostoku, co dodaje dodatkowej przewagi w dostępie do dynamicznego rynku regionalnego.

Funkcja obsługi drogowego transportu towarowego i osobowego ma szanse intensywnego dalszego rozwoju na bazie istniejących i projektowanych dróg krajowych a zwłaszcza ekspresowej S8. Dotyczyć to będzie budowy nowych Miejsc Obsługi Podróżnych oraz modernizacji i rozbudowy istniejących.

5.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Polityka przestrzenna gminy Tykocin określona została w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tykocin uchwalonego uchwałą Nr XIV/131/2000 Rady Miejskiej Tykocin z dnia 29 września 2000 r.

Obecnie na obszarze gminy obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (zmiany miejscowych planów), które zostały uchwalone po 1 stycznia 1995 r.:

Tabela 4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Lp.	Nazwa planu	Uchwała w sprawie planu	Pow.
1.	Uchwała Nr IV/28/99 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 17 stycznia 1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Tykocin.		3,80 ha
2.	Uchwała Nr XV/140/2000 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 19 listopada 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Tykocin.		23,13 ha
3.	Uchwała Nr XXIII/152/96 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 27 grudnia 1996 r. w sprawie zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego miasta Tykocin.		7,53 ha
4.	Uchwała Nr IV/27/98 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 17 stycznia 1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego miasta Tykocina oraz Uchwała Nr IV/28/99 z dnia 17 stycznia 1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Tykocin.		7,18 ha
5.	Uchwała Nr XV/140/2000 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 19 listopada 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Tykocin oraz Uchwała Nr XV/141/2000 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 19 listopada 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego miasta Tykocina.		27,36 ha
6.	Uchwała Nr XXVIII/189/97 Rady Miejskiej w Tykocinie z dnia 26 października 1997 r. w sprawie zmiany miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego miasta Tykocin.		2,36 ha
Powierzchnia gminy objęta planami:			48,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tykocinie

6. Obszar strategicznej interwencji

Zgodnie z „Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030”, Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) to obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do których kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie lub rozwiązania regulacyjne. Identyfikacja OSI, zarówno tych określonych w strategiach wojewódzkich, jak i tych kluczowych dla gminy, jest szczególnie istotna dla prawidłowego planowania działań i zachowania pełnej spójności pomiędzy dokumentami strategicznymi różnych szczebli. Stanowi również ważny element strategii rozwoju gminy określonej w aktach prawnych. W ramach prac nad Strategią nie wyznaczono dodatkowych OSI poza tymi już zdefiniowanymi w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, które dotyczą obszaru gminy.

6.1. Obszary strategicznej interwencji określone w „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030”

Zgodnie z zapisami „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030” (SRWP 2030) gmina Tykocin należy do jednego Obszaru Strategicznej Interwencji.

Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne

Cała gmina Tykocin zalicza się do OSI: „obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne” określonego w SRWP 2030.

Gmina Tykocin jest regionem typowo rolniczym, użytki rolne stanowią około 65% powierzchni gminy, natomiast nieco ponad 26% stanowią lasy. W gminie Tykocin rolnictwo stanowi istotną gałąź gospodarki. Powierzchnia gruntów rolnych wynosi ok. 13 460 ha, z czego 7 452 ha to grunty orne. Łąki trwałe zajmują w gminie Tykocin powierzchnię 3 019 ha.

Na terenie gminy Tykocin najwyższą formą ochrony jest Narwiański Park Narodowy wraz z otuliną. Położony on jest w jej południowej części. Najważniejszym walorem przyrodniczym Narwiańskiego Parku Narodowego jest unikatowy system rzeki, która płynie na tym obszarze wieloma łączącymi i rozdzielającymi się korytami. Dolina Narwi jest również ważną ostoją ptaków wodno-błotnych oraz miejscem ich odpoczynku podczas wędrówek. Otulina stanowi strefę ochronną parku.

Na obszarze gminy do terenów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych poza opisanym powyżej Narwiańskim Parkiem Narodowym, objętych ochroną prawną ponadto należą:

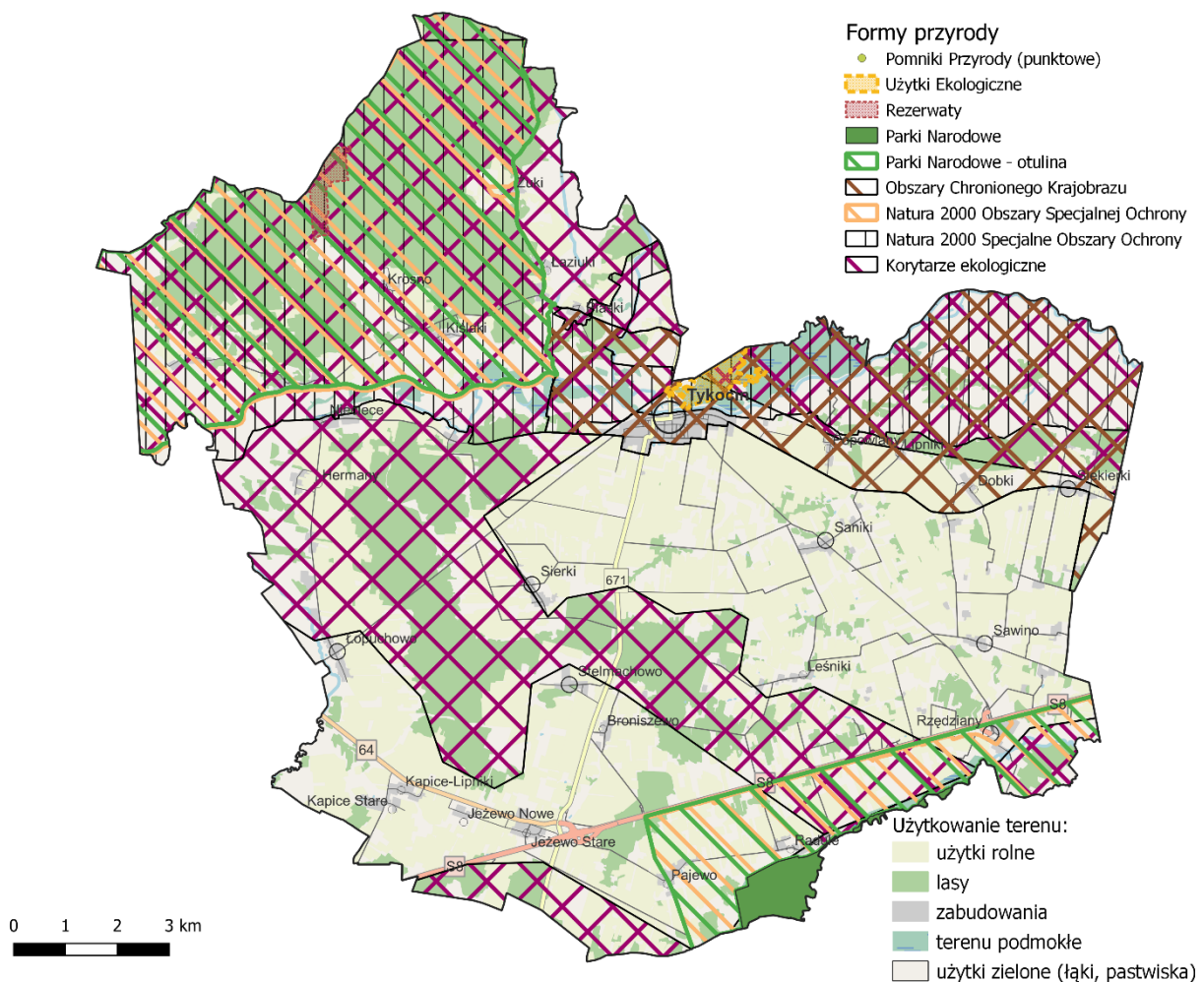
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”,
- Strefa ochronna – otulina – Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- Rezerwat przyrody – Szelałówka,
- Użytek ekologiczny ekosystemu bagiennego,

- Obszary Natura 2000,
- Pomniki przyrody.

Cele Strategia Rozwoju Gminy Tykocin wpisują się w następujące cele operacyjne SRWP 2030 dedykowane obszarom wiejskim, w tym przyrodniczo cennym:

- 1.3. Lokalna przedsiębiorczość,
- 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego,
- 2.2. Aktywni mieszkańcy,
- 2.3. Przestrzeń wysokiej jakości,
- 3.1. Dobre zarządzanie.

Rysunek 15. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

6.1. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy

W ramach prac nad Strategią nie wyznaczono dodatkowych obszarów strategicznej interwencji dla gminy Tykocin.

7. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Zarządzanie rozwojem terytorialnym, które zostało przypisane samorządowi, powinno odpowiadać wymogom wynikającym z dokumentów strategicznych różnych poziomów. Strategia rozwoju Gminy Tykocin na lata 2024-2030 jest oparta na kierunkach określonych przez aktualną politykę regionalną i krajową oraz jest zgodna z ustaleniami polityki rozwoju UE.

Tabela 5. Powiązania z dokumentami strategicznymi

Powiązanie z dokumentami krajowymi	Powiązania z celami
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityki ukierunkowanej terytorialnie.
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Cel 2.. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	<p>Cel szczegółowy I. Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej.</p> <p>Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska.</p> <p>Cel szczegółowy III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa.</p>
Powiązanie z dokumentami krajowymi	Powiązania z celami
Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dynamiczna gospodarka. 2. Zasobni mieszkańcy. 3. Partnerski region.
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego	<p>Cel strategiczny: „Zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego”.</p> <p>Cele cząstkowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie spójności województwa w procesie zrównoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem ich potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego. 2. Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa podlaskiego, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.

3. Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego województwa, w tym sieci ekologicznej, walorów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowych oraz racjonalne użytkowanie ich zasobów.
4. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia naturalne i bezpieczeństwa energetycznego oraz zdolności obronnych i ochronnych.

Źródło: Opracowano własne

8. System realizacji strategii

8.1. Zasady wdrażania strategii

Strategia Rozwoju Gminy Tykocin 2024-2030 to dokument określający kluczowe cele rozwojowe w perspektywie do 2030 roku, które przyczynią się do rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Realizacja większości zadań związanych z rozwojem lokalnym leży w kompetencjach władz samorządowych. Zadania poza zakresem kompetencji ustawowych i możliwości władz samorządowych stanowią podstawę działania dla szerokiego grona decydentów lokalnych.

Ważnym elementem przy wdrażaniu strategii jest udział różnych grup interesariuszy. W procesie realizacji strategii zostaną zaangażowane nie tylko władze samorządowe i jego jednostki organizacyjne, ale także organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, lokalni społecznicy (radni, sołtysi, rady sołeckie) oraz wszyscy mieszkańcy, którzy wyrażą taką wolę. W przypadku części zadań kluczowe będzie współpraca z samorządem powiatowym, wojewódzkim lub sąsiadującymi samorządami, a także administracją rządową w regionie.

Realizacja strategii będzie finansowana z różnych źródeł, takich jak środki własne gminy, bezzwrotne i zwrotne źródła finansowania (krajowe i zagraniczne), programy pomocowe (krajowe i zagraniczne) oraz środki prywatnych podmiotów (np. w ramach umów partnerstwa publiczno-prywatnego).

W celu skutecznego wdrożenia Strategii, ważne jest przeprowadzenie szeroko zakrojonych działań promocyjnych i informacyjnych, które będą promować idee, wartości i cele zawarte w niniejszym dokumencie. Głównym zadaniem władz samorządowych jest upowszechnienie dokumentu wśród pracowników samorządu, mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych, instytucji itp., poprzez publikację go na stronach internetowych. Ważne jest, aby Strategię poznały także władze wyższego szczebla (powiatowe i wojewódzkie) oraz administracja rządowa w województwie.

Gmina Tykocin będzie odpowiedzialna za realizację Strategii, będzie inicjatorem procesu i koordynatorem działań. Urząd Miejski w Tykocinie będzie odpowiedzialny za proces realizacji zapisów dokumentu, a Burmistrz będzie sprawował nadzór nad procesem z ramienia samorządu.

8.2. Monitoring i ewaluacja strategii

Monitoring jest niezbędnym elementem zarządzania i planowania strategicznego w samorządzie. Celem monitorowania jest zapewnienie ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji strategii. Dzięki monitorowaniu można wykryć zagrożenia i dokonać korekt w planach, aby dostosować je do zmieniających się okoliczności. Ocena realizacji Strategii Rozwoju Gminy Tykocin będzie opierała się na analizie dostępnych danych statystycznych i liczbowych oraz wskaźników realizacji. Monitoring może być uzupełniony o dodatkowe

informacje opisowe dotyczące działalności Urzędu Miejskiego i jego jednostek organizacyjnych. Zaleca się koordynację sprawozdawczości z realizacją Strategii z raportem o stanie gminy, który jest obowiązkowy dla jednostek samorządu terytorialnego i zawiera informacje na temat działalności władz samorządowych oraz realizacji strategii, polityk i programów.

Sprawozdawczość dotycząca realizacji Strategii powinna zachowywać ciągłość danych statystycznych i liczbowych, prezentowanych w szeregach czasowych, pozwalających na śledzenie zachodzących tendencji. Raport o stanie gminy, zawierający monitoring Strategii, jest dokumentem dostępnym dla mieszkańców i interesariuszy. Aby przygotować raport o stanie gminy lub jego część dotyczącą realizacji Strategii, można powołać specjalny zespół zadaniowy składający się z pracowników różnych komórek Urzędu i jego jednostek organizacyjnych.

Ewaluacja Strategii powinna być przeprowadzona dwukrotnie: w trakcie jej realizacji oraz po jej zakończeniu. Celem ewaluacji jest ocena przebiegu wdrażania Strategii oraz wyników realizowanych działań. Ocena efektów powinna być przeprowadzona w połowie wdrażania (ocena mid-term) oraz po zakończeniu jej realizacji (ocena ex-post) do końca 2031 roku. Ocena stopnia realizacji Strategii pozwala na podsumowanie etapów jej realizacji oraz na sformułowanie rekomendacji, w tym również na potrzeby ewentualnej aktualizacji lub kontynuacji Strategii. Ewaluacja powinna obejmować jak najszerszy zakres zjawisk, jak najbliższy zakresowi diagnozy.

8.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem programującym rozwój gminy na kolejne lata. Wszystkie pozostałe plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. Aby zapewnić zgodność dokumentów wykonawczych z Strategią, należy upewnić się, że są one zgodne na poziomie wizji gminy, celów, zaplanowanych efektów oraz wytycznych i rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Wizja gminy powinna stanowić wyznacznik dla działań podejmowanych przez gminę i określać jej aspiracje i cele rozwojowe. Cele zaplanowane w dokumentach programowych niższego rzędu powinny wpisywać się w realizację celów zaplanowanych w Strategii. W ten sposób gmina uniknie rozproszenia swojego działania i skupia się na osiągnięciu strategicznych celów, co przyczynia się do efektywnego wykorzystania zasobów i skutecznego programowania działań.

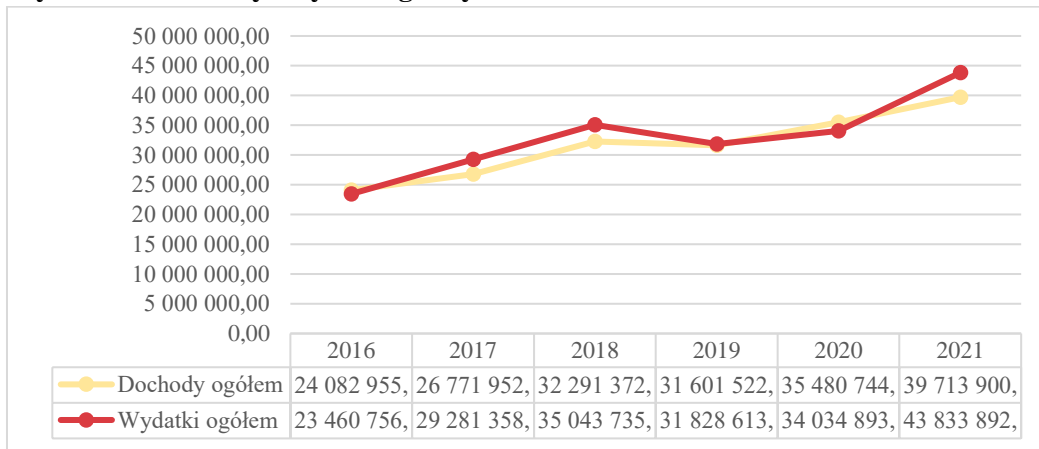
9. Ramy finansowe i źródła finansowania

9.1. Ramy finansowe

Ramy finansowe obejmują szacunkową wysokość wydatków przeznaczonych na realizację działań ujętych w Strategii. Podstawę do określenia ram finansowych stanowi analiza dotychczasowych dochodów i wydatków, w tym analiza potencjału inwestycyjnego gminy.

Od 2016 roku dochody gminy zwiększył się o ponad 64,9%, jednocześnie wydatki gminy zwiększyły się o 86,8%. Budżet gminy jest bardzo zrównoważony.

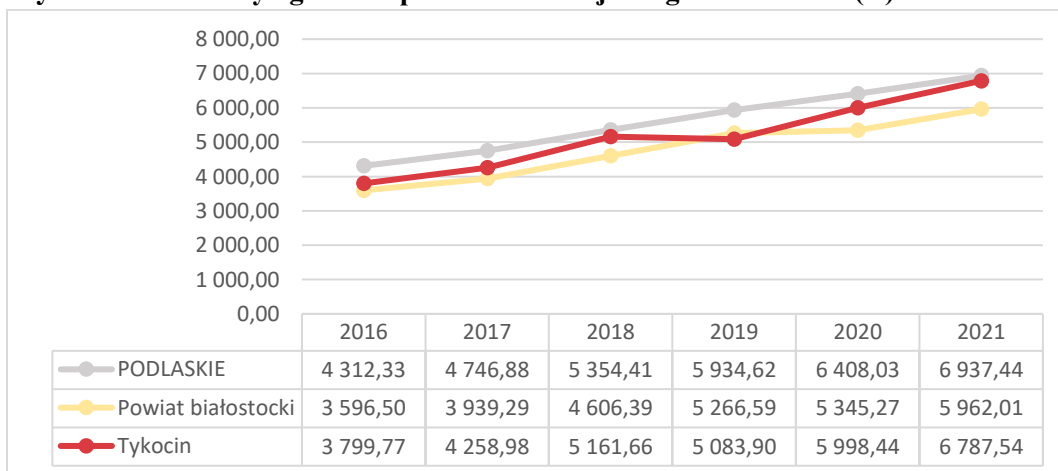
Wykres 20. Dochody i wydatki gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Dynamika wzrostu dochodów ogółem gminy w latach 2016-2021 w przeliczeniu na jednego mieszkańca zwiększyła się w gminie o 78,63%, przy wzroście o około 60,87% dla województwa oraz 65,77% dla powiatu. Dochód ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie wyniósł w 2021 roku 6 787,54 zł gminy.

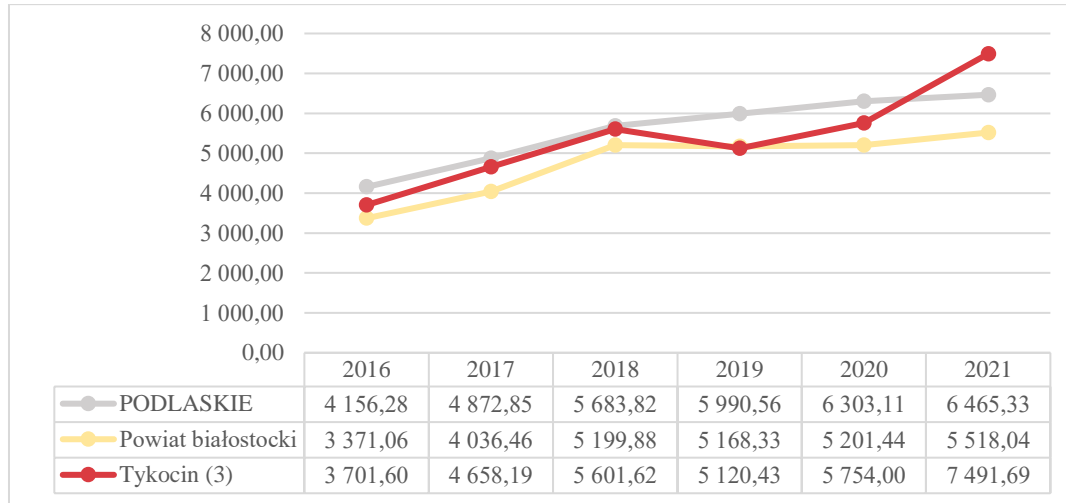
Wykres 21. Dochody ogółem w przeliczeniu na jednego mieszkańca (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wydatki na 1 mieszkańca w gminie (7 491,69 zł) w 2021 roku były wyższe niż w województwie (6 465,33 zł) oraz powiecie (5 518,04 zł). Od 2016 wydatki na 1 mieszkańca w gminie wzrosła o ponad 100%.

Wykres 22. Wydatki na jednego mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Podstawą do określenia ram finansowych Strategii oraz wymiarem aktywności gminy w kreowaniu rozwoju lokalnego są wydatki majątkowe, w tym głównie inwestycyjne. Wydatki te w ostatnich 6 analizowanych latach wynosiły średnio 19,07% (6,20 mln zł).

Potencjał inwestycyjny gminy został określony na podstawie danych historycznych, przyjmując że poziom wydatków inwestycyjnych wyniesie średnio 19%. Przy średnich wydatkach w wysokości 32,91 mln zł, potencjał inwestycyjny oszacowano na 6,20 mln zł według cen stałych na rok 2021. Oszacowanie to uwzględnia już środki pozyskane z zewnętrznych źródeł.

Tabela 6. Wydatki gminy, w tym udział wydatków inwestycyjnych

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	średnia
Wydatki ogółem (mln zł)	23,46	29,28	35,04	31,83	34,03	43,83	32,91
Wydatki majątkowe ogółem (mln zł)	1,88	6,21	10,37	4,62	4,47	12,26	6,64
Wydatki bieżące ogółem (mln zł)	21,58	23,07	24,67	27,21	29,57	31,58	26,28
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%)	8,0	21,2	29,6	14,5	13,1	28,0	19,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

9.2. Źródła finansowania

Źródłem finansowania działań zaplanowanych w Strategii będą przede wszystkim środki własne gminy oraz środki publiczne pochodzące od instytucji różnych szczebli: rządowego, wojewódzkiego i lokalnego. Osiągnięcie zaplanowanych zamierzeń będzie wymagać także środków własnych poprzez wkład do projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych. Wdrażanie założeń Strategii będzie wymagało zabezpieczenia odpowiednich środków w budżecie gminy.

Finansowanie zadań wynikających z przyjętych założeń będzie pochodzić z różnych źródeł. Do potencjalnych źródeł finansowania działań zawartych w Strategii należą:

- środki własne JST (środki pochodzące z budżetu gminy). Środki własne JST zabezpieczą zarówno całkowite finansowanie niektórych inwestycji, jak również będą stanowiły wkład własny w przypadku realizacji zadań współfinansowanych ze środków UE i innych źródeł,
- programu rządowe – m.in. środki celowe w ministerstwach, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych,
- środki pozyskane z Unii Europejskiej - Perspektywa budżetowa Unii Europejskiej na lata 2021-2027 oraz Krajowy Plan Odbudowy umożliwi pozyskanie funduszy z programów krajowych oraz programu regionalnego,
- środki z budżetu UE dostępne w ramach instrumentów (programów) bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską (dotyczą one głównie następujących zagadnień: wsparcie MŚP, kształcenie, w tym kształcenie ustawiczne, współpraca międzyregionalna i transgraniczna, szkolenie, a także energetyka i kwestie klimatyczne),
- inne środki zagraniczne: Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Program Współpracy Transgranicznej Polska-Ukraina itp.,
- środki funduszy celowych w tym: Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki,
- środki pochodzące z krajowych i międzynarodowych instytucji finansowych,
- środki pochodzące od partnerów publicznych,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe,
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Tykocin wymaga wydatkowania określonych środków finansowych na przeprowadzenie zaplanowanych działań. Głównym źródłem finansowania będą środki własne gminy. Wiele zadań przewidzianych w Strategii zostanie zrealizowanych w ramach codziennej działalności poszczególnych jednostek organizacyjnych Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy Tykocin. Dodatkowe finansowanie możliwe jest dzięki programom krajowym i międzynarodowym, w tym z funduszy Unii Europejskiej na lata 2021-2027 oraz z Krajowego Planu Odbudowy.

Źródłem finansowania działań i założeń Strategii mogą być środki z programów priorytetowych realizowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Ponadto, wiele programów finansujących różne przedsięwzięcia w samorządach są opracowywane przez poszczególne ministerstwa krajowe, a środki dystrybuowane w ramach tych programów pochodzą z budżetu państwa.

Poszukiwanie źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie powinno ograniczać się tylko do ubiegania się o środki z programów Unii Europejskiej i programów krajowych. Władze gminy powinny również rozważyć możliwość angażowania kapitału prywatnego, zaciągania zobowiązań na rynku finansowym oraz bieżącego gospodarowania mieniem gminy.

Przykłady podane powyżej nie obejmują całego spektrum możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację celów zawartych w Strategii. Dlatego ważne jest uważne śledzenie pojawiających się okazji do pozyskiwania pieniędzy. W niektórych przypadkach, ograniczeniem może być zdolność samorządu do zapewnienia wkładu własnego. Niemniej różnorodne metody inżynierii finansowej pozwalają skutecznie radzić sobie także z takimi trudnościami.

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Tykocin.....	5
Rysunek 2. Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)	35
Rysunek 3. Rozmieszczenie głównych miejscowości wraz z infrastrukturą drogową	63
Rysunek 4. Sieć szerokopasmowa na terenie gminy.....	64
Rysunek 5. Infrastruktura energetyczna	65
Rysunek 6. Użytkowanie terenu.....	66
Rysunek 7. Formy przyrody	67
Rysunek 8. Korytarze ekologiczne.....	68
Rysunek 9. Obszary Natura 2000.....	69
Rysunek 10. Główny zbiornik wód podziemnych	70
Rysunek 11. Model przestrzenno-funkcyjny gminy Tykocin	71
Rysunek 12. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej.....	72
Rysunek 13. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury środowiskowej	73
Rysunek 14. Kluczowe inwestycje w zakresie infrastruktury gospodarczej oraz turystycznej.....	74
Rysunek 15. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.....	81

Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminie	5
Tabela 2. Struktura powierzchni w gminie Tykocin	25
Tabela 3. Oczekiwane rezultaty oraz wskaźniki ich osiągnięcia	55
Tabela 4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	79
Tabela 5. Powiązania z dokumentami strategicznymi	82
Tabela 6. Wydatki gminy, w tym udział wydatków inwestycyjnych	87

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności gminy Tykocin	8
Wykres 2. Przyrost naturalny	9
Wykres 3. Saldo migracji na 1000 osób.....	9
Wykres 4. Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku – porównanie 2016 – 2021 r.....	10
Wykres 5. Liczba mieszkańców gminy wraz z prognozą	11
Wykres 6. Liczba mieszkańców gminy w 2021 roku na tle grupy porównawczej	11
Wykres 7. Zmiany liczby ludności na 1000 mieszkańców w 2021 roku na tle grupy porównawczej.....	12
Wykres 8. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	12
Wykres 9. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%) w 2021 roku na tle grupy porównawczej	13
Wykres 10. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%)	15
Wykres 11. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%)	15
Wykres 12. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych.....	16
Wykres 13. Liczba pracujących ogółem*	21
Wykres 14. Pracujący na 1000 ludności	21

Wykres 15. Pracujący na 1000 ludności w 2021 roku na tle grupy porównawczej.....	22
Wykres 16. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%).....	22
Wykres 17. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2021 roku w wybranych gminach	23
Wykres 18. Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	24
Wykres 19. Sieci rozdzielcza na 100 km2 w wybranych gminach	31
Wykres 20. Dochody i wydatki gminy.....	86
Wykres 21. Dochody ogółem w przeliczeniu na jednego mieszkańca (zł).....	86
Wykres 22. Wydatki na jednego mieszkańca.....	87